

הישיבה הארבע-מאות-ישיש של הכנסת האחת-עשרה

יום רביעי, כ"ט בשבט התשמ"ח (17 בפברואר 1988)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:00

א. שאלות בעל-פה

שהכתבים עצמם מבקרים את איכותה של התמונה המצטיירת על המסך, ובקרב עובדי הטלוויזיה עצמם נשמעת כיקורת קשה מאוד על העובדה, שהצופה האמריקני מקבל תמונה מלאה יותר, לעומת התמונה שמקבל הצופה הישראלי, על מה שקורה בשטחים?

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת חיים רמון, בבקשה.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר החינוך והתכנון, האם כתוצאה מהעדר ועד מנהל ומן העובדה שאין שום סיכוי, להערכתו, שהשר ה"משתף אתך פעולה", השר קורפו, יצליח להגיע להרכבת הוועד המנהל, האם אתה מתכוון לסגור את רשות השידור לקראת 31 במרס כתוצאה מהעדר תקציב לרשות, כתוצאה מכך שאי-אפשר לקבוע את שיעור האגרה, וכתוצאה מכך שאין פיקוח ציבורי זה כשמונה חודשים?

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מרים גלזר-תעסה, בבקשה.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, בהעדר פיקוח ציבורי על רשות השידור, אני מבקשת לפנות אל כבודו ולשאול, האם אתה יכול להורות לרשות השידור, הן טלוויזיה והן לרדיו, שלא ישתמשו במושג "ספינת המגורשים" אלא יאמרו "ספינת אש"ף"? זוהי האמת לאמיתה.

כפונתי לאחד מעורכי הטלוויזיה הוא אמר לי כתשובתו: אבל הם קוראים לזה "ספינת המגורשים". היות שאני מאמינה בכוחה של המלה, אני חושבת שלא צריך להחלפל ולהתמקח. זוהי ספינת אש"ף. ואין זה מעניין אותי מי נמצא עליה ומי מגיע אליה.

בסיכומי של דבר, אודה לשר אם יורה לרשות השידור לקרוא לספינה בשמה — "ספינת אש"ף" — ולא נראה עוד על מסך הטלוויזיה את הספינה בצירוף המלים "ספינת המגורשים", אלא יקראו לה בשמה, כפי שאמרתי, "ספינת אש"ף".

בני שליטא (הליכוד):

יותר טוב "ספינת השוטים".

היו"ר ד' תיכון:

תודה. לפני משורת הדין, רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שבח וייס, אבל בקיצור.

שבח וייס (המערך):

תודה רבה, אדוני היושב-ראש. אדוני סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתכנון, כל הנושא של הקמת הוועד המנהל היה

היו"ר ד' תיכון:

רבתי, אני פותח את ישיבת הכנסת.

הסעיף הראשון: שאלתא בעל-פה מס' 399, לשר החינוך והתרבות, מאת חבר הכנסת דוד צוקר, בבקשה.

399. מינוי ועד מנהל לרשות השידור

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, זה שמונה חודשים פועלת רשות השידור בלא ועד מנהל, ובכך נפגע עיקרון יסודי של פיקוח ציבורי על הרדיו והטלוויזיה. היעדרו של ועד מנהל מונע דיון ואישור אגרת רשות השידור ותקציבה של הרשות.

ברצוני לשאול:

1. האם יש בסיס חוקי לפעולת הרשות וגופיה השונים בלא ועד מנהל?

2. האם יתמנה ועד מנהל עוד לפני סוף מרס 1988, מועד אישור התקציב והאגרה?

היו"ר ד' תיכון:

תודה. בבקשה, שר החינוך והתרבות.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

ביום ראשון הקרוב עומד להתקיים דיון קואליציוני אצל ראש הממשלה בנושא זה. אני מקווה מאוד שדיון זה ישים קץ לכל הסתבך, שנבעה מסיבות מפלגתיות, לא באשמת מפלגת. אם לא יוגש החוק המתוקן לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, תעמוד בפני רק דרך אחת — להגיש לאישור הממשלה רשימה של חברי מליאה על-פי החוק הקודם, ומתוכה לבחור ועד מנהל חדש. מחובתי לעשות אחת מן השתיים הללו במהלך השבועיים הקרובים.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רשות לשאלה נוספת, לחבר הכנסת דוד צוקר.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לפני השאלה הקונקרטית הנוספת שלי, אני רוצה לומר, שנרמה לי שחסרוננו של ועד מנהל לגוף ציבורי מפקח חיתכן רק בקואליציה של שני גושים, שהגודל שלה מרשה לה לרמוס את כוונת המחוקק ולסכל כל יכולת של פיקוח ציבורי על כלים כה חיוניים. רק בקואליציה כל כך גדולה של ממשלת אחדות זה יתכן.

לשאלה הנוספת — בהעדר גוף מפקח ציבורי אני מוכרח לפנות אל השר בשאלות לגופם של דברים, כי אין לי מישור אחר לפנות אליו.

אני רוצה לשאול את אדוני השר, האם הוא מודע לפגמים המקצועיים שנתגלו לאחרונה בעיקר בטלוויזיה, פחות ברדיו, במהלך סיקור המתרחש בשטחים? והאם יודע אדוני השר

תוכניות, שינוי תוכניות, בלא ועד מנהל — כל זה מחייב אישור של ועד מנהל. לכל נושא יש כנראה העיתוי שלו. הנושא הזה נסחב הרבה מעבר לכל פרופורציה ומעבר לכל היגיון, אבל עכשיו הגענו לרגע האחרון.

חברת הכנסת גלזר-תעסה, גם אני הייתי שמח שלא להשתמש במונחים שהם משתמשים בהם. אבל, המלה אש"ף עצמה היא ראשי-תיבות של המלים "ארגון שחרור פלשתינ", כך שגם זו בעיה, אלא שקל יותר להשתמש בראשי-התיבות.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

צריך לקרוא לה "ספינת המחבלים", אדוני.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

כפי שאמרתי, היות שאין משתמשים בשם המפורש והמלא לפרטיו אלא רק בראשי התיבות, זה קל יותר לעיכול. אני חושב בהחלט, שצריך לקרוא לה "ספינת אש"ף", מפני שנמצאים בה לא רק מי שגורשו אי פעם. נמצאים בה, כנראה, גם עיתונאים וכל מיני אורחים מדרת שונות. לא רק מגורשים יש בה, אלא אנשי אש"ף.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

חברי כנסת שמזדהים עם אש"ף.

בני שליטא (הליכוד):

ואת כולם מאחדת אהבת ישראל.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

זה איננו עומד על הפרק עכשיו.

אמרתי שדעתי כדעתך. אך אין מצב כזה של מתן הוראה. את יודעת שאין הוראות בכיוון זה. את דעתי שלי השמעתי פה, והעניין יגיע להנהלת הרשות.

לשאלה האחרונה, של חבר הכנסת שבח וייס: חלה התקדמות מסוימת במשאומתן. הדבר נמצא בכורות. הנושא שהיה העילה לשביחה, כלומר הסכסוך לגבי תנאי עבודתם של העיתונאים, נמצא עכשיו בפני בית-דין של כורות. הם אמורים להוציא את ססקידינס בקרוב, אינני יודע מתי. מצד אחד חלה — כמו שאומרים בתחום אחר: חלה רגיעה מסוימת, אבל איש אינו יכול לערוב שהיא תתמיד. אין שקט, וכל עוד לא תהיה כתובת ציבורית, הרי האנשים העובדים שם יחששו שהם פועלים לפי פקודות או הוראות המונחתות עליהם, ואין כתובת ציבורית. אינני מדבר כאן על השם הממונה על ביצוע החוק, אלא על גוף ציבורי בדמות הוועד המנהל, או במתכונת הקודמת — המליאה והוועד המנהל. כאן יש חזרה לשאלה הראשונה, שכבר עניתי עליה.

כרגע יש איזו חזרה לעבודה, אבל אין הרגשה של שקט, כי הדברים אינם מסתכמים, הדברים אינם בהירים, וכשיש אי-בהירות, יש אי-שקט. זה חייב להיגמר עכשיו, בתקופה הקרובה, לכל היותר בתוך שבועיים. תודה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת יהושע מצא יעלה שאלתא בעל-פה בנושא: אישור תוכנית האיצטדיון בירושלים. בבקשה.

398. אישור תוכנית האיצטדיון בירושלים

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני השר, מנכ"ל משרד הפנים הודיע לעיריית ירושלים, כי החליט שלא לאשר לפי שעה את תוכנית האיצטדיון בשכונת מנחת בירושלים. לדבריו, התוכנית לא תאושר עד שתיערך בדיקה נוספת מטעם משרד הפנים.

כרוך בזמנו גם בשביחה. כינתיים השביחה נפסקה. האם תוכל למסור באיזו מידה יש התאוששות כמערכת? באיזו מידה נעניתם לפחות לחלק מהתביעות של העיתונאים? כיצד עובדת המערכת אחרי השביחה?

והערה אחרונה: אם יסתדר העניין — אין לי שאלה, אבל אם הוא לא יסתדר — איך תיערך הרשות לקראת מערכת הבחירות כדי לשמור על הגינות וכללי משחק הוגנים, במיוחד בתקופה כזאת, בהעדר ועד מנהל?

היו"ר ד' תיכון:

תודה. אדוני שר החינוך והתרבות, בבקשה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

חבר הכנסת צוקר, אני מודע לשאלה שעוררת. יש ביקורת בתוך רשות השידור לגבי הצד המקצועי. אינני יכול לתת לך תמונה מדויקת של הצד הזה, אם כי הדברים שנאמרים שם התפרסמו בכלי התקשורת. אין לי ספק שהיעדרו של ועד מנהל, גוף ציבורי המפקח על השידורים הללו, יוצר עיוותים שונים.

לחבר הכנסת רמון, לא יעלה על הדעת שלא יקום הגוף הציבורי הזה עכשיו.

חיים רמון (המערך):

ואם לא יקום?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

לא יכול להיות שלא יקום, מפני שהחוק מחייב זאת.

חיים רמון (המערך):

אבל הממשלה — — —

שר החינוך והתרבות י' נבון:

סליחה, אמרתי מהן הדרכים העומדות לפני: או שהתיקון בחוק, שכבר עבר קריאה ראשונה, יעבור גם קריאה שנייה וקריאה שלישית, וזה יוכרע ביום ראשון בבוקר: או שאני אגיש לאישור הממשלה, אם לא תהיה הסכמה ביום ראשון בבוקר לגבי החוק המתוקן, ושימה של 31 חברי מליאה לפי המתכונת הקודמת, ומתוכם יהיה צורך לבחור ועד מנהל בן שבעה חברים. כל החודשים הללו עברו במשאומתן ובהפרעות מפלגתיות — כפי שאמרתי. לא מצד מפלגתי. עתה יבוא לזה קץ ותיגמר הסתכת. אנחנו מחייבים על-פי החוק לעשות זאת. אין כאן שאלה מה יהיה אם לא ייעשה הדבר. מוכן שהממשלה לא תיקח מישור למעצר, אם זה לא ייעשה, אבל לא יעלה על הדעת שהממשלה תפר חוק שהיא קיבלה והיא עצמה אחראית לניסוחו.

חיים רמון (המערך):

היא מפירה אותו כבר כמה חודשים.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
היא כבר מפירה אותו.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אייאפשר לאשר את התקציב — — —

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אולי הממשלה כבר התרגלה להפר.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת צוקר, אתה שאלת שאלה נוספת וענו לך. בבקשה. אדוני השר.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

לא יעלה על הדעת אישור תקציב, אישור אגרה, אישור

ולכסוף, אדוני ממלא-מקום שר הפנים — אני מדגיש, אדוני ממלא-מקום שר הפנים — יש לך הזדמנות היסטורית. הרי היום הזה, עד שעות הערב, עדיין תשמש שר הפנים, ויש ביכולתך, בתוקף חפקידך זה כשר הפנים היום, לחתום על תוכניות בניין עיר להקמת איצטדיון, לעקוף את מנכ"ל משרד הפנים הממלא-מקום את העניין ובכך לסיים פרשה זו. חתום עוד היום, אדוני שר הפנים, ויהיה לירושלים איצטדיון.

הי"ר ד' תיכון:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת גולדשטיין.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, אני קובע, שלפי מיטב הכנתי משרד הפנים מתנהג בנושא הקמת האיצטדיון בירושלים באורח הפוגע בכללי מינהל תקין ובניגוד לאינטרס הציבורי. אני משוכנע שההשגות וההערות הזמנו עליי המשרד, ומייד אסביר מדוע.

אני קובע שמטרת המשרד, שהיא להגן, בין השאר, על השבת, מביאה ככנסיה, כפי שאמר גם עמיתי, חבר הכנסת מצא, לחילול שבת המוני. מנכ"ל משרד הפנים, בהופיעו כישיבת ועדת הספורט של הכנסת, התחייב בפני הוועדה, על דעת משרד הפנים, שההסתייגויות שהוגשו לוועדה הן הסתייגויות שהדין בהן יסתים בתוך שבוע-שבועיים, וכבר נקפו חודשים רבים אחרי התחייבות זו.

שאלותי, אדוני השר, הן כאלה: מה ערך להתחייבויות של ראשי ממשלה לשעבר — ואני מתייחס לראש הממשלה הקודם מנחם בגין — ושל מנכ"ל משרד הפנים מר דרעי בהווה כלפי ועדות הכנסת וכנסת ישראל, כאשר מנכ"ל המשרד מפר במצת נחושה את התחייבויותיו כלפי חברי הכנסת? האם לא ראוי שממלא-מקום שר הפנים יעקיע את הסמכות שניתנה למנכ"ל המשרד בעקבות התנהגותו זו, שהרי הגיע הזמן שיהיה איצטדיון לתושבי ירושלים?

הי"ר ד' תיכון:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת גרשון שפט. בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

לשאלה של חבר הכנסת פנחס גולדשטיין צריך לתת משנה-יתוקף מפני שהוא דיבר בשם כל חברי ועדת הספורט.

מנחם הכהן (המערך):

גם בשם שומרי השבת.

בני שליטא (הליכוד):

אתה דובר בשם שומרי השבת.

הי"ר ד' תיכון:

בבקשה, חבר הכנסת גרשון שפט.

גרשון שפט (התחיה):

אדוני השר, יחסי דתיים-חילוניים בירושלים הם בעייתיים מאוד, כפי שראינו בשנים האחרונות. כשם שאיני בטוח שפתילות כתיק-קולנוע או פאבים במרכז ירושלים תרמה לשיפור האווירה בין דתיים לחילונים, כך גם איני סבור שאי-פתיחת האיצטדיון בירושלים תרמה לשיפור האווירה. לא ייתכן שתושבים רבים בירושלים, חילונים שענינם בכך, לא יתאפשר להם לצפות באותם משחקי כדורגל באיצטדיון, ואין זו הפרת הסטטוס-קוו, מאחר שכבר משחקים כדורגל כשבת במגרשים אחרים.

רצוני לשאול:

1. מה הן הסיבות העיקריות לדחיית תוכנית האיצטדיון במשרד הפנים?

2. מתי תיערך בדקה נוספת מטעם משרד הפנים?

הי"ר ד' תיכון:

בבקשה, השר קורפו.

שר התחבורה ח' קורפו:

תוכנית 3420 בעניין הקמת איצטדיון לכדורגל במנחת הערבחה לאישור מנכ"ל משרד הפנים, בתוקף הסמכות שהואצלה לו על-ידי שר הפנים לפי סעיף 134(1)(ב) לחוק התכנון והבנייה, התשכ"ה — 1965, כיוון שיש בה משום שינוי של תוכנית המתאר של ירושלים.

בעד התוכנית נמצאת על שולחנו של מנכ"ל משרד הפנים הגיעה אלינו פנייה של עורך-הדין רנטו יאראק בשם תושבים מהשכונות הסמוכות למקום שבו אמור להיבנות האיצטדיון, ובה הוא ביקש שלא לאשר את התוכנית, והנימוקים היו בכתב ובעל-פה. בנושא הבנייה הגיעה למשרד הפנים פנייה בחתימת תושבים מהשכונות קטמון ובית-וגן, המבקשים מראש הממשלה בתפקידו כשר הפנים להימנע מאישור התוכנית.

ביום 9 בפברואר שנה זו הומצאו למשרד הפנים הצתקים מחוות-הדעת המקצועית, ולמחרת העביר עורך-הדין יאראק את פירוט בקשתו לדחיית אישור התוכנית, במכתב מסתמך עורך-הדין יאראק על חוות-הדעת של המומחים ד"ר מיכאל ברודניק — ארכיטקט ומתכנן ערים, המשמש זה שנים רבות מרצה בטכניון — וד"ר בני יעקב, מומחה לתחבורה.

לנוכח חוות-הדעת אלו וחוות-הדעת של האדריכל יעקב דש, לשעבר מנהל מינהל התכנון במשרד הפנים וכיום יועץ מיוחד למשרד הפנים, החליט מנכ"ל משרד הפנים לבחון את התוכנית בחינה מעמיקה, רחבה וכוללת.

איני רוצה להרחיב את הדיבור על הנימוקים שעמדו בפני מנכ"ל משרד הפנים. הנושא נמצא עכשיו בפני בג"ץ, והוא צריך להתברר בימים הקרובים. נדמה לי שניטיב לעשות אם נמתין לפסק-דינו של בג"ץ.

הי"ר ד' תיכון:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יהושע מצא. בבקשה.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני השר, הטיעונים הפורמליים נשמעים בירושלים כבר שנים אחרות. את הטיעון האחרון של בג"ץ ניתן למנוע אם יחתום ככוד השר, פשוט מאוד, על התוכנית. לגבי הטיעון בדבר בדיקה נוספת — אין לי ספק שזו השהיה מכוונת. האין חשוב, אדוני השר, כי בהשהיה המכוונת של משרד הפנים יש חוסר התחשבות בציבור ירושלמי גדול והתעלמות מצרכיו של רוב-ירביו של הציבור?

אדוני השר, מדוע לא תאמר לציבור את האמת לאמתה, כי לא שיקולים תכנוניים ואף לא שיקולים אורבניים עומדים מאחורי ההתנגדות של מנכ"ל משרד הפנים ומאחורי הטיעון בדבר בדיקה נוספת כביכול, הנמשכת כבר שנים, אלא שיקולים פוליטיים צרים, שהם זרים לרוב האוכלוסייה הירושלמית?

מדוע לא חשים קץ לחילול השבת ההמוני המתרחש בירושלים, כאשר נאלצים תושבי העיר אותה הכדורגל לנוסע במרחסיה, בראש חוצות ובהמוניהם בשבתות מחוץ לעיר, ובכך גורמים לחילול שבת המוני?

תהיה בה גם התייחסות לנימוקים שהעלה משרד הפנים לאורך כל הדרך. אם אלה באמת נימוקים שנבעו משיקולים זרים, ימצא כוודאי בית-המשפט העליון דרך להתייחס לכך.

אני רוצה לומר לחבר הכנסת פנחס גולדשטיין, כי שר הפנים הקודם, השר פרץ, העיד על עצמו שהיה שחקן כדורגל, לא רק חבר ועדת הספורט, ואין ספק בכך שמשחק הכדורגל מקובל ואהוב עליו.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

מנחם הכהן (המערך):

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת מנחם הכהן, מה קרה? רבותי, חברי ועדת הספורט ואוהדי הספורט, נא להירגע.

שר התחבורה ח' קורפו:
השאלה היתה איך לספק את הרצון לקיים את משחקי הכדורגל, והם היו בירושלים — זו תשובה גם על קריאות הביניים. הסטטוס-קוו מאפשר קיומם של משחקי כדורגל בשבת, כיוון שזה אורח החיים המקובל בירושלים זה עידן ועידנים. השאלה היתה, אם אפשר ליישב את המיקום של האיצטדיון עם הבעיות המיוחדות של המקום הזה. אינני יכול להתייחס כאן התייחסות אישית לעניין. אני סבור שהמשרד גרס שיש סתירה בין הדברים, על כן היו עיכובים, ובית-המשפט יפסוק בעניין זה.

היו"ר ד' תיכון:
תודה.

ב. שאלות ותשובות

השלום עם ישראל כאסטרטגיה הלאומית של מצרים וההשלמה המשתמעת מהחלטות פסגת רבתי-עמון עם נחישותה של מצרים שלא לסגת ממדיניות השלום עם ישראל אמונים עלינו כראיות לדבקותה של מצרים בהתחייבות שנטלה על עצמה במסגרת הסכם השלום עם ישראל וכהוכחה להצלחת מדיניותה זו גם במסגרת הבין-ערבית.

2. התבטאויות שונות בשאלת האשליה של איוון אסטרטגי עם ישראל נשמעות מפי גורמים סוריים חדשים לבקרים. אין מקום ליחס חשיבות יוצאת דופן לסמיכות הדברים.

3771. הסתה נגד ישראל באמצעי התקשורת של מצרים
חבר הכנסת י' מצא שאל את שר החוץ ביום כ"ז בחשוון התשמ"ח (19 בנובמבר 1987):

"אל-אהראם" המצרי קרא לוועידת הפסגה הערבית לקבל החלטות נגד הסכנה האירנית והישראלית. נוסף על כך, דיווח "מעריב" ביום ו', 6 בנובמבר 1987: "כל תחנות השידור המצריות תוקפות עתה את ישראל כלשון חמורה, כאלו חזרו שתי המדינות למצב של מלחמה. שידורי פלשתיין ברדיו קהיר רוויים איומים. שידורי 'צות אל-ערב' פתחו בהסתה פרועה, ואף תחנת השידור הראשית עוסקת בכך. ישראל מודגשת בעיתונות המצרית כאויב מספר אחד של האומה הערבית".

ברצוני לשאול:

1. האם אכן יש מסע הסתה כאמור?

מנחם הכהן (המערך):

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
למה מפרעים לז?

מנחם הכהן (המערך):
למה כדורגל מותר בשבת ו — — ?

היו"ר ד' תיכון:
למה אתה מתרגש?

גרשון שפט (התחיה):
האם אין אדוני השר חושב שכל הפעילות מסביב לפתיחת האיצטדיון, גם היא פוגעת ביחסי דתיים-חילוניים?

היו"ר ד' תיכון:
תודה. חבר הכנסת מנחם הכהן, לא צריך להתרגש.

יהושע מצא (הליכוד):
הצביעות חוגגת.

גרשון שפט (התחיה):

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת שפט, גמרת, כמדומני, לשאול את שאלתך. השר חיים קורפו ישיב, בבקשה.

שר התחבורה ח' קורפו:
להערתו של חבר הכנסת מצא: הנימוקים שהוא העלה הם נימוקים משכנעים מאוד. אבל אחרי שכבר עברנו את הדרך הארוכה עד החלטת בג"ץ, מה הטעם לעשות שימוש בנימוקים הללו ברגע האחרון? מוטב שיוציא בג"ץ את קביעתו, ואולי

היו"ר ד' תיכון:
רבותי, אנחנו מתקדמים. שר החוץ ישיב על שאלות, בבקשה.

3671. דברי שר ההגנה של מצרים
חבר הכנסת ד' ליבאי שאל את שר החוץ ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):
שר ההגנה של מצרים, מר עבד אל-חלים אבר-עזאלה, התבטא לאחרונה, בריאיון לשבועון הכיידותי "אל-שיראע", כי "המחויבות הערבית של מצרים עולה על כל מחויבות אחרת, ובכלל זה הסכמי קמפ-דייוויד".

בהקשר זה אמר אבר-עזאלה, כי ארצו חותרת להשגת איוון צבאי עם ישראל בכל התחומים, בכלל זה בתחום הנשק הגרעיני.

ברצוני לשאול:

1. האם רואה כבוד ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ כהתבטאות זו נסיגה של מצרים מהתחייבותיה על-פי הסכם השלום עם ישראל?

2. מה היא תגובתך על הדברים האלה, והאם יש משמעות לכך שהם פורסמו באותו שבוע שבו הצהיר שר ההגנה של סוריה כי ארצו הגיעה לאיוון אסטרטגי עם ישראל?

שר החוץ ש' פרס:
1. התשובה שלילית. דברי הנשיא מובאק בדבר מרכזיות

שר החוץ ש' פרס:

אינני יודע מאין לקוח הציטוט ואם אכן הוא מדויק.

משרד החוץ יחם ללא הרף דרכים לפתיחת שערי בריית-המועצות בפני אחינו היהודים. במקצת המקרים הצלחנו, עיקר העבודה עוד לפנינו.

היו"ר ד' תיכון:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יהושע מצא.

יהושע מצא (הליכוד):

אידה נודל, שחווה חוויות קשות למדי, אמרה את הדברים האלה. כיצד יכול שר החוץ לומר בדבריו תשובתו — כך, לפחות, משתמע מדבריו — שהוא לא חושב שהחשובה הזאת יש לה על מה לסמוך? כיצד מחיישבת תשובתו עם העדות החיה של אידה נודל?

שר החוץ ש' פרס:

חשובתי היא, ששוחחתי ארוכות עם אידה נודל. דעותיה ידועות לי, ואני לא יכול להסתמך על פרסום מקרי בעיתון. גם לא מצאתי שיש בינינו חילוקי-דעות לגבי מה שיש לעשות. מצאתי אצלה הסכמה מלאה לגבי דרך הפעולה שלנו בנושא בריית-המועצות.

3838. רצח צעיר יהודי בצ"לה

חבר הכנסת מ' פלד שאל את שר החוץ ביום ד' בכסליו התשמ"ח (25 בנובמבר 1987):
הגיע אלי מכתבה של הגברת כ"ל (שמה המלא מופיע במקור). יהודייה שגלתה מצ"לה לאחר ההפיכה הצבאית שם ב-1973.

היא כותבת כי בנה, חו"ל, נרצח עם 11 צעירים אחרים עליירי שירות הביטחון של צ"לה בליל 15 ביוני השנה. למרות פניות רבות, סרבה ממשלת צ"לה למנות שופט חוקר בפרשה זו.

כרצוני לשאול:

האם מוכן משרד החוץ לפנות לממשלת צ"לה בדרישה לחקור פרשה זו?

שר החוץ ש' פרס:

בעקבות השאלתא, בדקה שגרירותנו כמקום את הנושא, והתחוויר לי כי קיימות שתי גרסות: האחת של השלטונות, הטוענים שהיתה התנגשות חמושה בין המשטרה לבין קבוצה, שהוגדרה על-ידם כקבוצה טרוריסטית, בשם "החזית העממית מנואל רודריגז"; והשנייה של אנשי "החזית", הטוענים שהיה זה רצח בדם קר.

מעצם מהותו, הנושא הוא עניין פנימי של ממשלת צ"לה, המתנגדת בחריפות לכל פנייה אליה בנושאים מעין אלו.

היו"ר ד' תיכון:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מתתיהו פלד.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

האם יוכל כבוד השר להסביר מדוע ממשלת ישראל, אשר טוענת תמיד שעניין הגנת הקהילות היהודיות בעולם עומד בראש מעייניה, מתייחסת בסלחנות כזאת לגל האנטישמיות שהיה בארגנטינה בזמן השלטון הקודם, והאדם שאת שמו הזכרתי כשאלתא הוא אחד הקורבנות שלו?

שר החוץ ש' פרס:

לא מדובר כאן בפעולה יהודית או בפעולה בשם יהודים. כל מה שביקש חבר הכנסת מתי פלד הוא, שנשאל את

2. אם כן — כיצד פועל משרד החוץ להפסקת מסע הסתה זה?

3. האם הוכחה בפני הנשיא מובארק מורת רוח מפרסומים אלה, שאינם תורמים לשלום ונוגדים את הסכמי קמפ-דייוויד?

4. כיצד פועל משרד החוץ לחיזוק קשרי השלום עם מצרים?

שר החוץ ש' פרס:

1. מתחת ביקורת קשה על מדיניות ישראל היתה שכיחה בשנים האחרונות, עם עליית ומורדות, בתקשורת המצרית. ביקורת זו נמשכת גם לאחרונה, לעתים בצורה כוונה ותוך עיוות דמותה של ישראל.

2 — 3. אנו רואים עניין זה בחומרה. הנושא אכן הועלה במגעיו עם המצרים, ונמשיך להתרע על חומרתו.

4. משרד החוץ פועל לחיזוק קשרי השלום עם מצרים באמצעות דיאלוג שוטף עם השלטונות המצריים, שמטרתו כיסוס היחסים הבילטרליים והעמקתם וקידום תהליך השלום.

היו"ר ד' תיכון:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יהושע מצא.

יהושע מצא (הליכוד):

האם בפעילותם למען קשרי השלום עם מצרים פועלים שר החוץ ומשרד החוץ גם על דעת משרד ראש הממשלה ולפי אותו קו?

שר החוץ ש' פרס:

משרד החוץ אינו כפוף למשרד ראש הממשלה.

דוד מגן (הליכוד):

לא שמעתי היטב את התשובה.

היו"ר ד' תיכון:

היא רשומה בפרוטוקול.

דוד מגן (הליכוד):

האם נכון הדבר, ששר החוץ אמר שמשרד החוץ לא כפוף לראש הממשלה?

היו"ר ד' תיכון:

אני מציע שתפנה בשאלתא נוספת.

שר החוץ ש' פרס:

שום משרד אינו כפוף למשרד ראש הממשלה, למעט משרד ראש הממשלה.

שבח רייס (המערך):

בישראל אין משטר נשיאותי, חבר הכנסת דוד מגן.

3772. דברי אידה נודל על המדיניות הסובייטית

חבר הכנסת י' מצא שאל את שר החוץ ביום כ"ז בחשוון התשמ"ח (19 בנובמבר 1987):

כמפגש עם אסירי-ציון אמרה אידה נודל, כי "העדר יחמה ישראלית מאפשר לסובייטים לנהל תעמולה בהיקף אדיר של השמצה נגד המדינה וכל הקשור בה, כי המדינה אשמה שיש נשירה בדרך מכירת-המועצות". כן הזהירה, כי "קיימת אפשרות שתקופת הג'לסונסוטי בבריית-המועצות תסתיים כמפתיע, ועקב כך יונחתו גזירות חדשות על היהודים".

כרצוני לשאול:

מה היא עמדת משרד החוץ בנוח עדות זו?

הממשלה הנוגעת בדבר. תשובתי היא, שכל שאלה תזכה לשתי תשובות, בהתאם לזהות המשיב.

4008. חילופי משלחות קונסולריות בין ישראל לבין ברית-המועצות

חבר הכנסת ע' לנדא שאל את שר החוץ ביום " בטבת התשמ"ח (31 בדצמבר 1987):
משלחת קונסולרית סובייטית נמצאת בישראל זה חודשים מספר.

ברצוני לשאול:

1. האם סוכם עם ברית-המועצות על יציאת משלחת קונסולרית ישראלית למוסקבה?
2. אם כן — מתי תצא המשלחת?
3. אם לא — מדוע אין ישראל עומדת על הדדיות מלאה ביחסים?

תשובת שר החוץ ש' פרס:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן.
2. בעוד שבועות אחדים.
3. אין צורך בהדדיות במלים, יש צורך בהדדיות במעשים.

4037. תוכן איגרת של שר החוץ לשר החוץ המצרי
חבר הכנסת י' מצא שאל את שר החוץ ביום י"ז בטבת התשמ"ח (7 בינואר 1988):
ב"מעריב" מיום 25 בדצמבר 1987, פורסם כי באיגרת ששלחת לשר החוץ המצרי, עבד אל-מגיד, כתבת, בין היתר, כי "מעשי האלימות של ישראל בשטחים אינם משרתים את השלום ופוגעים בו".

ברצוני לשאול:

האם נכונה ידיעה זו, והאם תוכל להבהירה?

שר החוץ ש' פרס:
לא.

היו"ר ד' תיכון:
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יהושע מצא.

יהושע מצא (הליכוד):
אדוני שר החוץ, כשאתה אומר "לא" — למה הכוונה? וכשאתה אומר "כן" — למה אתה מתכוון?

שר החוץ ש' פרס:
אדוני היושב-ראש, האם אתה חושב שזו שאלתא הוגנת בבית הזה?

אבל אני רוצה להשיב לחבר הכנסת מצא. כשאני אומר "לא", כוונתי היא "לא". כשאני אומר "כן", כוונתי היא "כן". אני יודע שיש אנשים שמסוגלים להגיד רק "לא", אלה אנשים מאושרים. יש אנשים שיש להם "כן" — לזרוע את זה מהממשלה ולזרוע את זה מן הארץ; בכלל, יש אנשים שה"כן" שלהם נדיב. בקרוב תציע לזרוע מכאן את כל הסופרים והמשוררים ואח כל אלה שאינם מסכימים לדעתך. כדאי שתלמד, חבר הכנסת מצא, לכבד גם את זולתך. זה יוסיף לך מעט יכולת להיות חבר כנסת הוגן.

4069. שימוש במונח "הגדה המערבית" באיגרת רשמית
חבר הכנסת י' מצא שאל את שר החוץ ביום כ"ג בטבת התשמ"ח (13 בינואר 1988):

באיגרת ששלחת לשר החוץ המצרי השתמשת במונח, בתרגום לעברית, "הגדה המערבית". בעשור האחרון מקובל להשתמש במונח "יהודה ושומרון".

ברצוני לשאול:

מדוע העדפת להשתמש במונח "הגדה המערבית" באיגרת שנשלחה לשר החוץ המצרי, במקום, על-פי הנוהג הקיים, במונח "יהודה ושומרון"?

שר החוץ ש' פרס:

הנוהג לגבי איגרות כחתימתי — הן כראש הממשלה והן כממלא-מקום ראש הממשלה — היה ונשאר להתייחס לשטחים המוחזקים במונחים המקובלים, אם "יהודה ושומרון" ואם "הגדה המערבית".

מדיניות משרד החוץ בנושא זה לא שונתה, למעט ההנחיה להוסיף את המונחים "גדה מערבית" ו"שטחים מוחזקים" לתכתובת בשפה האנגלית.

היו"ר ד' תיכון:
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יהושע מצא.

יהושע מצא (הליכוד):
זכותו של ממלא-מקום ראש הממשלה לומר "לא" כפופה למשרד ראש הממשלה. בזאת הוא מוציא עצמו מהממשלה, לדעתי. אבל, אני מצפה מממלא-מקום ראש הממשלה שלא יוציא עצמו מכפיפותו לארץ-ישראל. מי שמשנה את המושגים האלה שומט את הקרקע, תרתי משמע, מתחת ישיבתו בארץ-ישראל.

שר החוץ ש' פרס:
אדוני היושב-ראש, אינני מקבל את האינטרפרטציה הבומבסטית של חבר הכנסת מצא, כאילו מלים משנות דבר. עשרות בשנים אמונו "הגדה המערבית" — ודבר לא קרה. אני מכיר גם תנועה שהתחנכה על השיר "שתי גדות לירדן". כשיש שתי גדות לירדן, אחת היא מערבית ואחת היא מזרחית.

יהושע מצא (הליכוד):
כאשר תשיר אותו נתנו נסכים שתכתבא בעזרת המושג "גדה".

שר החוץ ש' פרס:
בכלל, עוד מעט נצטרך לבקש ממך רשיון להישאר בארץ, לא?

יהושע מצא (הליכוד):
אני רוצה ללמד אותך לשיר "שתי גדות לירדן".

אהרן הראל (המערך):

שר החוץ ש' פרס:
אני מצהיר שאני — —

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת הראל, רבותי חברי הכנסת, בבקשה מכם.

שר החוץ ש' פרס:
— משאיר את הבמה לשירתו הערכה של חבר הכנסת מצא, מתוך הנחה שמצא שירה מצא את מצא.

4132. רצח צעיר יהודי בצ"לה

חבר הכנסת ח' טובי שאל את שר החוץ ביום ט"ו בשבט התשמ"ח (3 בפברואר 1988):

במכתב שקיבלתי מהגברת ביאטריס לוי, פרופסור באוניברסיטת שטוקהולם, נאמר שכנה זיס, בן 29, נחטף ונרצח יחד עם 11 צעירים כאמצע חודש יוני האחרון בידי המשטרה החשאית בצ"לה. במכתבה מבקשת הגברת לוי מממשלת ישראל לנקוט את הצעדים המחויבים בעניין זה.

ברצוני לשאול:

1. האם נבדקה פנייתה של הגברת ביאטריס לוי, ואם כן — האם ננקטו צעדים?

2. האם נשקלה הפסקת סיוע צבאי שמגישה ממשלת ישראל לצ"לה, אם אכן יש סיוע כזה?

שר החוץ ש' פרס:

אני מפנה את תשומת לבו של חבר הכנסת תופיק טובי לתשובה שהשיבתי על השאלתא של חבר הכנסת מתי פלד באותו עניין.

היו"ר ד' תיכון:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת תופיק טובי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

ברצוני לבקש משר החוץ שישב על שאלה שלא השיב עליה בדבריו תשובתו על השאלתא של חבר הכנסת פלד, והיא: נוכח הגינויים והיודי של ממשלת צ"לה והמשטר בצ"לה, האם ממשלת ישראל לא מוכנה לשקול מחדש את הסיוע הצבאי ואת העזרה הצבאית שהיא מגישה לדיקטטורה הפאשיסטית בצ"לה? האם היא לא מוכנה לשקול מחדש ולבטל את הסיוע הזה?

שר החוץ ש' פרס:

אדוני היושב-ראש, זו שאלתא אחרת.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. אדוני שר החוץ, היתה עוד שאלתא, מס' 4168, של חבר הכנסת שמעון כן-שלמה, אבל הוא איננו. התשובה תימסר לפרוטוקול.

ג. הצעה לסדר-היום

תפקוד משרד החוץ כתחום הקשר עם ארצות-הברית וההסברה במהלך ההתפרעויות

ביהודה, בשומרון ובעזה

היו"ר ד' תיכון:

כך כתוב גם לגבי השאלות של שר החוץ. לכן אנחנו עוברים עכשיו להצעה לסדר-היום הקשורה בשר החוץ. אני מצטער, כך כתוב אצלי.

כאמור, אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 6905: תפקוד משרד החוץ כתחום הקשר עם ארצות-הברית וההסברה במהלך ההתפרעויות ביהודה, בשומרון ובעזה — מאת חבר הכנסת אהוד אולמרט. בבקשה.

אהוד אולמרט (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת, מדי פעם, כאשר מדינת ישראל נתונה במצוקה על רקע של מאבקים צבאיים או מדיניים, עולה על סדר-היום הלאומי שלנו גם בעיית ההסברה, בעיה המלווה אותנו כמעט מאז ראשית קיומה של מדינת ישראל.

4133. יחסם של נציגי משרד החוץ למשלחת נפגעי הטרור
חבר הכנסת ח' דרוקמן שאל את שר החוץ ביום ט"ו בשבט התשמ"ח (3 בפברואר 1988):

נציגי משרד החוץ בארצות-הברית לא התייחסו כלל לחברי משלחת נפגעי הטרור, בראשות אייבי מחס ממעלה-אפרים, שיצאה לשם לנהל מערכת הסברה נגד דרך הצגת הדברים בתקשורת הכין-לאומית בכל הנוגע לשטחים ולפגיעת הטרור.

נדע לי, שהקונסולים שלנו בארצות-הברית קיבלו מבקרים, שביקשו מהם שלא לסייע למשלחת נפגעי הטרור.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונים הדברים דלעיל?

2. אם כן — מדוע החליט המשרד שלא לסייע למשלחת זאת?

שר החוץ ש' פרס:

1. המשלחת לא מצאה לנכון להודיע לנו על צאתה ועל מטרותיה. עד היום הזה לא ידוע מי החליט שהיא תצא, מי החליט על הרכבה, מי החליט מה הן מטרות הנסיעה. אין אומנם חובה לתאם עם משרד החוץ, אך במקרה זה גם אין לבוא בטענות אליו.

היו"ר ד' תיכון:

סליחה, אדוני השר, התכוונתי שחשיב תחילה על שאלתא מס' 4132 של חבר הכנסת תופיק טובי. אתה משיב על השאלתא של חבר הכנסת דרוקמן, שאיננו באולם.

שר החוץ ש' פרס:

אני מבקש לסיים את התשובה על השאלתא של חבר הכנסת דרוקמן.

2. למרות זאת, כאשר פנו ארגונים יהודיים לקונסוליות שלנו בשאלה האם לסייע למשלחת, הם נענו שהדבר אפשרי נתון לשקול דעתם.

היו"ר ד' תיכון:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא: הצעות לסדר-היום.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

לפי סדר-היום אני אמור עכשיו להשיב על שאלות. לי נאמר שאני צריך להשיב עכשיו על שאלות — — —

היו"ר ד' תיכון:

אני יכול לומר לך, אדוני השר, מה עומד לנגד עיני. כאן כתוב ששר החינוך והתרבות ישיב על שאלות בצמוד להצעות לסדר-היום.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

כלומר, אני עונה על השאלות, ומיד צמוד לזה יהיו הצעות לסדר-היום.

המוסר למדינת ישראל, גם מארצות-הברית וכוודאי מאנגליה, על אמצעים שאנחנו נוקטים מול אמצעים שהם נקטו בנסיבות דומות. שיש בהן אילוצים כל כך מורכבים.

אבל, יש גם נימוקים משפטיים. שמענו השכם והערב התקפה בין-לאומית מתואמת על כך שאנחנו פועלים בניגוד לחוק הכין-לאומי. שאנחנו מפירים חוק ומפירים נורמות יסודיות. לא שמעתי מדובר אחד של משרד החוץ הישראלי, שהליכי הגירוש הננקטים במדינת ישראל כפופים לביקורת שיפוטית בתוך מדינת ישראל. לרבות ביקורת של בית-המשפט העליון. לא שמעתי את זה. אני מוכרח להודות, שכאשר אני השמעתי את הטענות האלה, אמרו מי ששמעו את דברי, גם כאשר לא הסכימו לאמצעי הזה כהיבט הפוליטי שלו: זה כבר דבר אחר. אם העניין כפוף לביקורת של בית-המשפט העליון של מדינת ישראל, הידוע בעצמאות ובאי-תלותו, זה לא איזה צעד שרירותי בלתי נורמטיבי להלוטין שלוקחים משהו, מעלים אותו על אוטו-משא והיידה — זורקים אותו לצד השני של הגבול.

אדוני היושב-ראש, אני משוכנע שהאנשים העוסקים בהסברה עושים כמיטב יכולתם כדי להשיג את התוצאות הטובות ביותר. יש לי עליהם ביקורת, אני יכול להרחיק אותה, בעיני זה לא העיקר. לא תמיד יכולתם מוגבלת.

יושע מצא (הליכוד):
— — — הכרתם

אהוד אולמרט (הליכוד):
הבעיה איננה אנשי ההסברה המקצועיים. אילו כל מה שהיה לי לומר היה רק על כך שלא היו מוכנים עם כלים טכניים בזמן, שלא היו מוכנים עם כלים של תדרוך, ערכון ושל הצגת נתוני רקע, ייתכן מאוד, אדוני היושב-ראש, שלא הייתו טורח להלאות את הכנסת בדיון הזה, שהוא נושא החוזר על עצמו כמעט מדי משבר.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לטעון שכישלון ההסברה הישראלית, בסופו של דבר, בשורה התחתונה, איננו כישלון מקצועי: הוא כישלון של ההנהגה הפוליטית העומדת מעל האנשים המקצועיים, של ההנהגה הפוליטית שקבעה טון מסוים, שנקטה טענות פוליטיים מסוימים. שיצרה אוירה בין-לאומית מסוימת — — —

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
— — —

אהוד אולמרט (הליכוד):
וכדי שחבר הכנסת צוקר לא ישאל אותי שאלה אינפנטיליות, אני לך שאתה ודאי מתאר לעצמך שלא הייתי משאיר את הסוד הזה חסוי ממך.

חיים רמון (המערך):
אתה לא יכול להשאיר אותו כמתח.

אהוד אולמרט (הליכוד):
אני מתכוון בראש ובראשונה לצמרת הפוליטית של משרד החוץ, החל מהמנכ"ל המדיני וכלה בשר החוץ.

דוד ליכאי (המערך):
אני הייתי שמונה ימים בארצות-הברית. כמעט כל יום ראייה את שר הביטחון ורבין ואת שר החוץ מופיעים ומשתדלים להסביר. לא ראיתי אף לא פעם אחת את ראש ממשלת ישראל.

חיים רמון (המערך):
הוא לא בא לכאן — — —

אין ספק, אדוני היושב-ראש, כי בחודשים האחרונים נגרם נזק קשה לדימוי של מדינת ישראל בעולם. אני חושב שזו הנתת יסוד שאי-אפשר להתעלם ממנה, אי-אפשר שלא לחוש בה, אי-אפשר שלא לכבד את נסיבותיה, את עילותיה, ובסופו של דבר גם את המסקנות הנגזרות ממנה.

צריך להוסיף מיד, כי הברירה העומדת בפנינו כמצבים מן הסוג שאנחנו נתונים בהם בימים האחרונים איננה לעולם ברירה קלה. אין שום נוסחת קסם שמישהו בעולם יכול לשלפה מכיסו, להניח אותה ולהגיד: הנה זו הדרך שאם ננקוט אותה, אזי כל העניינים יסתדרו, בעיית הדימוי השלילי תיפתר, הטלויזיה בעולם תציג אותנו בצורה שבה היינו רוצים להיות, והכול יהיה בסדר.

הברירה היא תמיד בין אופציות שונות, שהפער ביניהן אינו פער אבסולוטי. לפעמים יש אפשרות לעשות דברים מסוימים, שאולי יספרו קצת: לפעמים צריך להחליט שעושים דברים מסוימים בידעה שהם אינם פופולריים, בידעה שהם מייקים אולי לדימוי, בידעה שהם עלולים ליצור תמונה שאיננה מעוותת כפרופורציה שלה, אבל לזמן קצר עדיף לעשות אותם על-מנת להיפטר מצרות הגורמות נזק גדול יותר לטווח ארוך.

אני רוצה לומר מיד, שבעיני הדבר הקל ביותר והפשוט ביותר, אבל גם הלא-נכון והלא-הגון ביותר, היה לקחת את האנשים העוסקים בהסברה כמובן הטכני-המקצועי, להצביע עליהם ולומר: הנה האנשים האשמים בכל הבעיות שלנו; הנה האנשים האשמים בכך שהבעיות שלנו לא נפתרו. בשום פנים ואופן אין לעשות זאת. הבעיות הן בעיות אמיתיות, מורכבות, מסובכות, ואין עליהן תשובה פשוטה.

אני אומר זאת בראשית דברי לא משום שאני חושב שמערכת ההסברה, בעיקר במה שקשור להסברה כלפי חוץ, חקקה כפי שצריך היה לתפקד כאילו צוים שהיו ומתוך ידיעת הקשיים שהיו נתונים בהם; כהחלט לא, לפי דעתי, משהתחילו להתברר ממדי הבעיה, לקח למערכת הזאת זמן רב מאוד, וכבעד עד היום היא לא השלימה את ההיערכות כדי ליצור כלים שיוכלו לתת תשובה חלקית לפחות, לא כל כך בתחום של התמודדות עם התמונות הקשות שרואים יום יום. בתחום זה לא יכול איש לשנות, וגם לא להכתוב לכלי התקשורת הזרים. כאשר יש מהומה ויש שימוש בכוח, ואני אומר זאת כמי שעסק לא אחת בהסברה, קשה מאוד באותו רגע להכתוב לאיזו רשת טלוויזיה וזה שתראה תמונה טובה יותר מהתמונה שאנשיה קלטו כמצלמה שלהם. אבל אפשר היה צריך היה ולא נעשה די הצורך כדי לתת תמונה נכונה של הקע, של הנסיבות, של הקשרי הדברים שהיו צריכים להציג את חיילי צבא-הגנה לישראל באור האמיתי שלהם ולא באור המעוות שבו הם מוצגים, לצער, מדי יום. יש אלימות, יש שימוש בכוח — איננו מבחישים זאת. אך משהו מנסה להציג את החיילים האלה, את החיילים שכל אחד מאתנו מכיר, שהם השכנים, שהם החברים, שהם בני החברים, ואנחנו יודעים בדיוק מהיכן הם באים, והיכן הם מתחנכים, ומהי השקפת העולם המוסרית שלהם, והם מוצגים כקלגסים — עם זה אפשר היה, צריך היה וניתן היה להתמודד, ולא עשינו די.

בשאלות שונות שעלו על סדר-היום לא היינו מוכנים עם נימוקים טובים. לדוגמה, הותקפנו קשות, לפי דעתי שלא בצדק, על מדיניות הגירוש. יש לעניין כמה היבטים: יש לעניין היבט פוליטי ויש לו היבט משפטי. מה שקשור להיבט הפוליטי-המוסרי, יש הרבה מאוד מה לומר לכמה ממספיי

אתם לא עושים שלום. אתם לעולם לא תעשו שלום. אתם, לכם, היותר, פטפטני שלום, דברני שלום. כמה שקשור לרטוריקה של דיבורים על שלום, אתם הכי טובים בעולם. אבל רק בדיבור. מה שקשור למה שמתחייב מהצורך לעשות באחריות, בשיקול דעת, תהליך של שלום, אתם לא עשיתם מעולם. אל תטיפו מוסר לאיש. אתם יכולים לשבת בשקט בעניין הזה. הצד הזה של הבית הוא זה שעשה שלום והוא זה שיעשה שלום.

אהרן הראל (המערך):

— — —

הי"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת הראל, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה. חבר הכנסת רמון, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

אני מבקש משר החוץ שלא להעיר לי.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

— — —

הי"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת ז'אק אמיר, חבר הכנסת אהרן הראל, הגם אתה במפריעים היום?

יקטור שפיטוב (מפ"ם):

תהליך השלום היה מהסכמי קמפ-דייוויד עד היום.

הי"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת שפיטוב.

אהוד אולמרט (הליכוד):

אני איש לבן.

הי"ר ד' תיכון:

אל חשיב לאיש. אני מבקש שתתקדם לקראת הסוף.

עבד-אללה דראושה:

חייבים לחזור — — —

הי"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת דראושה, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה. אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

אהוד אולמרט (הליכוד):

רבתי, עוד מעט תצטקו עוד יותר. הירגעו.

יהושע מצא (הליכוד):

אתם לא נותנים לו לדבר.

הי"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת מצא, אתה לא צריך להגן עליו.

אהוד אולמרט (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אתם מטיפני שלום, אתם צעקני שלום. רק דבר אחד אתם לא — אתם לא עושי שלום. אני אגיד לכם יותר מזה, אתם לא יודעים לעשות שלום, קודם כול, כי אתם לא רוצים לעשות שלום פה כפנים. מי שלא יכול לעשות שלום בתוך הבית, לעולם לא יוכל לעשות שלום עם האויבים מבחוץ. גם בבית אתם לא רוצים לעשות שלום. כולכם חמומרי מוח.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר יותר מזה. אני אומר בזהירות, שלפעמים מתעורר הרושם הקשה, שלא זו בלבד שיש גורמים שאינם רוצים להרוף את הלחץ הבין-לאומי על ישראל — יש לחץ בין-לאומי על ישראל — אלא הם מזמינים את הלחץ הזה, כמעט משתוקקים ללחץ הזה, על-מנת שאולי

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

אהרן הראל (המערך):

— — —

הי"ר ד' תיכון:

חרגתי ואפשרתי לחבר הכנסת ליבאי. לא עוד כשלב זה.

אהוד אולמרט (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני טוען טענות. שר החוץ משיב לי. אני יכול לומר לחבר הכנסת ליבאי, שגם אני הייתי בחוץ-לארץ. לא הייתי שמונה ימים אלא פחות, וראיתי את ראש הממשלה מופיע בטלוויזיה האמריקנית. הבעיה איננה מי מופיע, אלא מה אומר מי שמופיע. על כך אני רוצה לדבר.

חיים רמון (המערך):

— — — יש לו שתי מלים בהסברה: למה — ככה. הוא שולח את חבר הכנסת אולמרט. ראש הממשלה אומר בקיצור

— — —

הי"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת רמון, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

אהוד אולמרט (הליכוד):

אני רוצה להציע לאנשי המערך הצעה טקטית לדיון הזה. אני עוד ארגיז אתכם הרבה, מאוחר יותר. תשמרו על האנרגיה שלכם. אני בטוח, חבר הכנסת חיים רמון, שתצצה לצעוק הרבה יותר חזק. לכן תירגע עכשיו. למה לך לבזבז את כל האנרגיה?

חיים רמון (המערך):

— — —

אהוד אולמרט (הליכוד):

תבונה אני לא יכול לתת לך. חוש מידה אני לא יכול לתת לך. אבל עצה בקשר לאנרגיה שלך אני יכול לתת לך.

אדוני היושב-ראש, שום מחסור טכני, שום מחסור באמצעי הסברה כאלה או אחרים, מן הסוג שרגילים לראות כהם חלק בלתי נפרד מעבודת ההסברה, לא גרמו נזק לדימוי של מדינת ישראל בחודשים האחרונים. בהקשר של הבעיה הפוליטית, כמו מסע ההסברה הבין-לאומי שמנהל כראשות משרד החוץ עלי-די שר החוץ ומנכ"ל, שבאו לקבוע ולטעון כלפי כל העולם שמחצית שרי ממשלת ישראל, בראשותו של ראש ממשלת ישראל, אינם רוצים שלום, חוסמים כל דרך לשלום, בולמים כל יוזמה לשלום, מסכנים כל מהלך מדיני. שום נזק להסברה לא היה גדול יותר מטענות הכזב, הטענות חסרות השחר, שאחם מפיצים מתוך expediency פוליטי מן הסוג הגרוע ביותר. על זה צריך לדון. זאת בעיית ההסברה של ישראל.

חיים רמון (המערך):

— — —

אהרן הראל (המערך):

— — —

הי"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת רמון, חבר הכנסת הראל.

אהוד אולמרט (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אמרתי לשר החוץ בפורום אחר, אני רוצה לומר גם לשר החוץ וגם לכולכם בפורום הזה — כמה שקשור כעשיית שלום, היו צנועים. אתם לא עשיתם שלום.

אהוד אולמרט (הליכוד):
כ"ידעות אחרונות" מיום 9 בפברואר נכתב: אולי נסכים
לכוח רב-לאומי. מה זה, ציטוט ממני? זה ציטוט מהופעתו של
יוסי ביילין בטלוויזיה הבריטית ב-7 בחודש.

שר החוץ ש' פרס:
הוא לא אמר את זה.

אהוד אולמרט (הליכוד):
הוא לא אמר את זה.

יהושע מצא (הליכוד):
זה ה"כן" שמתפרש כ"לא", וה"לא" שמתפרש כ"כן".

שבח וייס (המערך):
פרשן.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת מצא.

בני שליטא (הליכוד):
את כל המדינה להעביר לשלטון בין-לאומי — יש כאלה
בבית שרוצים זאת.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת שליטא, חשכתי שאתה רוצה לסייע בידי.
אתה עומד לשבור את השיא, יציאו אותך כל יום השכור. למה
לך?

אהוד אולמרט (הליכוד):
מדובר בקו שיטתי. מוכן ששר החוץ יכול לבוא ולומר,
ואין לו ברירה: אני נוטל על עצמי את האחריות לפעולות הללו.
אבל יש פה קו שיטתי, שמתחיל באופן שבו מנהל משרד החוץ
הישראלי את פעולות ההסברה שלו בעולם. הוא לוקח את
האמנה הפלשתינית, שהיא בכל זאת כתב הפלסטר החמור
ביותר שיש לפלשתינים נגד מדינת ישראל, והוא מודיע: מהיום
ואילך אני מפסיק להפיץ אותו בעולם.

היו"ר ד' תיכון:
בבקשה לסיים.

אהוד אולמרט (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, עם כל הכבוד — — —
רד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כמה זמן הוא מדבר?

היו"ר ד' תיכון:
אל תעזור לי, חבר הכנסת רד צוקר. אני ראיתי שאתה
מתרעם על לוח הזמנים.

רד צוקר, אני רוצה להזכיר לך את חבר הכנסת רן כהן,
שהיה אתמול באותו מצב, באותו מקום.

אהוד אולמרט (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, אני רוצה כמוכן לסיים, אבל אני רוצה
שתאפשר לי לומר יותר מחצי משפט כלי הפרעה. יש איזו
נורמה מינימלית של דיין פרלמנטרי. לא מתצאים חן בעיניכם
הדברים — שר החוץ ישיב לי. אני מכיר את שכת לשוננו. הוא
לא יחשוך אותו ממני. אבל, תנו לי לומר את דברי.

ארתי היושב-ראש. מנכ"ל משרד החוץ פועל, ללא ספק,
בהשראתו של שר החוץ. לכן, באמת, החשבון האמיתי איננו
עם המנכ"ל. הוא עם המנכ"ל במובן הזה, שהמנכ"ל מייצג דעה
פוליטית. הוא איש פוליטי מובהק, שליה מפלגה, שאינו מסתיר

הלחץ הזה יצליח לכופף את ידה של הממשלה הזאת ולאלין
יישום עקרונות מדיניות התואמים את השקפותיהם, אבל
עומדים בניגוד לדעת הממשלה ולרצונו של הרוב המכריע
בציבור.

עבדאללה דראושה:
אני רוצה לשאול.

היו"ר ד' תיכון:
לא, חבר הכנסת דראושה, לא אפשר זאת. אני לא מסכים.
קבל זאת.

אהוד אולמרט (הליכוד):
כאשר מנכ"ל משרד החוץ נוסע לארצות-הברית ונפגש
שם עם אישי מדינה, יש לך לפעמים הרושם, שהוא שם לו
למטרה לשכנע את אנשי הממשל בארצות-הברית, שהמצב
המדיני והמצב בשטחים אינו קשה כפי שאומרים, אלא הרבה
יותר קשה.

חיים רמון (המערך):
הוא פקיד מדינה. ולכן אינו יכול לענות לך.

היו"ר ד' תיכון:
אני מודיע לך, שמיד יעלה שר החוץ ורדאי ישיב לו. אין
שר החוץ זקוק בשלב זה להגנתך. האמן לי.

חיים רמון (המערך):
שיחקוק את השר.

היו"ר ד' תיכון:
האמן לי ששר החוץ ישמע את דברי.

חיים רמון (המערך):
פקיד מדינה זקוק להגנה.

אהוד אולמרט (הליכוד):
קודם כול, תפסיקו את הצביעות המתחסרת שלכם. כאשר
מדובר בהתקפה על פקיד מדינה, של הצד הזה — אתם
רבי-אומנים. מתחסדים וצובעים שכמוכם. למי אתם מטיפים
מוסר כאן?

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת רמון, אתה רשום בוודאי גם להצעה אחרת.
אני מודיע לך שקראתי אותך לסדר פעמיים.

אהוד אולמרט (הליכוד):
מדובר באיש פוליטי מובהק, במינוי פוליטי, באיש
שבדעותיו האישיות מייצג את השוליים של השוליים של
השמאל הקיצוני בישראל, והוא נוסע לארצות-הברית כמנכ"ל
משרד החוץ ומודיע שם קבל העולם. שאנחנו נהיה מוכנים
לקבל כוח רב-לאומי ביהודה ובשומרון. בשם מי?

שר החוץ ש' פרס:
איפה הוא אמר? הוא לא אמר את זה, ואתה מעליל.

אהוד אולמרט (הליכוד):
חסלח לי, אני לא מעליל. אני מציע לך, מר פרס, להיחר
לפני שאתה מעליל.

שר החוץ ש' פרס:
הוא לא אמר את זה.

היו"ר ד' תיכון:
רבותי, נא להירגע ולסיים.

קריאה:

הצעה לסדר.

אהוד אולמרט (הליכוד):

אין הצעה לסדר באמצע דברים.

אני לא אסיים עד שיאפשרו לי לסיים.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, אתם רוצים לשכת? חבר הכנסת זיידן עטשי, אתה רוצה לשכת? אתה רוצה לשכת, בבקשה.

אהוד אולמרט (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מסיים את דברי. כל מה שאמרחי, לבד מהאמת שבו, נאמר בלשון פרלמנטרית נקייה, ושום צעקנות מתחסרת וצבועה מצד הספסלים הללו לא תשנה את העובדה הזאת.

אדוני היושב-ראש, מי שמסתובב בעולם ואומר, שהמכניזם של הוועידה בין-לאומית למשא-ומתן הוא שאלה של חיים ומוות, ומי שמתנגד לזה הוא רוצח השלום — תורם ככך להפיכת רוב אזרחי מדינת ישראל והחלק המכריע של הכנסת הזאת בעיני העולם לגורם הרוצח שלום, שאינו רוצה בשלום, שמחבל בשלום — דבר שאין לו שחר ואין לו בסיס —

אהרן הראל (המערך):

אהוד אולמרט (הליכוד):

— ואין בו קמצוץ אחד של אמת.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני משוכנע שמשא-ומתן מדיני אינו רק רצון, אלא הוא גם אפשרי. הוא אפשרי על בסיס הסכמי קמפ-דייוויד, שהיו פרק הפתיחה של תהליך השלום שלנו עם מצרים, והוא ניתן להיעשות, אבל הוא יתאפשר אם כל ממשלת ישראל תפעל מתוך תחושה של שותפות להסכמים אלה, ולא מתוך ניסיון, שמקורו בשיקולים פוליטיים ומפלגתיים, להציג חצי מהציבור וחצי מן הכנסת כגורם הפוגע בשלום. מחבל בשלום ומסכן יוזמות לשלום. ליוזמות אלה אין שחר ואין להן בסיס, וכל כולן עלולות לגרום, אם יתממשו, נזק חמור למדינת ישראל.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. שר החוץ ישיב. בבקשה.

שבח וייס (המערך):

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

למה אתה תוקף את היושב-ראש?

יהושע מצא (הליכוד):

למה אתה תוקף את היושב-ראש?

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, רבותי, חבר הכנסת שבח וייס.

חבר הכנסת שבח וייס, כאשר נתתי לך לשאול שאלתא נוספת לפני משורת הדין, לא שמעתי שהלנת.

שבח וייס (המערך):

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת שבח וייס, אני מציע שתגיש תלונה לנשיאות הכנסת והעניין יבורר. אני מבטיח לך, העניין יבורר.

את רצונו להיות שליחה בכנסת ובפרומים אחרים, וזאת זכותו. הוא מייצג מדיניות שהיא בשוליים של השוליים של השמאל הקיצוני במדינת ישראל.

אבל, הוויכוח האמיתי איננו עם מנכ"ל משרד החוץ. הוא אתך, אדוני שר החוץ. ואני רוצה לומר לך: בשנה האחרונה התאהבת התאהבות מאוחרת, הייתי אומר כמעט נישואים מאוחרים עם הוועידה הבין-לאומית. זו זכותך. אינני יכול לומר, שציוד ברעיון הוועידה בין-לאומית אינו לגיטימי. זה לגיטימי בהחלט. זה מכניזם למשא-ומתן שאפשר — — —

אהרן הראל (המערך):

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, רבותי, הוא עומד לסיים.

אהוד אולמרט (הליכוד):

אני חושב שוועידה בין-לאומית היא מכניזם רע. אני חושב שהיא מכניזם שיגרום לכך, שאנו נשלם מחירים בלתי-נסבלים במשא-ומתן. אני חושב שהנימוקים שאתה השמעת נגד ועידה בין-לאומית הרבה יותר משכנעים, הרבה יותר חודרים מהנימוקים שאתה משמיע היום בעד ועידה בין-לאומית. אבל, אדוני השר, אתה רוצה להאמין בכך, וזו זכותך.

אולם, כאשר שר החוץ מסתובב בעולם ואומר, שמי שמתנגד לוועידה בין-לאומית רוצח את השלום: מי שמתנגד לוועידה בין-לאומית, למשהו שמר פרס, בסתיו של הקרנציה שלו התחיל להתאהב בו, רוצח את השלום — — —

היו"ר ד' תיכון:

נא לסיים.

אהוד אולמרט (הליכוד):

מי שטוען שוועידה בין-לאומית — — —

שבח וייס (המערך):

היו"ר ד' תיכון:

הוא לא לסיים.

אהוד אולמרט (הליכוד):

אני רוצה לסיים, אבל אין מאפשרים לי.

מי שטוען שוועידה בין-לאומית היא שאלה של חיים ומוות — — —

חיים רמון (המערך):

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, רבותי.

אהוד אולמרט (הליכוד):

רבותי, זה לא יעזור לכם. אתם תתרגלו לשמוע דברים שאינם אוהבים לשמוע. זה לא יעזור לכם. אתם תשמעו את זה פעם אחת ופעם שנייה ופעם שלישית. וכל דברי האיזולת שלכם לא ישתיקו אותנו.

חיים רמון (המערך):

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, חבר הכנסת אולמרט, אני אבקש לסיים.

אדוני שר החוץ, בבקשה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אתמול נתן היושב-ראש מאיר כהן אבידב לחבר הכנסת רן כהן לדבר יותר זמן ממה שהוקצב לו.

היו"ר ד' תיכון:

אל תעזור לי, חבר הכנסת גולדשטיין. האמן לי, שכל מי שטוענים לקיפוח קיבלו לעתים קרובות לפנים משורת הדין, ויודע על כך חבר הכנסת שריד. גם הוא נמנה עמהם.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

שר החוץ ש' פרס:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מודה שחשבתי, שמצב ההסברה של ישראל הוא שופרא דשופרא בהתחשב בנסיבותיו התכופות למדי של חבר הכנסת אהוד אולמרט לאמריקה ולמקומות אחרים, ובהסברתו היוצאת מן הכלל, כוכבת הלב, שבוודאי כבר חיקנה את כל הפגמים שיש לנו. אני מודה לו מאוד. הוא מגיע אפילו לסטייט-דפרטמנט בלי לנסות לדנות למשרד החוץ, לא לפני הביקור ולא אחריו.

אהוד אולמרט (הליכוד):

שקר וכוז, נציג משרד החוץ היה — — —

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת אולמרט, לא, לא, לא. חבר הכנסת אולמרט, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

שר החוץ ש' פרס:

אני חייב לומר, שחבר הכנסת אהוד אולמרט הראה כאן בכנסת איך חיים בשלום בפנים. הוא קרא לחצי הכנסת "מסיתים", "צבועים", "מלשינים", ומה לא.

אהוד אולמרט (הליכוד):

אני לא אמרתי — — —

שר החוץ ש' פרס:

אמרת: בחוץ לארץ אומרים דברים כאלה.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת אולמרט, אני מבקש ממך שלא להעיר עוד הערות.

שר החוץ ש' פרס:

אני לא הפרעתי לך אף לא פעם אחת.

עכשיו אני רק רוצה להגיד: העלילה על מנכ"ל משרד החוץ היא, שוב, חלק מהדוגמה היוצאת מן הכלל לאופן שבו חיים בכבוד ובשלום. המנכ"ל המדיני של משרד החוץ מעולם לא אמר דברים כאלה. הוא גם פרסם הכחשה. הואיל וחבר הכנסת אולמרט קורא עיתונים, הוא יכול היה לקרוא את ההכחשה. אבל, ההכחשה הפריעה לו, שמא הוא הפסיד נקודה.

אני רוצה גם לומר משהו על האמירה: "אנחנו עשינו את השלום". כידוע, אהוד אולמרט עשה את השלום במדינת ישראל. אהוד אולמרט, משה ארנס, ואיני רוצה להוכיר שמות אחרים, כדי שלא להעליב את מי שאיננו כאן.

כל הדברים שנעשו במדינת ישראל, הדברים החשובים, נעשו על-ידי רוב קטן, כאשר במיעוט הגדול היו דווקא חברים שאהוד אולמרט מייצג אותם, החל בהקמת המדינה על חלק מארץ-ישראל, ודרך אנכ, לא היה אפשר לעשות שלום אלמלא היתה מדינה. ודוד בן-גוריון הוא אשר החליט, בניגוד לדעת

הרכיזיוניסטים, בניגוד לדעת הצה"ר, גם בניגוד לדעת חברים שהיו — — —

מיכאל איתן (הליכוד):

זה לא נכון. אתה חוזר כל הזמן על הטעות הזאת. הם התנגדו להחלטת החלוקה אבל לא להכרזה על המדינה.

שרה דורון (הליכוד):

— — —

מיכאל איתן (הליכוד):

בן-גוריון אמר, שאם הוא לא יכריז, הרכיזיוניסטים יכריזו.

בני שליטא (הליכוד):

פה משכתבים את ההיסטוריה. זה שכתוב של ההיסטוריה.

אהוד אולמרט (הליכוד):

גם להשמיץ צריך לדעת.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי חברי הכנסת, אני מבקש להפסיק. חבר הכנסת אולמרט, תלמדו להאזין גם כשהדברים לא נעימים — כך אמר חבר הכנסת אולמרט, ואני פונה אליו באותה בקשה.

שר החוץ ש' פרס:

אני לא עושה תחרות בהשמצות — — —

יהושע מצא (הליכוד):

אני מציע לך שלא לחזור לימים הראשונים שלך במדינה הזאת. בוא לא נספר עליהם. לא כדאי.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת יהושע מצא, אני מבקש.

שר החוץ ש' פרס:

אני מצטער מאוד, אני לא כל כך מתרשם מהאימים שלך. חבר הכנסת מצא, תלמד לחיות במדינה דמוקרטית ותכין שאחה לא המגרש — — —

יהושע מצא (הליכוד):

אתה גירשת את עצמך, אתה הוצאת את עצמך היום מממשלת ישראל.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת מצא, אני קורא לך לסדר בפעם הראשונה.

יהושע מצא (הליכוד):

אתה הוצאת את עצמך היום מממשלת ישראל.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת יהושע מצא, אני קורא לך לסדר בפעם השנייה.

שר החוץ ש' פרס:

היות שאחה לא הכנסת אותי, אתה גם לא המוציא. בכלל, איני עובר שלך ואיני זקוק לאישור שלך. זו ממשלה שבנויה על שוריון, ואין האידיאולוגיה של מפלגת העבודה כפופה לאידיאולוגיה של הליכוד, כשם שהליכוד לא כפוף אידיאולוגית למפלגת העבודה. ואתה אל תעשה כאן עניינים משרדיים.

אני חוזר ואומר: משרד החוץ איננו כפוף למשרד ראש הממשלה. ואם אינך יודע זאת, אינך יודע איך מתנהלת ממשלה.

בני שליטא (הליכוד):

אבל הוא כפוף להחלטות הממשלה.

שר החוץ ש' פרס:

גם משרד ראש הממשלה כפוף להחלטות הממשלה. כולנו כפופים להחלטות הממשלה. האם על זה הוויכוח? צריך לדעת אל"ף-ב"ת.

דוד מגן (הליכוד):

שר החוץ צריך לעבוד בתיאום עם ראש הממשלה.

שר החוץ ש' פרס:

גם ראש הממשלה צריך לעבוד בתיאום עם שר החוץ.

דוד מגן (הליכוד):

— — —

שר החוץ ש' פרס:

הממשלה איננה פועלת באמצעות ראש הממשלה אלא בדברים שעליהם — — —

דוד מגן (הליכוד):

זה האסון שלנו.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת מגן — — —

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, איך אתה יכול לשמוע דברים כאלה ולא להעיר?

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת מגן, אני מפנה את חשומת לכת לחקון.

דוד מגן (הליכוד):

ממלא-מקום ראש הממשלה זורע מהומה בתוך הממשלה. הוא מנסה לעשות זאת גם בכנסת.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת מגן, אני קורא לך לסדר בפעם הראשונה.

שר החוץ ש' פרס:

אני שוכן שמח על ההפגנה היפה הזאת, המראה איך אפשר לחיות בשלום בפנים. אני מודה לחבר הכנסת דוד מגן על תרומתו הספציפית.

עכשיו אני רוצה להגיד: הקמת המדינה על חלק מארץ-ישראל. בהחלט, מפני שעל כל ארץ-ישראל לא היה אפשר להקים מדינה. ואיני מסלף שום היסטוריה. ודאי שאפשר לקבל החלטות קלות. מי שאומר שהוא רוצה את הכול מקבל כביכול החלטה. הוא לא מקבל שום החלטה, הוא מביע משאלת-לב שאין לה שום ערך במציאות.

ההחלטה להקים את מדינת ישראל על חלק מארץ-ישראל: ההחלטה על הסכמי ורודס; ההחלטה על חופש שיט במצרי טירן, שהתקבלה ב-1957, לרבות הנסיגה מסיני, למרות ההפגנות שארגנה חירות נגד הנסיגה מסיני ב-1957 ברחבה ליד הכנסת; התחלת תהליך השלום עם מצרים, גם את זה אי-אפשר לטשטש, הסכם א' והסכם ב', שהיה בניגוד לדעת הליכוד, לרבות חבר הכנסת אהוד אולמרט, שאמר שאנחנו פטפטני שלום. אני באתי לממשלה כאשר היתה המדינה במלחמה בלבנון, ולא בפטפוטים אלא בהחלטות הוצאנו את צה"ל מלבנון, ואיני מבין מדוע הממשלה הקודמת לא עשתה את זה.

מיכאל איתן (הליכוד):

ומה המצב היום בלבנון? מה המצב בצפון?

שר החוץ ש' פרס:

אני מצטער באמת ששליחים מטעם עצמם, או מטעם אנשים שאיני יודע מי הם, נסעו לווינגטון בלי הרף כדי להפסיק את תהליך השלום, בניגוד לעמדת הממשלה. אני גם רוצה להוסיף ולומר לחבר הכנסת אהוד אולמרט — — —

אהוד אולמרט (הליכוד):

לא היה שליח כזה.

שר החוץ ש' פרס:

לא היה. לי מוכר שר בלי תיק, שעשו משאל טלפוני בהול לגבי נסיעתו ואמר לי שהוא נוסע בשליחות "הבונדס". שמו מישה ארנס. אין לי שום צורך להסתיר. ולמחרת בבוקר היתה הפגישה הראשונה שלו מטעם "הבונדס" בסטייט-דפרטמנט, עם שולץ. בלי שגריר ישראל — — —

אהוד אולמרט (הליכוד):

מה אכן עושה שם היום?

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת אולמרט — — —

שר החוץ ש' פרס:

— — — לאחר ששולץ הודיע לנו באיגרת שכדעתו לבוא לישראל, שכן הוא רואה סיכוי לקידום תהליך השלום. ולאחר הפגישה הזאת ביטל שולץ את בואו. מעולם לא קיבלתי דיווח מלא על מה שהיה בשיחה הזאת. אני שר החוץ של מדינת ישראל. נוסע שר להיפגש עם שר החוץ של ארצות-הברית, ולי מספרים סיפור שעוד לא נשמע כמוהו, שהוא נוסע בשליחות "הבונדס".

אהוד אולמרט (הליכוד):

— — —

שר החוץ ש' פרס:

אדוני, אני מבקש, חבר הכנסת אולמרט דיבר חצי שעה. אל תפריע לי.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת אולמרט, אני מבקש ממך, הפעם בלי רחמים.

שר החוץ ש' פרס:

אתה כל הזמן מטיף מוסר, וכדאי שתדע את הדברים. אני חושב שזו היתה שליחות הרסנית — להפסיק את תהליך השלום — שהביאה נזק למדינת ישראל, בניגוד למדיניות של ישראל.

אני רוצה גם להזכיר לחבר הכנסת אהוד אולמרט איפה אנחנו עומדים בעניין הוועידה הבין-לאומית. מר בגין היה בעדה. בעד ועידה בין-לאומית. אתה יכול להגיד כזאת או אחרת. יש הכרזה, אפשר להשמיע לך אותה בקולו של מר בגין. ב-1977, מר בגין, ודין עליו השלום — — —

אהוד אולמרט (הליכוד):

אגיד לך מה אתה אמרת ב-1985? אתה, לא בגין.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת אולמרט, אנא, אפשר לשר החוץ להשיב.

שר החוץ ש' פרס:

חצי שעה דיברת, תשמע עכשיו חשוכה.

ארבע פעמים הובא העניין לכנסת, לא מאחורי הגב ולא במחשכים, כשהייתי ראש הממשלה. גם את נאומי בפני הכנסת הראיתי קודם לכן למר שמיר, שהיה ממלא-מקום ראש

הממשלה ושר החוץ. וכשהוא ביקש ממני להוריד משפט — הורדתי. בדבר הזה מדובר על פורום בין-לאומי. מה אני יכול לעשות, אף שאתה עורך-דין מפורסם? אני גם חושב שטוב חעשה תנועת החרות אם תיתן לך אוטונומיה חד-צדדית להביע לפעמים את דעתך. כשאתה מביע את דעתך כולם מתנפלים עליך. זה כל כך לא יפה. ומכריחים אותך כאן לעלות על הבמה ולשאת נאום שאתה בלבך יודע שהוא לא אמיתי — — —

אהוד אולמרט (הליכוד):
מר פרס, זה זול.

יהושע מצא (הליכוד):
איזו רמה.

שרה דורון (הליכוד):
זה לא רציני ולא מכובד.

היו"ר ד' תיכון:
רבותי, חברי הכנסת, אני מבקש.

שר החוץ ש' פרס:
בעניין ועידה בין-לאומית, השאלה היא איזו ועידה. לועידה סמכותית התנגדתי תמיד, ואני מתנגד לה גם היום. ועידה המסמיכה את הצדדים לנהל משאומתן — תמיד הייתי בעדה, וגם כיום אני בעדה.

בני שליטא (הליכוד):
אתה משחק שח עם עצמך.

מיכאל איתן (הליכוד):
ועידה מסמיכה זה מושג חדש.

שר החוץ ש' פרס:
מדובר על ועידה בין-לאומית, מטרייה, המסמיכה את הצדדים לנהל משאומתן ישיר. על זה מדובר. ואיני רואה מה הרכותא עכשיו, כשאין שום פתח לשלום.

הבעיה של ההסברה איננה נוגעת לצה"ל. צה"ל איננו זקוק להברי העידוד של חבר הכנסת אהוד אולמרט. סביב צה"ל יש אחדות לאומית — חמיד היתה ותמיד תהיה. הבעיה איננה יחס לצה"ל: הבעיה היא הכרעה בתחום המדיני. ואין הסברה כלי הסברה העניין המדיני. אני מנסה להאזין טוב טוב, ואני חוזר ושואל: האם יש בצד אחד של הבית הזה תוכנית כלשהי שיש לה פרטנר ערבי, תוכנית כלשהי שיש לה סיכוי להתחיל בתהליך שלום? כשאין מהומות בשטחים, אומרים — מה ברע? כשיש מהומות בשטחים, אומרים — עכשיו ברע. ובכן, לא מעניין אותי מה דורשים הערבים. שידרשו מה שהם רוצים. אותי מעניין מה דרוש ליהודים.

מיכאל איתן (הליכוד):
מה?

שר החוץ ש' פרס:
ליהודים דרוש רוב יהודי במדינת היהודים, אפילו לא על כל ארץ-ישראל השלמה. עדיף בעיני מדינה יהודית לא על כל ארץ-ישראל מאשר כל ארץ-ישראל כלי רוב יהודי, הווי אומר, בלי מדינה יהודית.

מיכאל איתן (הליכוד):
זו הנוסחה שלפיה תוותר גם על הגליל?

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת מיכאל איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):
זו הנוסחה לוותר על הגליל?

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת מיכאל איתן.

שר החוץ ש' פרס:
אפשר לחשוב שאת הגליל אתה נתת לנו במתנה. אין זו נוסחה — לא לוותר על הגליל ולא על יפו ולא על תל-אביב ולא על ירושלים ולא על גבולות ביטחון. זו נוסחה לוותר על מיליון וחצי ערכים, שלא לספחם למדינת ישראל. אל תחשוב שכל החוכמה וכל הפטריוטיזם נמצאים בצד אחד.

אהוד אולמרט (הליכוד):
אבל גם לא בצד השני.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת אהוד אולמרט.

שר החוץ ש' פרס:
לצד השני יש לי שתי שאלות, שכאשר אקבל עליהן תשובה, אכנע מייד. מדוע מסרו לי ממשלה עם 500% אינפלציה?

יהושע מצא (הליכוד):
אוהו.

שר החוץ ש' פרס:
ומדוע מסרו לי ממשלה עם צה"ל שקוע בכוח הלבנוני אחרי שלוש שנים? ודאי שהשכל מחולק בכל הצדדים, אבל תשובה על זה עדיין אין לי.

מיכאל איתן (הליכוד):
אולי תגלה לנו מהי מפת פרס?

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת מיכאל איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):
אני רוצה רק לשאול שאלה.

היו"ר ד' תיכון:
לא. לא. לא הפעם.

מיכאל איתן (הליכוד):
שיגיד מה התוכנית שלו, מה המפה שלו, על מה הוא רוצה לוותר.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת מיכאל איתן, אני קורא לך לסדר בפעם הראשונה.

שר החוץ ש' פרס:
אין מפת פרס, מפני שפרס איננו נפוליאון, פרס הוא נציג מפלגת העבודה — —

יהושע מצא (הליכוד):
גם זה בקושי.

שר החוץ ש' פרס:
— — וחקרא את מפת מפלגת העבודה.

מיכאל איתן (הליכוד):
שאלתי את רמון.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת מיכאל איתן.

שר החוץ ש' פרס:
א-ראשר ככה. עם כל הכבוד לכם, עם כל האהדה, אנחנו לעולם לא עושים את זה לשמיר.

אהוד אולמרט (הליכוד):
אה, אה.

שר החוץ ש' פרס:
אתה לא שמיר.

היו"ר ד' תיכון:
רבותי, רבותי, אני אוציא הפעם בלי קריאת אזהרה.

שר החוץ ש' פרס:
אין אצלנו נפוליאונים, ולעומת זה, מותר לכל חבר להביע את דעתו ולא מגרשים אותו אם הוא מביע את דעתו. יש אצלנו חברים עם דעות מיעוט, ואני גאה בכך שיש לנו מפלגה שמותר להביע בה דעה שונה.

מפת המערך אומרת — והלוא אני יודע שאחר כך תנסו לשלף את זה, אבל אני אומר את זה — ירושלים מאוחדת; הירדן הוא הגבול הביטחון, לא תוזרים לגבולות 1967 — —

הרשע מצא (הליכוד):
מאוחדת, באיזו ריבונות?

היו"ר ד' תיכון:
רבותי.

שר החוץ ש' פרס:
— לא מורידים יישובים קיימים; מתנגדים למדינה פלשתינית; מחפשים פתרון לכעיה הפלשתינית במסגרת ירדנית-פלשתינית. זו המפה של המערך, כך היא היתה וכך נשארה.

גאולה כהן (התחיה):
— — —

מיכאל איתן (הליכוד):
ואיזה גורם ערבי מסכים לזה?

הרשע מצא (הליכוד):
שאלה אפשר לשאול?

היו"ר ד' תיכון:
לא, אי אפשר. חבר הכנסת מצא, הוא לשכת.

הרשע מצא (הליכוד):
מהי הריבונות על ירושלים?

עדנה סולודר (המערך):
באמת, כל פעם תשאל את זה?

שר החוץ ש' פרס:
חבר הכנסת מצא חושב שהוא קונטרולר.

ההחלטה להחיל את החוק הישראלי על חלקים בירושלים הוצעה על-ידי חברי מפלגת העבודה, ואין צורך כל היום להצטלב לפניך. ככלל, הרעיון הזה של ההתנשאות, של העליזנות, של הפטריזיזם — כל היום אתה בודק וחוקר אחרים. תלמד לחיות בנימוס עם חצי עם. אני קורא מה שנעשה בסיעת הליכוד כל יום, אבל זה לא משנה לי.

עכשו אני חוזר ואומר: אני לא מכיר הצעה כלשהי שתאפשר משאומתן. אני מאמין שלעם היהודי דרוש שלום, אני מאמין שהשלום הולם את המסורת של העם היהודי, אני מאמין שזה חלק מהחזון הציוני.

אהוד אולמרט (הליכוד):
גם אנחנו.

שר החוץ ש' פרס:
אני מאמין שבלי רוב יהודי לא תהיה מדינה יהודית, ואני חושב שמי שמסכן את הרוכ, מסכן את המדינה. אינני מוכן לדבר בלחש-רחש. את דעתי אשמיע.

אגב, אין הסכרה בחוק-לארץ והסכרה בארץ. כל מה שאומרים בבית הזה עובר גם לחוק-לארץ.

אהוד אולמרט (הליכוד):
נכון, נכון.

שר החוץ ש' פרס:
המיקרופון נתון בידי ראש הממשלה והמיקרופון נתון גם בידי שרים אחרים כאן בבית. לא צריך בשביל זה לנסוע לאמריקה.

אני חוזר ואומר: הוויכוח הוא פנימי, ואני לא אלך להפסיק את הוויכוח רק מפני שאהוד אולמרט חושב שזה לא מתאים לו באיזה מקום. אנחנו נתוכח בגלוי, בנחישות ובנמרצות.

אהוד אולמרט (הליכוד):
האם מישו — — —

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת אולמרט, לא אתן.

שר החוץ ש' פרס:
אני עוד לא אמרתי על איש שהוא כוגד, שהוא רוצח. אני לא השתמשתי בכינויים כאלה.

אהוד אולמרט (הליכוד):
אמרתי שנאמר שאנחנו רוצחים את השלום.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת אהוד אולמרט.

חיים רמון (המערך):
הוא דיבר אמת.

הרשע מצא (הליכוד):
הנה, רמון מאשר את זה.

חיים רמון (המערך):
אתם מונעים אותו.

שר החוץ ש' פרס:
עובדה היא שהשלום נמצא במצב של מדיניות ערופת-ראש.

אהוד אולמרט (הליכוד):
איזה דיבור זה?

שר החוץ ש' פרס:
אני צריך רשיון מחבר הכנסת אהוד אולמרט?

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת אהוד אולמרט, אתה רוצה לצאת?

אהוד אולמרט (הליכוד):
אני עמדת על הדוכן ולא נתנו לי לפתוח את הפה.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת אולמרט, הוא בטוּכך, לפני שאני קורא אותך לסדר בפעם השלישית: צא קצת להינפש במסדרון.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זו הפעם החצי-שלישית שלך.

היו"ר ד' תיכון:

או, חבר הכנסת רן כהן, הגעת?

שר החוץ ש' פרס:

הבעיה בהסברה איננה צה"ל. במשך זמן לא קצר הצליחה ישראל להוכיח שיחזמת השלום בידה. לא אני אמרתי, דרך אגב, שמי שמציע פתיחה בין-לאומית על-פי החלטת הממשלה — והיא לא בוטלה מעולם — על-פי החלטת הכנסת ארבע פעמים כאן לפני הבית, לא אני אמרתי שזו התאבדות ולא אמרתי שזה מוביל למדינה פלשתינית ולא איתלתי לשום שר שייכשל במשימתו, אם מדובר כבר על דרכים להסברת העניין.

בעניין הגירושים: לפי דעתנו — אני מצטער שחבר הכנסת אולמרט, שכנראה היה בטוטה באיזה מקום, לא ראה את ההסבר המפורט של משרד החוץ על התהליך הפוליטי, על התהליך המשפטי — גם שלי וגם של עובדי משרד החוץ, הבעיה נשארת בעיה. מה לעשות? זה נעשה על רקע מסוים ובתנאים מסוימים, ואין דרך לנהל הסברה של ממש אלא על-ידי מדיניות נכונה. אין הסברה באה במקום מדיניות.

אנחנו ארץ דמוקרטית. אין זו בושה שיש בתוכנו ויכוח. אפילו בארצות-הברית יש ויכוח בעניין ה"קונטרס". הנשיא חושב שצריך לעזור להם, הקונגרס חושב שלא, הוא לא יכול להעביר החלטה על 15 מיליון דולר, ואף אחד לא קורא לשני

"בוגד". זה גם כן חלק מהלקסיקון של חיים בשלום במדינת ישראל. כשקם חבר הכנסת אולמרט ומטיף לנו מוסר אין לחיות בשלום — על-ידי זה שכל יום אתה מקלס את סיעתך, אתה משמיץ, אתה מפיץ ידיעות, אתה פוגע בדעת וולתך.

אבל, אני חוזר על העיקר: בלי מדיניות של שלום, בלי מדיניות של יוזמה לשלום, בלי מדיניות שאפשר לתארה כך, אין ישראל יכולה. לדעתי, לנהל מדיניות הסברה אפקטיבית. עובדה היא שבמשך זמן רב, כאשר הופענו בתור שכאלה, זכינו לתמיכה ולהערכה.

אדוני היושב-ראש, אני מציע להסתפק בדברי אלה.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת אהוד אולמרט, עכשיו — הפנה את פניך אלי: השר מבקש שתסתפק בהודעתו.

אהוד אולמרט (הליכוד):

אני מסתפק בהמלצתו של השר להסתפק בהודעתו ואני לחלוטין לא מסופק מדבריו.

היו"ר ד' תיכון:

תודה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מבקש שנצביע עכשיו על ההצעה הזאת, כי הם יצאו.

ד. הצעה לסדר-היום

ההסברה הישראלית

היו"ר ד' תיכון:

אנו עובדים להצעה הבאה לסדר-היום, מס' 7043, בנושא: ההסברה הישראלית. בבקשה, חבר הכנסת בנימין בן-אליעזר.

בנימין בן-אליעזר (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר החוץ, כנסת נכבדה, כרי שלא יהיו שום אי-הבנות, אני רוצה לקבוע כבר בתחילת דברי, שהסברה איננה יכולה ואיננה אמורה לבוא במקום מדיניות. הסברה גם איננה יכולה להציל את המדיניות, ולכן אי-אפשר ש"גימיק" זה או אחר יתפוס את מקומה.

משום כך, אני גם חושב, שדיון כזה, כפי שראינו זה עתה, עלול להטיל את כישלון ההסברה על האישים הנושאים בעול, ואני מתכוון כמובן לשר החוץ ולשר הביטחון. אבל, עלינו לזכור, ששניים אלה אינם אחראים להתחמקות ולא-י נכונות לדון ברצינות בפתרון הסכסוך ובהוצאת ישראל מן הסטטוס-קוו המקולל. מי שמכשיל את ישראל הם אומרי ה"לאו" לכול.

מיכאל איתן (הליכוד):

אפשר לשאול שאלה?

היו"ר ד' תיכון:

לא, רק בסוף.

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל, אולי הוא מסכים.

היו"ר ד' תיכון:

אני לא מסכים, רק בסוף.

בנימין בן-אליעזר (המערך):
אני מציע לאלה שנכשלו במדיניות הסירוב הטוטלית, שלא לנסות לתרץ את לכישלונם בהסברה.

חיים רמון (המערך):

— — —

מיכאל איתן (הליכוד):

נראה שמספיק אחד נגדכם. מה אתה רוצה? אני מגן עליך. עכשיו חבר הכנסת בן-אליעזר לוקח ממך את התפקיד.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, חברי הכנסת חיים רמון ומיכאל איתן, אני מבקש להפסיק. זו לא זירה.

בנימין בן-אליעזר (המערך):

זו גם הסיבה לכך, שמי שמנסה להטיל את האשמה כולה על ההסברה בלבד, טועה ומטעה גם במכוון.

אדוני היושב-ראש, אני גם אינני נבהל מן ההאשמה, שלפיה ישראל מדברת בשני קולות, והעניין הזה פוגע בהסברה שלה. גם כוחה המוסרי של ישראל טמון בפלורליזם שלה. הנה גם ראש הממשלה יצחק שמיר, בכיקורו באיטליה בימים אלה ממש, ציין לשבח בפני כנס של ראשי הקהילות היהודיות את הפלורליזם הישראלי, שהוא אחד מיסודות חוסנה של הדמוקרטיה הישראלית. מר שמיר הוא זה שהקשה ושאל את הנוכחים בהתרגם: הראו לי היכן תמצאו במדינות ערב תנועה כמו "שלום עכשיו". הדברים האלה יצאו מפיו של יצחק שמיר, שהוא, אם לומר כלשון המעטה, איננו נמנה עם אוהדי "שלום עכשיו". אבל, כאשר הוא נתקל בדעת קהל עוינת, גם הוא מביא כהוכחה לכוחה ולעוצמתה המוסריים של ישראל את הקולות הרבים והמנוגדים הנשמעים בחברה הישראלית.

איננה רק הכאות כאלות — וכאן עלי לומר שאסור היה להפוך את ההכאות למדיניות מוצהרת של ישראל. שילמנו מחיר כבד על כך. שילמנו על הטעות הזאת.

מיכאל איתן (הליכוד):

אולי גם בזה שמיר אשם? תגיד שזה שמיר. הרי אמרת ששר החוץ ושר הביטחון נוטלים את כל המשא על כתפיהם. עכשיו תוסיף לנאום שלך, שאת השגיאה הזאת עשה שמיר. אתה מדבר על מחיר כבד. קצת יושר אינטלקטואלי. רק קצת.

הי"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת מיכאל איתן, אני מבקש להפסיק.

בנימין בן-אליעזר (המערך):

אבל, אדוני היושב-ראש, הנושא איננו צבאי בלבד. על צה"ל למלא תפקידים אחרים, וקציני צה"ל אינם יכולים להתפנות מתפקידים אחרים כדי לשמש מסבירים. משרד החוץ גם הוא אינו יכול להסביר את צה"ל, וצה"ל אינו יכול להסביר את פעילותה של המשטרה. ממש כשם שטדי קולק, ראש עיריית ירושלים, אומנם יכול להסביר את המצב בירושלים טוב יותר מכל אדם אחר, אבל בכך נגמר תפקידו. הוא איננו יכול לשמש פה לגופים אחרים.

מה שאני רוצה לומר כאן, אדוני היושב-ראש, הוא ששכחנו כנראה שההסברה שייכת למומחים והיא רשותם. הם ורק הם צריכים להסביר. כשם שיש אצלנו מומחים ויועצים למלחמה בטרור, כן זקוקים אנו למומחים בתחומי ההסברה. לא חסרים כאלה בישראל, בכל התחומים. חובה לגייס כוחות מילואים לצורכי ההסברה ולא לסמוך על הכוחות הקיימים. צריך פשוט לגייס אותם דרך צה"ל, אפילו יש בקרבם בעלי דעות שונות. את זה צריך לעשות מייד, כי, לפי הערכתי, המאבק עוד נמשך והלקחים אינם רק צבאיים ופוליטיים אלא גם הסברתיים, ולא צריך להונית את השטח הזה.

אדוני היושב-ראש, חובה עלינו להקים מייד גוף ההסברה ריכוזי, שיכלול את טובי המוחות וינסה למצוא תשובות, אולי גם תשובות לתמונות בטלוויזיה, אף שמקובל לחשוב, שאלף מלים אינן יכולות להחליף תמונה אחת. אבל, אולי בכל זאת אפשר יהיה לעשות משהו.

אינני מחפש שעירים לעזאזל, והייתי ממליץ זאת לכל חברי הכנסת. משום שהשטח האשמות בנוסח הדברים ששמענו לא חקרם את העניין. אין אצלנו צריכים גם להירתע מלהודות על טעויות שעשינו — ועשינו טעויות, בהן קשות ומזיקות, ואנו משלמים עליהן מחיר כבד. יש מקום להודות בטעויות. ואם יש חריגים בצה"ל, עלינו להודות בכך, כפי שנעשה הדבר רק אתמול מעל במת הכנסת עליי שר הביטחון. הודאה כזאת מפיו רק מוסיפה ולא גורעת מכבודו ומעוצמתו. חשוב ביותר להביא לידיעת ציבור רחב בארץ ובעולם כיצד מגיבה ההנהגה ואיך מגיבים בצה"ל על מקרים חריגים.

חשוב לדעת, אדוני היושב-ראש, כי יש אצלנו היסוסים, התלבטויות וייסורי מצפון, אבל חייבים גם לדעת, שאנו עומדים רוב הזמן מול אויב אכזר ועיקש, שאינו מוכן להודות בטעויותיו.

ולסיום, אדוני היושב-ראש, ההסברה הגורעת ביותר תהיה אם מצד "ישראל הרשמית", או חלק ממנה. נשמע אך ורק את ה"נייט" לכל הצעה. במקרה כזה, לדעתי, לא יועילו כל ההסברים וכל המסבירים.

מיכאל איתן (הליכוד):
הוא אמר זאת בצער.

בנימין בן-אליעזר (המערך):

עלינו לזכור גם, שהציפיות מישראל הן רבות וגדולות יותר מהציפיות ממדינות אחרות. אני גאה על כך. אני גם גאה על שהעולם מאמין, שיש לישראל גורמות וערכים מוסריים גבוהים, ושיהודים אינם נוהגים כמו אחרים. משום כך לא אכפת לי אם אין עורכים השוואה סימטרית בינינו לבין מדינות אחרות, ששם רמיסת כבוד האדם והחופש שלו הפכו נורמה.

אולם, אדוני היושב-ראש, אני חרד ומודאג מהתפרצויות השנאה כלפי ישראל, הציפיות והיהודים. אלה התפרצויות הנושאות אופי אנטישמי מובהק, כאילו כל השונאים אותנו בסתר חיכו וציפו לנו בפניות חשוכות, ועכשיו הם יוצאים ממקומות המסתור שלהם וכאילו שמחים לאידה של ישראל.

אנחנו נאלצים גם להודות, למראה מה שנראה ולמקרא מה שמדווח באמצעי התקשורת השונים בעולם כולו, שהמסבירים שלנו הפתחו, וזו רק הפתחה אחת בשרשרת הפתחות שעלינו להכות על חטא בעטין. גם ההתקפה התקשורתית שנערכה נגד ישראל הפתיעה אותנו. עלינו להתאים את עצמנו כמהירות וביעילות לסיטואציה החדשה שנוצרה. עלינו להסביר מה קורה כאן בכמה מישורים, לא רק ליהודים ולערבים בישראל עצמה אלא ליהודים בחפוצות, שבקרבם נתגלעו סדקים כאשר לאמונתם במוסריותה של ישראל. מוכן שגם לעולם כולו. המצטייר כאילו נוצרה בו חזית אחידה נגדנו, עלינו להסביר את עמדותינו.

אדוני היושב-ראש, הנקודה המרכזית שאני רוצה להדגיש היא, שאין אצלנו, במאבק הקשה הזה, יד מרכזת אחת, שתתאם את כל ההסברה. אין אצלנו גוף כולל הממונה על ההסברה. הרשו לי להסביר את כוונת דברי ולפרט. נוצרה סיטואציה שבשטח מסתובבים מאות עיתונאים, כתבים של עיתונים חשובים ביותר בחלקם — ויש בהם גם אוהדי ישראל ובעלי רצון טוב — המעצבים את דעת הקהל ומשפיעים על חוגים רחבים מאוד בארצותיהם. אולם, לרבים מהם אין, לצערי, עם מי לדבר ומי לשמוע דברים כהווייתם, והם חוזרים לארצותיהם כלעומת שבאו.

אנחנו תחזים ונדהמים מן המדאות בטלוויזיה בארצות-הברית ובאירופה. אבל, הנה, תוס פרידמן, כתב ה"ניר-יורק טיימס" בישראל, סיפר זה לא כבר בתוכנית "מוקד" בטלוויזיה, שנאמר לו כי הכתבים הזרים מדווחים לרשתות שלהם בחוץ-לארץ מדי יום על האירועים בשטחים, אבל אין הם יודעים מה קורה לחילי צה"ל בשטח ועם מה הם מתמודדים. תוס פרידמן שואל, ואני מצטט את דבריו: מדוע עלי לקבל דיווח ממוכר "שמאטעס", שגויס לכמה ימי מילואים, ולמה לא מצרפים את הכתבים לכוחות בשטח כדי שיראו וייווכחו לדעת, כיצד מתמודד צה"ל עם המשימות הקשות מנשוא?

רק בשבועות האחרונים הורשו הכתבים סוף-סוף ובאחרון רב להצטרף לכוחות צה"ל. וכפי שמדווחים, אכן נשתנה הטון בכמה כתבות. זאת ברשתות הטלוויזיה בארצות-הברית וגם באירופה. אולי גם מפני שהכתבים הורשו לשוחח עם מנהיגי הרחוב שפניהם רעולים בכפיות ועם וזורקי האבנים, ואלה אמרו כמפורש, שאין להם כל עניין במדינה פלשתינית, אלא עניינם הוא בחיפה. כיפה, ברמלה ובלוד, ועל היהודים לחזור לארצות שמהן באו. אז גם התחילו לתפוס בעולם, שהכעיה

מיכאל איתן (הליכוד):

האם אפשר לשאול שאלה? חבר הכנסת בן-אליעזר, אתה אמוץ על גישה ממלכתית ולאומית. האם התייחסת בנאומך להסברה של מדינת ישראל, או להסברה של המערך?

בנימין בן-אליעזר (המערך):

התייחסתי רק להסברה של מדינת ישראל.

הי"ר ד' תיכון:

תודה. שר החוץ ישיב. בבקשה.

שר החוץ ש' פרס:

אני מקבל את הגדרת הבעיה שהוצגה על-ידי חבר הכנסת בן-אליעזר. אינני בטוח שאני מסכים לפתרון שהוא מציע. אני עצמי הייתי שר ההסברה, ואני מכיר את המגבלות של ההסברה. למשל: חבר הכנסת בן-אליעזר אומר, שה"נייט" הוא דבר אנטי-הסברתי. אם תקים מרכז של הסברה, האם ייעלם ה"נייט"? הוא לא ייעלם.

שנית, במצב הקיים היום כותרים אמצעי התקשורת את מי לשמוע ומתי. משרד ההסברה לא יועיל לך כאן. בעצם כל רשת טלוויזיה מחליטה את מי לראיין, מתי ובאיזה נושא. מה יעשה משרד ההסברה?

הבעיה היא, שוב, במדיניות. אני רוצה להתייחס גם לעניין ההסברה עצמה. לפי דעתי, הבעיה אינה רק מה מסבירים, אלא כאיזו מידה מאמינים להסברה שלך. יש שתי פילוסופיות

בעניין ההסברה: זו המקובלת בברית-המועצות חו הקיימת בארצות-הברית. הטלוויזיה הסובייטית אינה מראה תאונות דרכים, מקרי רצח, גנבה ושוד וכן הפגנות. היא גם אינה מפרסמת ביקורת על מנהיגיה. ובאמת, לפי הטלוויזיה הסובייטית, חיים הסובייטים בגן-עדן. לעומת זאת, הטלוויזיה האמריקנית מפרסמת מקרי שוד, רצח וגנבה, משפטים ושרפות, ואפילו מרשים לאנשים לתקוף את הנשיא. אני שואל את עצמי: מבחינה תקשורתית, איזו תקשורת נבונה יותר — זו המצנזרת, המטייחת ומסווה, או זו החושפת, המגלה ומעוררת אמוץ? לפי מיטב הכרתי, השיטה הנכונה היא זו הנקוטה בטלוויזיה האמריקנית. עובדה היא, שגם הסובייטים עצמם הגיעו להנהגת מדיניות של חשיפה, או, לפחות, להחלטה לחשוף ולבקר את עצמם. הדרך הטובה ביותר לשיפור מעמדנו בתקשורת היא שיפור מעמדנו בנוגע למדיניות.

הי"ר ד' תיכון:

מה מציע אדוני השר?

שר החוץ ש' פרס:

להסתפק בהודעה זו.

הי"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת בן-אליעזר, האם אתה מסתפק בהודעה זו?

בנימין בן-אליעזר (המערך):
כן.

ה. הצעה לסדר-היום

האירועים בשטחים ויחסי ישראל-מצרים

הי"ר ד' תיכון:

אנחנו עוברים לסעיף הבא: הצעה לסדר-היום מס' 6911, בדבר "האירועים בשטחים ויחסי ישראל-מצרים", מאת חבר הכנסת זיידן עטשי. בבקשה.

זיידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אחרי מה ששמעתי מחבר הכנסת אהוד אולמרט, מחבר הכנסת מצא ומחברי כנסת אחרים, אינני יודע אם עדיין מתחשק לסגן ראש הממשלה ושר החוץ, מר שמעון פרס, להמשיך לשבת כממשלה הזאת.

אני רוצה לשאול: האם חלמנו אי-פעם שמצרים, הגדולה במדינות ערב, שניהלה נגדנו מלחמות קשות, תהיה המחונכת הראשית במאמצים למען השלום במזרח התיכון, למען הסדר בינינו לבין מדינות ערב? לפי הסכמי קמפ-דייוויד, חוזה השלום עם מצרים לא היה רק חוזה שלום בין מצרים לישראל אלא גם קרש קפיצה להרחבת מאמצי השלום, להגברת הניסיונות להגיע לשלום גם אחרי חתימת ההסכמים בקמפ-דייוויד.

לפני שורה ארוכה של יוזמות, רעיונות ומסמכים, שפורסמו בעיתון "מעריב" בשנת 1987. תוכנית רייגן — 1986: מסמך לונדון — 1987: יוזמת מובארק — 1988: רעיונות שולץ — 1988: עמדת שמיר — 1988.

המכשול העיקרי על דרך כל היוזמות והרעיונות האלה היה עמדת ממשלת ישראל. בכלל זה היוזמה של סגן ראש הממשלה ושר החוץ שמעון פרס לוועידה בין-לאומית כמטרייה, והמשתמע מכך לאחר מכן. עד ועידת הפסגה האחרונה ברכת-עמון. אחרי ועידה זו היה גל של חידוש

היחסים הדיפלומטיים עם מצרים מצד המדינות הערביות. השפעתה של מצרים ויוקרתה גברו, לא רק בעולם הערבי אלא בעולם כולו. אחרי הוועידה פרצו גם המהומות בשטחים. אז נכנסה לראשונה הדיפלומטיה המצרית להילוך גבוה, וכך גם הדיפלומטיה האמריקנית. הועלתה ההצעה למסגרת בין-לאומית בשיחוף כל הגורמים, כלא יוצא מן הכלל — המצרים, הפלשתינים, הירדנים, האמריקנים ואנחנו. אנחנו — ממשלת ישראל — לא נענו ליוזמות המצריות הקודמות ואף לא ליוזמותיה האחרונות של מצרים. היחסים בינינו לבין מצרים המשיכו להתקרר ואף להידרדר, ובעקבות האירועים בשטחים נשארה שגרירותנו במצרים מיותרת כמעט כלב קהיר. עקב הסירוב המצרי להיפגש עם הנציגים הישראלים.

ראש הממשלה התחפר בעמדותיו הסרבניות, והלאומים שישראל היתה רגילה לשמוע מן העולם הערבי עד השנים 1977 — 1978 הפכו להיות נחלתה של ממשלת ישראל, וכוונתי לממשלה האחרונה במיוחד. הם הפכו לחם חוקה של הממשלה הנוכחית. לנחלת חלק משריה ומנציגיה. הממשלה לא ניצלה את המומנטום אחרי פסגת רבת-עמון ולא את השפעתה של מצרים.

כפי שאמרתי, המדינה שניהלה נגדנו קרבות עקובים מדם הפכה להיות תומכת שלנו. ויהי אשר יהיו יוזמות אמריקניות לשלום, בעולם הערבי, ובמיוחד בקרב האלמנט הפלשתיני, חתיה ההשפעה של מצרים תמיד הגדולה ביותר. אנחנו צריכים להעריך גם את מעמדה ולנצל את המומנטום הזה של העוצמה וההשפעה המצרית. יוזמות הנשיא מובארק זכו רק לכותרות. התשובות הישראליות הדרוש-משמעות, הדרו-פרוצדוריות, כאשר מעשי האלימות ממשיכים להתחולל בשטחים, מוסיפות שמן

במיוחד אחרי פסגת רבת-עמון; אם נמשיך להפסיד את תמיכת יהדות ארצות-הברית והקהילות האחרות בעולם; אם לא נצצל את הממונטום, ואם נמשיך לשלוט על עם אחר — גם מערכת היחסים בינינו לבין עצמנו תתערער. מערכת היחסים עם ידידנו במערב, באירופה ובארצות-הברית, תגיע אולי למבוי סתום, ואז לא תפסוד אתכם ההיסטוריה מהאחריות להידרדרות ואתם תישאו באחריות לאסונות הצפויים לנו ולעמי האזור, וזה יהיה פרק שחור בתולדות הדיפלומטיה הישראלית.

רק כדי להזכיר לכם: ראיתי באחד העיתונים כמה "לאווים" היו לכל היוזמות. המדינה היחידה, הנשיא היחיד שלא נשמע "לאו" אחד מפיו בשום רובריקה בעיתון הזה הוא הנשיא מובארק. ראש הממשלה שהשמיע את ה"לאווים" הרבים ביותר באותו עמוד של אותו עיתון היה ראש ממשלה ישראל.

לכן, כדי להכטיח את עתיד המדינה, צאו מהממשלה למען לא תישאו בתוצאות האלה.

הי"ר ד' תיכון:
מה אתה מציע? זו לא הצעת אי-אמון.

זיידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):
אני מציע דיון במליאה או העברת הנושא לדיון בוועדה.

הי"ר ד' תיכון:
תודה. שר החוץ ישיב, בבקשה.

שר החוץ ש' פרס:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מסכים עם חבר הכנסת זיידן עטשי שאנחנו עומדים על פרשת דרכים — או שנורחב את הסכם השלום עם מצרים להסכם שלום כולל באזור כולו, או שגם ההסכם היחיד הזה, שהושג כרוך עמל, יעמוד בפני זעזועים ובעיות בעתיד.

אני גם שמח לציין את עמדתו העקבית של הנשיא מובארק הן בתרומתו להפיכת השלום לשלום כולל, הן בהתנגדותו הנחרצת לניסיונות מצד מדינות ערב האחרות לאלצו לסגת מהסכמי קמפ-דייוויד או להחזיר את השגריר המצרי מירושלם. בכל הדברים האלה הנשיא מובארק אכן עמד, נאמן להסכם בינינו, ותרם את תרומתו. אני רוצה לומר, שביזמתי יש כמה אלמנטים שהם מקובלים עלי בהחלט, למשל הפסקת כל מעשי האלימות כדי לאפשר משא-ומתן. נפגשתי עם הנשיא והודעתי לו, על דעת הכנסת, שאנחנו נתמוך בפתיחה בין-לאומית למשא-ומתן ישיר לשלום, והדבר הזה עומד מבחינתי כענין. גם שום פורום, לא פרלמנטרי ולא ממשלתי, לא ביטל את ההודעה הזאת, והיא שרירה וקיימת.

אשר לממשלה, חבר הכנסת זיידן עטשי, יש שני דברים: יש אחריות לביטחון ויש אחריות לתהליך השלום. אנחנו לא מפלגה של ונל אחת, גם לא מפלגה שיש לה תורה על ונל אחת. אנחנו בעד הבטחת הביטחון למדינה, לכל התושבים, יהודים וערבים, ובכל המקומות שאחריהם נצטרך לגשת, ונאנחנו בעד תהליך השלום. אילו פרשנו מן הממשלה, היינו לפי דעתי, נמנעים מלמלא את אחד משני התפקידים האלה. גם בכיטחון יש מצבים קשים. אנחנו לא כורחים ממצבים קשים. אבל, שמרנו בעקביות על תהליך השלום.

כבר שמעת כאן, ככנסת, מפי אנשים מורמים מעם, שהתהליך השלום מת, שהוועידה הבין-לאומית מתה, שהאמריקנים לא מעוניינים, מה בוער, אפשר לעשות כך

על המדורה ומכרסמות ביחסינו עם מצרים, ודאי כיחסינו עם העולם כולו.

עד מתי תוכל מצרים, לדעתנו, לעמוד בלחץ המצרי הפנימי? הרי יש שם אופוזיציה, אופוזיציה חזקה וגוואה. האירועים בשטחים והסכנות שלנו מגבירים את השפעתה של האופוזיציה הזאת שבתוך מצרים. עד מתי תוכל מצרים לעמוד בלחץ האדיר של העולם הערבי נוכח מה שקורה סביבנו, נוכח התעלותותנו ונוכח הצהרותינו ועמדותינו הדומשמשעיות?

הרי גורם הזמן פעל תמיד נגדנו. מ-1948 עד היום לא פעל גורם הזמן לטובתנו. לכן הגענו למצב זה של קיפאון. המעניין הוא, שאחרי כל קיפאון היינו צריכים לעמוד בפני צבאות ערב, להגן על ביטחון מדינת ישראל. כך זה היה אחרי כל קיפאון בשנות ה-50, בשנות ה-60, בשנות ה-70, ועכשיו אינני יודע אם לא נצטרך לעמוד בפני מלחמה, משום שאנחנו רואים גל שנאה, גל התעוררות נגדנו, גל ביקורת בעולם כולו ובעולם הערבי בפרט. איך נסביר את זה?

למרות הכול מצרים עדיין מחזיקה את שגרירה בתל-אביב. אינני אומר שהשלום לא הועיל למצרים, אבל אנחנו צריכים להבין שעלינו מופעלים אולי לחצים בין-מפלגתיים, בין-מעמדיים, אידיאולוגיים, בעקבות עמדות, גישות וקונצפציות שונות. אבל על מצרים מופעלים לחצים בין-ערביים, בין-אסלאמיים. בחוץ העם המצרי ובתוך העולם הערבי כולו, ואפילו באפריקה ובעולם השלישי.

מה עדיף לנו, שטחים גדולים וחוסר ביטחון פנימי לעם ישראל, או פחות שטחים ועם כטוח ושליח, החי בשלום? הרי אמר מי שאמר שהישראליים נאלצים לשאת נשק במדינתם כדי להגן על עצמם מפני הטרור הערבי, שלאחרונה הוא דווקא לא נושא נשק חם. זה פרדוקס שלא מצאתי לו הסבר בשום מקום.

אם אנחנו מבחינים בין האידיאולוגיה לבין המציאות, הרי המציאות קובעת, האינטרס של המדינה קובע, כפי שאמר סגן ראש הממשלה ושר החוץ לפני דקות אחדות, מה עדיף ממה. המציאות צריכה לקבוע את התהליך, ולא האידיאולוגיה המאובנת, לא שנת הבחירות במדינת ישראל ולא מי יזכה ביותר קולות ובפחות קולות. אני מבין את זה, אבל אינטרס המדינה, אינטרס העם, עדיף על הכול והוא מעל הכול, מעל לכל האידיאולוגיה.

אם לא תהיה תוויה מיידית בעמדת ישראל, ייהפך עם הזמן השלום עם מצרים לנחלת העבר. אחת, מר שמעון פרס, עליך להחליט אם להמשיך להיות שותף למחללי הממשלה, וראש הממשלה בעיקר, במדיניות החוץ והביטחון. האם תמשיכו אתה ומפלגתך להיות האלה של הליכוד? מי יכול להבין את הצביעות הזאת שבישיבתכם בממשלה כזאת? עליכם לפרוש מהממשלה, את לא תהיה תוצאה, כדי לייתם אותו ראש ממשלה, שאינו יכול לקיים מגעים עם העולם החיצוני ואף אינו יכול להרכיב ממשלה. עליכם לגלות אומץ-לב לאומי ואומץ כלפי העולם, כלפי העולם היהודי, הנוקט היום עמדה אחרת, גם בארצות-הברית וגם בעולם המערבי. שם לא ראינו מעולם את יהדות התפוצות ניצבת כנגד מדינת ישראל, לא מבחינה רגשית ולא מבחינה הסברתית. אינני חושב שהמשך שותפותכם בממשלה יכול להביא לכך שיהווים יתחילו לדבר אחרת בנוכחות הקיימות, נוכח מה שקורה.

הרי איש אינו רוצה להפסיד את השלום עם מצרים ואת דעת הקהל. אם נמשיך להתנגד ליוזמות האמריקניות ונמשיך להתחמק מהשפעתה של מצרים ומהתעצמותה בעולם הערבי,

בסכלו של מישור אחר. ואכן אנחנו נפעל למען השנת מטרה נעלה זו.

אדוני היושב-ראש, אני מציע להסתפק בהודעתי זו.

הי"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת עטשי, אתה מסתפק בהודעה זו?

יידן עטשי (שיני — מפלגת המרכז):
כן.

הי"ר ד' תיכון:
תודה.

1. הצעה לסדר-היום

רוח מזכ"ל האו"ם על השטחים והיוזמה הסובייטית לכינוס ועידה בין-לאומית לשלום במזרח התיכון

הי"ר ד' תיכון:

אנחנו עוברים לסעיף הבא, הצעה לסדר-היום מס' 6921: רוח מזכ"ל האו"ם על השטחים והיוזמה הסובייטית לכינוס ועידה בין-לאומית לשלום במזרח התיכון. חבר הכנסת מאיר וילנר — בבקשה.

מאיר וילנר (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ההצעות שקדמו לשלי רדנו בנושאים דומים לא נגעו בשורש הבעיה. מהו השורש? מהו העיקר בכל הדיונים האלה? הבעיה העיקרית היא, שיש כאן שני עמים, לא עם אחד אלא שניים: עם ישראל והעם הערבי הפלשתיני. לשני העמים יש הזכות להגדרה עצמית ולמדינות עצמאיות. מי שמתנגד לזה הוא נגד השלום, גם אם הוא ידבר על השלום יומם ולילה. לא יכול להיות שלום בלי שמדינת ישראל תתקיים בביטחון. לא יכול להיות שלום בלי שלום הפלשתיני. תהיה מדינה עצמאית בצד מדינת ישראל. לזה מתנגדים גם מר שמיר וגם מר פרס. זאת היא הבעיה.

מר פרס אומר בצד, שלמר שמיר יש תשובות: ניט, ניט; לא, לא. אבל גם לך יש תשובות: לא, לא; ניט, ניט. אתה אומר: לא למדינה פלשתינית בצד הוא נגד ישראל. אתה אומר: לא לאש"ף — זאת אומרת, לא לנציגות של העם הפלשתיני. אין ולא תהיה אחרת. אתה אומר: לא לריבונות של שני העמים על חלקים של ירושלים. אתה אומר כל מיני "לאורים". אתה אומר גם: לא לוועידה בין-לאומית ממשית, אלא רק לפתיחה, שהיא בעצם טקס או מסיבת קוקטייל.

עכשיו, מזכ"ל האו"ם, אחרי הביקור של סגנו מר גולדנינג במזרח התיכון, מסר דין-וחשבון למועצת הביטחון. לא אכנס לפרטי דבריו על מה שקורה, על הזוועות בשטחים הכבושים. אני רוצה להסיק עכשיו את המסקנה המדינית שלו. הוא אומר שוועידה בין-לאומית בהשתתפות כל הצדדים המעורבים ובחסות האו"ם היא הדבר הנחוץ והיחיד האפשרי. הוא אומר, אני מצוטט: "נחוץ מאמץ דו-צדדי של הקהילה הבין-לאומית, שתונהג על-ידי מועצת הביטחון. זוהי ההמלצה העיקרית של הרוח שלי". ברוח הוא מתחייב לנצל שיתוף עם המדינות החברות במועצת הביטחון, ובמיוחד עם החברות הקבועות של המועצה, על הדרכים לצאת מן המבוי הסתום.

הצד האמריקני דוחה בעצם את ההמלצות של המזכיר הכללי של האו"ם, וגם ממשלת ישראל, כמובן. פתאום מופיעה תוכנית שנקראת: תוכנית שולץ. איך היא הופיעה? הלוא לא במקרה שמו האמריקנים את הנושא במקרה ולא רצו כלל לפתור את הסכסוך במזרח התיכון. נוח להם הסכסוך הזה. אבל

ההתקוממות של העם הפלשתיני, ההתקוממות העממית נגד הכיבוש ולמען שלום צודק והדרכי האכזרי שזועזע את כל העולם, אלה אילצו את הממשל האמריקני להגיד משהו.

ומה מציעים האמריקנים? לא האמריקנים, אלא מר שולץ ומר רייגן. הם לא מציעים פתרון. הם לא מציעים שלום. הם מציעים, מה שנקרא: הסדר ביניים. מה זה הסדר ביניים? — אוטונומיה. שוב להכניס את העניין לשנים ארוכות של התמקחות אם אוטונומיה של כיווץ, או כיווץ פלוס משהו. הם גם לא מציעים בעצם ועידה בין-לאומית ממשית, וגם לא על שלום. אני רוצה להדגיש: התוכנית של שולץ לא מציעה ועידה בין-לאומית על שלום, אלא רק על אוטונומיה; לא על פתרון כולל ועוד כפתוחה בלבד, כפי שמציע מר פרס. מה זאת אומרת? זאת אומרת, שהצעה האמריקנית איננה מרבית על שלום. היא פשוט באה לעזור לממשלת ישראל להמשיך בכיבוש בצורה זו או אחרת.

בעיית הבעיות היא אפוא ההגדרה העצמית — מדינה פלשתינית בצד ישראל, שתי מדינות לשני העמים: ישראל ופלשתינ. את זה שוללת ההצעה האמריקנית, כשם ששללה זאת גם התוכנית המכונה תוכנית רייגן.

צריך לראות שהסכסוך הישראלי-הערבי, מוקד המלחמה במזרח התיכון, הוא שאלה לא רק אזוירית, אלא שאלה בין-לאומית ממדרגה ראשונה. ברור שלא יכול להיות שלום במזרח התיכון ללא השתתפות בריט-המועצות וארצות-הברית, כשם שלא יכול להיות שלום בלי העם הפלשתיני, שנציגותו המוכרת היא אש"ף.

לעומת ה"תוכנית" של מזכיר המדינה האמריקני שולץ, מציעה בריט-המועצות לאחרונה דבר פשוט והגיוני. היא אומרת: נתחיל לטפל בסכסוך, לא על-ידי תכסיסים אמריקניים או אחרים. ההצעה הקונקרטית, שבאה על ביטוי באיגרת ששלח שר החוץ הסובייטי שוורדנרזה למזכיר הכללי של האו"ם, אומרת שמועצת הביטחון של האו"ם תטיל על חמשת החברות הקבועות במועצת הביטחון את התפקיד לקיים ביניים התייעצויות כיצד לארגן את הוועידה הבין-לאומית, שתביא לשלום כולל לטובת כל העמים. זה דבר פשוט. מדרע לא לתמוך בזה? מדרע אצות-הברית, הממשל האמריקני וממשלת ישראל מתנגדים לזה?

אני רוצה להזכיר, שרק לפני זמן קצר אמר מיכאל גורביצ'וב, מנהיגה של בריט-המועצות, למיכאל סלע, הפרופסור הישראלי: אנו ערבים לישראל. לא נשקפת לישראל כל סכנה ממדינה פלשתינית. להיפך, הקמת מדינה פלשתינית

רצה לשאול אותו, האם הוא מביא אלינו רק את הדברים שהוא שומע בפקין ובמוסקבה, או שהוא גם מוכן להעביר לפקין ולמוסקבה דברים הנשמעים כאן. אם כן, אנסה להשיב על הדברים שאמר כאן. בחקוהו שיש לו גם דואר כננס וגם דואר יוצא, כפי שצריך במערכת דואר מסודרת.

אתחיל בעמדת ברית-המועצות בעניין הוועידה הבין-לאומית. קודם כול אני רוצה לומר לחבר הכנסת וילנר, שבבית הזה אפשר להגיע להסכם ולהשיג רוב לא על שלום כפוי, אלא רק על שלום מוסכם. מפני שאם זה כפוי, הרי זו התמודדות בכוח, זה כעצם המשך המלחמה תחת הכותרת של שלום.

אני בעד שלום מוסכם ומכובד בין הצדדים. הואיל ואני בעד שלום מוסכם, אני גם בעד משא-ומתן מוסכם. הואיל ואני בעד משא-ומתן מוסכם, אני גם בעד משא-ומתן שיפתח באופן מוסכם. אני רוצה להבין פעם אחת את כוונותיה של ברית-המועצות. מה היא רוצה? לכפות עלינו ועידה ולכפות עלינו ועידה שתכפה עלינו פתרון? מה פתאום?

אם ברית-המועצות מדברת ברצינות, ואנחנו מוכנים לדבר ברצינות, מדוע אין היא מבינה, כאשר כבר היתה צריכה להבין, שהצדדים העיקריים הנוגעים לדבר — ירדן, מצרים, הרבה מאוד פלשתינים, אנחנו, ארצות-הברית ורוב ארצות אירופה — מוכנים לוועידה בין-לאומית שאיננה כפויה עלינו ולא תכפה עלינו; גם ירדן, מדוע ברית-המועצות צריכה להיות פרו-ערבית יותר מכל הערכים? מדוע ברית-המועצות צריכה להעמיד את עצמה במקום הקיצוני ביותר, שממנו לא יישמע קולה ומעמדה לא יכובד?

מאיר וילנר (התחזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
סליחה, לא מציעים ועידה של כפייה.

שר החוץ ש' פרס:

אם לא מציעים ועידה של כפייה, אז למה להגיד ועידה אוטוריטיבית, למה להגיד ועידה plenipotentiary, כשביל מה? אם מציעים ועידה שאיננה כופה, ברית-המועצות לא יכולה להכתיב לנו מה תהיה עמדתנו ומה תהיה השתתפותנו. הגיע הזמן שברית-המועצות תכבד את דעת הצדדים, ולא תנסה לצוות עליהם. לא נקבל צורים כאלה.

אני גם לא כל כך בטוח, שההצעה של מר שוורדנר, להעביר את הסכסוך למועצת הביטחון, היא כל כך תמימה ופשוטה. אנחנו אימנם מדינה קטנה, אבל אילו אני הייתי מציע למר שוורדנר להעביר את הסכסוך על אפגניסטן לחמש החברות במועצת הביטחון, האם הוא היה מסכים? ואפגניסטן כוודאי איננה חלק מברית-המועצות. ואני כבר לא מדבר על הגדרה עצמית בברית-המועצות.

לא ידעתי, זאת למדתי דווקא לאחרונה, ואני מודה על כך, שלארץ ששמה יוון יש 2 מיליוני יוונים חיים בברית-המועצות. הם מדברים יוונית ולומדים יוונית והם רוצים הגדרה עצמית, או לחזור לארצם. מדוע ברית-המועצות לא מעניקה זאת להם?

אבל, אני חוזר לוועידה הבין-לאומית. לא יהיה כאן שלום כפוי, מפני שזה לא שלום. לא תהיה ועידה כופה, מפני ששום צד אינו מעונין בשלום כפוי. הגיעה השעה שברית-המועצות תבהיר את עמדותיה בעניין ולא תתחמק.

אספר לך משהו, ואני בטוח שהוא יעניין אותך. זה לא כבר החקיים מפגש בין שגריר ישראל לבין שגריר ברית-המועצות

תביא לשלום בין ישראל לפלשתינים ולשלום אזורי כולל. ואם יש סכנות, למדינה הפלשתינית יש סכנה מהחלטה מיליטריסטית חזרת בישראל.

אנחנו נכנסים, אני מקווה, לתקופה של הכרעות. המצב הוא שבישראל כבר יש OAS — אותם חוגים צבאיים ופוליטיים שהיו באלג'יריה. זה קיים אצלנו. זה "גוש אמונים", זו התחיה, זה כהנא. תנועת "גוש אמונים" כבר הכריזה שמתנהלת מלחמה, ובשבוש שעבר אמרה חברת הכנסת גאולה כהן, שתהיה מלחמה אם תחליט הממשלה על ויתורים טריטוריאליים כלשהם.

יש OAS בישראל, ויש לו הרבה נשק. אך, לצערי, אין דה-גול ישראלי. ההנהגה המאוכנת והדרגמטית של הוסיאליסטים הצרפתים היא שהמשיכה במלחמה באלג'יר, דווקא איש של דה-גול הוא שהבין, כי לטובת צרפת צריך לסיים את הכיבוש של אלג'יריה ואת המלחמה בעם האלג'ירי. לצערי, בשום גוף של הקואליציה הזאת אין דה-גול, אין גישה ריאלי, אין גישה לפתרון, אך בציבור גדלה ההתפתחות. אני רוצה להזכיר, שרק אתמול אמר הסופר עמוס עוז, שב-1984 צידד בממשלת אחדות לאומית, כי הוא בעד מדינה פלשתינית לצד ישראל ובעד הידברות עם אש"ף.

אני רוצה עוד לשאול כמה שאלות את שר החוץ, ואשמח אם הוא יענה לי באופן ענייני. אתה אמרת, בנוכחות שר החוץ הירדני, וגם בשתי הופעות אחרות, שאתה נגד מדינה פלשתינית מפני שהיו בה נשק סובייטי, מומחים צבאיים סובייטים, ובכלל, היא תהיה פרו-סובייטית. השאלה שלי אליך היא: האם אתה תסכים למדינה פלשתינית אם יהיו בה נשק אמריקני ומומחים צבאיים אמריקנים, והיא תהיה פרו-אמריקנית? תענה לי בבקשה, האם ההתנגדות שלך למדינה פלשתינית נובעת רק מכך שאתה חושש שהיא תהיה פרו-סובייטית, והאם תסכים למדינה פלשתינית פרו-אמריקנית?

שאלה שנייה — אתה אמרת, אני מקווה שבעייתונות זה פורסם נכון, כי צריך לדבר עם צד שיש לו האפשרות והכוח להשליט סדר. ואמרת שזה רק ירדן. מדוע אמרת זאת? מפני שלירדן יש מדינה, צבא, משטרה. האם אין זו קריאה או הצעה לירדן להשתמש בצבא כדי לערוך בגדה וברצועה משהו דומה ליספטמבר השחור, עם חלוקה פונקציונלית עם ישראל?

בסיום דבריו אני רוצה לומר, כי מי שאומר שצריך לחפש פשרה בין שמיר לפרס, כדי שישלם תוכל להציג עמדה אחידה — זה אבסורד. שניים כפול שניים זה ארבע. גם אם פרס אומר חמש ושמיר אומר שש, אם הם יתפשרו על חמש וחצי, זה לא יהיה נכון, כי שניים ושניים זה ארבע, וזה מה שאנחנו מציעים, וכמעט כל העולם תומך בכך.

הבעיה היא אפוא בשינוי המדיניות. עם שמיר אין מה לדבר. ברור שהוא מוכיל למלחמה נוספת. אבל, גם את המדיניות שלך, מר פרס, שום גורם בעולם הערבי אינו מקבל, כי הוא שוללת את העיקר, את זכותו של העם השני בארץ הזאת, העם הפלשתיני, לעצמאות לאומית בצד ישראל.

היו"ר ח' גרדמן:

תודה. אני מבקשת משר החוץ להשיב.

שר החוץ ש' פרס:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, חבר הכנסת מאיר וילנר היה לא מומן בפקין — אני לא יודע אם כבר הספקת ללמוד סינית או לא — ולפני זה היה במוסקבה. אני הייתי

המלך חוסיין את "ספטמבר השחור" הוא לא ביקש רשות מאתנו, ואם אתה עדיין זוכר זאת, אנחנו פתחנו את הגבול כדי לאפשר לפלשתינים להימלט מהגזירות האלה. אני לא כעד רצח — לא בקובה, לא בכרית-המועצות, לא באפגניסטן, לא בשום מקום. להיפך. אם נחזור לעניין הירדנים, הם יכולים גם לעשות לאנשים טובות שמדינת ישראל אינה יכולה לעשות. ישראל היא מדינה דמוקרטית, היא לא יכולה ליצור הבחנה בין אנשים יחסנים לבין לא יחסנים.

איני יודע אם לפי ההשקפה הקומוניסטית כבר הגיע העולם הערבי לדמוקרטיה מלאה. נדמה לי שתסכים אתי, שהוא נמצא עדיין לפני הדרגה הגבוהה הזאת. איני יכול לשנות זאת. או לצוות עליהם. על כן אני לא מחפש "ספטמבר שחור". אני משוכנע שטוב יותר שענייני שכם יתנהלו בידי אלה שתושבי שכם הם חלק מהם: מצד אחד העם הפלשתיני, ומהצד השני המדינה הירדנית. הם אזרחים ירדנים, אין לי שום אמביציות לנהל את שכם. גם לפי הסכמי קמפ-דייוויד תהיה שם משטרה ירדנית-פלשתינית.

ואין לנו כיהורים שום עניין לנהל את עזה. אין לנו שום עניין בכך. רק אנשים שטחו עליהם מראות רוצים לספח 650,000 תושבים ערבים החיים בחבל-עזה, תושבים שאין להם פספורטים ואין להם מים. אלוהים יודע כשכיל מה זה נחוץ. מה פירוש: עזה היא חלק בלתי-גפוד מ-650,000 תושבים. שתוך 10 או 12 שנים יהיו מיליון, אנשים ללא פספורטים, הם חלק ממדינת ישראל? האם יכולה ישראל, או צריכה, לנהל את חייהם? האם יכולה ישראל לעזור בהם? התלהבות ואהבה ואמונה בדוקים?

אני מסכים בהחלט לכך שיהיה כעוה שלטון אדמיניסטרטיבי ירדני-עזתי מקומי, ושלא יהיו שם צבאות שיאיימו על מדינת ישראל. אגב, לאורך הגבול עם ירדן מקפידים הירדנים על כך שקטיושות לא תיפולנה על ישראל, שמחבלים לא יחצו את הירדן. בפועל יש לנו מערכת יחסים סבירה, וצריך לתת לה לגיטימציה ולאפשר לה להימשך.

גברתי היושבת-ראש, ברשותך אני פונה לחבר הכנסת מאיר וילנר בבקשה שיצור גם חוות-דעת חשובה זו לאחר ממשלוחי הדואר שהוא מעביר בימים הקרובים לפקין ולמוסקבה. אני גם מציע לו להסתפק בהודעתי זו.

מיכאל איתן (הליכוד):

הוא לא ביקש שפקין תצטרף. לשם מה אתה מסכן אותו עם פקין?

היו"ר ח' גרוסמן:

חודה. חבר הכנסת וילנר, האם אתה מסתפק בתשובה?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): לא.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): יש לי הצעה אחרת.

היו"ר ח' גרוסמן:

אם חבר הכנסת וילנר לא מסתפק בתשובה, אדוני שר החוץ, אתה צריך להציע הצעה אחרת.

שר החוץ ש' פרס:

אני מציע לאשר את ההודעה.

היו"ר ח' גרוסמן:

אתה יכול להציע להסיר את ההצעה מסדר-היום או להעביר אותה לוועדה.

באחת מארצות אירופה, השגריר הסובייטי אמר לשגריר ישראל: אתם — הישראלים — 3.5 מיליוני נפש, ומתנהגים כאילו הייתם 300 מיליון. אתם מנסים להכתוב מדיניות לבכרית-המועצות. השיב השגריר הישראלי: אדוני, אתם 280 מיליון, ומתנהגים כאילו הייתם 3 מיליונים. תהגה ברוח-לב, תאפשרו משא-ומתן, תגלו אחרות.

אני רוצה לומר לך כבר עתה, שאני מתנגד למדינה פלשתינית, גם אם תצויר בנשק אמריקני. אחרי חמש מלחמות — בכרית-המועצות לחמה בשעתה, וגם ישראל לחמה, ומותר לך לשמוע את זה — אני מתנגד לך, ולא תשכנע אותי. אין כזה גם הפלשתינים. אני מתנגד לך, ולא תשכנע אותי. מפני שרוב צורך. ברור גם שהנשק הסובייטי רק מכביד, מפני שרוב ההתקפות עלינו החלו תוך שימוש בנשק סובייטי. לערבויות הסובייטיות אין ערך גדול ביותר. בשנת 1948, אחרי שגרומיקי הצביע בעד הקמת מדינה יהודית, הותקפה ישראל, נו, אז מה, האם נתנה לנו בכרית-המועצות נשק? האם היא הצילה אותנו? מה פתאום? ואיך תציל אותנו עכשיו? אנחנו נגן על עצמנו.

אתה טוען שאני אומר: נייט, נייט, נייט. אתה יודע שלא כך הדבר. יש דברים שאני אומר עליהם "נייט", ויש דברים שאני אומר עליהם "דא". למשל, אני כעד משא-ומתן בפתיחה בין-לאומית. אני אומר "דא", לא "נייט". אני אומר שאני מוכן לנהל את המשא-ומתן עם ירדן. אני אומר "דא", וגם הם אומרים "דא". אני אומר שאני מוכן לנהל את המשא-ומתן עם משלחת ירדנית-פלשתינית; אני אומר שאני מוכן לנהל את המשא-ומתן ללא תנאים מוקדמים; אני אומר שאני לא רוצה לשלוט על עם אחר.

אנחנו חוגגים עכשיו מלאות 40 שנה למדינת היהודים. כל האמפריות ששלטו בנו נעלמו מהאופק ההיסטורי, ואנחנו, העם היהודי, שמעולם לא שלט על עם אחר, נשארנו על במת ההיסטוריה.

בהיסטוריה היהודית יש גם מוסר. כל הטריטוריאליסטים למיניהם חושבים שהטריטוריה ריקה, ולא רואים שהיא מיושבת על-ידי עם אחר. אגב, אני רואה כאן את חברת הכנסת שולמית אלון, שאמרה שפרס לא יכיר בעם הפלשתיני. אני הכרתי בו מזמן. קראתי באיזה מקום שכם אמרת. בהסכמי קמפ-דייוויד כתוב: The Legitimate rights of the Palestinian People. לא חשוב איך מתרגמים זאת. אני הודעת שזה מקובל עלי גם בתרגום העברי.

מיכאל איתן (הליכוד):

יש דברים נוספים הכתובים בהסכמי קמפ-דייוויד.

שר החוץ ש' פרס:

חבר הכנסת וילנר, הרי בסופו של דבר גם אתה יהודי וישראלי. לא כל אחד זוכה בכרטיס נסיעה לסין, ולא כל אחד מתאריך בעיתון, החשוב "פרבדה". אולי תאמר פעם אחת גם אמת מארץ-ישראל? כבר שנים רבות אתה חבר הכנסת, אתה אחד הוותיקים כאן. עשה גם למען עמך, עשה למען השלום, ואל תהיה רק נושא דברים בכיוון אחד. אתה יודע שהדברים שאני אומר לך אמיתיים.

אני רוצה להסביר לך עוד נקודה אחת. נכון שאני חושב שירדן יכולה לעשות דברים שישראל אינה יכולה לעשותם. הסיבה לכך פשוטה: ערבי לערבי — הם בני עם אחד; יהודי לערבי — זוהי התנגשות בין שני עמים. כאשר ירדני עוצר פלשתיני, זה עניין בין שני עמים. כאשר יהודי עוצר ערבי, זוהי התנגשות בין שני עמים. וההבדל הוא גדול. אגב, כאשר עשה

שר החוץ ש' פרס:

אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר ח' גרוסמן:

רשות להצעה אחרת לחבר הכנסת תופיק טובי. אני אקפיד על מסגרת של שלוש דקות. זה יהיה לא רק עליך, חבר הכנסת טובי, אלא גם על כל חבר כנסת אחר שיבקש להציע הצעה אחרת.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
תקפידו עמי כפי שהקפידו עם אחרים.

היו"ר ח' גרוסמן:

איני אחראית למעשי אחרים. בבקשה, חבר הכנסת תופיק טובי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מציע להעביר את ההצעה של חבר הכנסת וילנר לוועדה.

תשובתו של שר החוץ היתה חשובה מבדחת, ואני מצטער מאוד לומר זאת. אנחנו לא בלדרים של מישו — לא חבר הכנסת וילנר ולא חבריו. יש לנו עמדה קבועה בתולדות הארץ הזאת, במשך שנים רבות, ועמדה זו מבוססת על כיבוד זכותם של עמים להגדרה עצמית ולעצמאות לאומית. אמרנו, ואנחנו חוזרים ואומרים — וכיום אנחנו מדגישים זאת יותר מאי-פעם בעבר — שאין מוצא מהטרנד המתחוללת אלא באמצעות כיבוד הזכות להגדרה עצמית, לקיום לאומי עצמאי לעם היהודי בישראל, לעם ישראל ולעם הערבי הפלשתיני.

אנחנו מעולם לא דגלנו בשלום כפוי. מי דוגל בשלום כפוי? שר החוץ וממשלתו הם הדוגלים בשלום כפוי. כאשר מר פרס חוזר היום ואומר ועידה בין-לאומית ומשאומתן, אבל מדינה פלשתינית לא תקום — מה זה, מר פרס, אם לא שלום כפוי? שלום המבוסס על רמיסת זכותו של העם השני להגדרה עצמית — זה שלום? זה לא שלום. זו כפייה בכוח הכיבוש — מה שאתה קורא לו שלום.

העולם כולו כיום אומר לך, אומר לממשלתך, עם כל הניואנסים בינך לבין מר שמיר, שבמסגרת ועידה בין-לאומית ישבו שלא תלחם, קודם כול, עם הצד הפלשתיני, שהוא הצד הנוגע יותר מכל צד אחר בסכסוך הזה.

אתה אומר מראש: לא מדינה פלשתינית. מי נתן לך סמכות לקבוע שאין צורך בכך? איך אתה יכול לקום ולומר לעם שלם שאין לו צורך במדינה, כאשר הוא קם ולוחם על זכותו ההיסטורית הזאת, לחיות חופשי במולדתו?

לכן, מר פרס, אתה סותר את עצמך. אתה לא הגיוני, אתה דבק בפתרון כפוי, פתרון שיכפה על העם הפלשתיני קונדומיניום בינינו לבין ירדן — דבר שלא יקום ולא יהיה. כל זמן שלא תכירו בזכות העם הפלשתיני להגדרה עצמית ולמדינתו בצדה של מדינת ישראל, לא יקום השלום.

בסופו של דבר, יקומו הכוחות הבריאים בעם שיתחשבו בזכותו של העם הפלשתיני להגדרה עצמית ולמדינה בצדה של מדינת ישראל. אני מציע להעביר את ההצעה לוועדה.

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת וילנר, אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה?

שר החוץ ש' פרס:

אני מבקש להשיב.

היו"ר ח' גרוסמן:

בבקשה.

שר החוץ ש' פרס:

אני מפנה את תשומת לבו של חבר הכנסת תופיק טובי להצעה לסדר-היום שדיברה על היוזמה הסובייטית בעניין כינוס ועידה בין-לאומית. מאחר שחבר הכנסת מאיר וילנר הואיל להביא לתשומת-לב הכנסת את ההצעה הסובייטית, ביקשתי ממנו שיחזיר לסובייטים את עמדתה של הכנסת בנושא הזה, או, יותר נכון, את עמדתי שלי.

אתה שולל ממני את הזכות להתנגד למדינה פלשתינית. מי שמך לדבר בשם 850,000 אזרחים ירדנים, בעלי פספורטים ירדניים ביהודה ובשומרון? אתה הדובר שלהם?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

לא. הדובר של העם הפלשתיני אמר מה שאמר.

שר החוץ ש' פרס:

איש מהם לא ויתר על הפספורט הירדני. הכתובת שלהם זו רבת-עמון ולא אתה ולא מוסקבה. כל זמן שהם אזרחים ירדנים, גם מבחינה פורמלית הם אזרחים ירדנים לא פחות מכך שהיוונים הם אזרחים רוסים ולא פחות מכך שהאוקראינים הם אזרחים רוסים ולא פחות מכך שהפולנים כפופים למשטר מסוים. על כן הכתובת שלנו, פורמלית, היא ירדן.

מיכאל איתן (הליכוד):

הרבה יותר מזה, הם גם רוב בירדן. צריך להזכיר את זה, כי זה חשוב — הם גם רוב מעבר לירדן.

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת מיכאל איתן, אני מבקשת שתפסיק.

שר החוץ ש' פרס:

אומנם הרליקו את מצלמות הטלוויזיה, אבל זו לא סיבה להפריע.

היו"ר ח' גרוסמן:

אולי לא חפריעו לשר החוץ?

מיכאל איתן (הליכוד):

ירדן היא המדינה הפלשתינית.

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת איתן, אני מחפשת לראות אם כבר קראו אותך לסדר קודם, ואני מוצאת שכן.

שר החוץ ש' פרס:

גם הממשלה הלגטימית של ירדן, שתושבי יהודה ושומרון הם אזרחיה, מתנגדת למדינה פלשתינית. מצרים מתנגדת למדינה פלשתינית נפרדת. נכון שזו העמדה המסורתית של המפלגה הקומוניסטית בישראל. אני פשוט חושב שהגיע הזמן לעשות גם "גלנסוסט" בעמדה של המפלגה הקומוניסטית בישראל. מפני שכסופו של דבר אתם משרחים בעמדתכם זו מטרה הפוכה מזו שהצבתם לכם.

גברתי, הואיל והנושא שהעלה חבר הכנסת וילנר הוא היוזמה הסובייטית לכינוס ועידה בין-לאומית במסגרת האו"ם, אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה. חבר הכנסת וילנר, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה, כפי שהציע חברך תופיק טובי?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כן.

בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא בסדר-היום של הכנסת — רוב
ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום
של הכנסת נחקבלה.

היו"ר ח' גרסמן:
הוחלט ברוב קולות להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר ח' גרסמן:
לפנינו שתי הצעות: האחת — להעביר את הנושא
להצעה השנייה — להסיר מסדר-היום. מי בעד העברה
להצעה?

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את
הנושא לדין בוועדה — מיעוט

ז. הצעות לסדר-היום

היוזמה המדינית של ארצות-הברית

שהדברים שהוא אומר הם כחלקם דברים נכוחים ביותר.
למשל, אין דברים יותר נכוחים ממה שאומר שו החוק שלנו
בענין עזה.

ואני שואל בכל זאת: ריבוננו של עולם, 20 שנה התעסקנו
בשטיות, בהתנחלויות, בסכסטיה, באלון-מורה, בכל מיני
דברים שמתבררים עכשיו כמפגעים קשים ביותר. גם בעזה,
אדוני שר החוץ — אני זוכר את התוכניות, דרום רצועת-עזה
וצפון רצועת-עזה, מסמכי גלילי א' ומסמכי גלילי ב' — למה
נתקפנו בעיוורון כזה? מה קרה, עזה נשתנתה? האם הצפיפות
שם השתנתה? האם הגיהינום שם השתנה? איך זה בכל זאת
קרה לנו? כל אחד מאתנו מוכרח לעשות לעצמו איזה חשבון
נפש, אולי לא לגבי העבר אבל ודאי לגבי העתיד. אולי גם
עכשיו אנחנו מוכים בעיוורון. גם עכשיו — אני אומר לכם —
אנחנו מוכים בעיוורון.

מה קרה בעזה, אדוני שר החוץ? למה אני אומר: "גם
עכשיו אנחנו מוכים בעיוורון"? לפני שמונה שבועות עמדו
כאן מי שעמדו ואמרו: בשטחים מתחולל מרי אזרחי, ועלו אחר
כך אנשים שיש להם מוח אנליטי, ואין להם מוח אנליטי,
ואמרו: הבל הבלים, איזה מרי אזרחי, לא מרי אזרחי ולא דומה
למרי אזרחי. זה היה לפני שמונה שבועות. גם כאשר הם ראו
את מה שהם ראו, הם לא היו מסוגלים להבחין או לאבחן מה
הם רואים. זאת אומרת, אנחנו שוב מוכים בעיוורון.

בכל זאת אני שואל: האם איננו מוטרם לעצמנו
דין-וחשבון? המדינה החכמה הזאת, 20 שנה היא איננה מניעה
את עצמה, וכיום אחד תראו מה עשו כמה אלפי פלשתינים. הם
הרימו את העולם. המוח היהודי, היכולת לראות את הנולד, סוף
מעשה במחשבה תחילה, היחמה — וראו מה עשו כמה אלפי
פלשתינים אל מול זחיחות הדעת, השאנונות וה"שכ ואל
תעשה".

אני עומד כאן היום כדי לומר מה יקרה, לפי הערכתי —
ואיש מאתנו איננו נביא, אבל כל כך קל לדעת זאת, להעריך,
לראות, ממש לראות בעיניים — בזמן הקרוב ביותר, גם
בתחום המרי בגדה המערבית וגם בתחום המדיני.

הנחת היסוד שאני מבסס עליה את הערכתי וראיית היא,
קודם כול, שבגדה המערבית מתחולל "הליך" של התקוממות
לאומית. על כך כבר אין ויכוח, ברור השם.

ההנחה השנייה היא, שלהותי, לאסוננו, הסיכויים
הנשקפים ליחמה האמריקנית הם קלושים ביותר, ואולי
אפסיים. מדוע? כי זאת ממשלה סרבנית. או ואכזרי שהגענו
לכך לגבי ממשלת ישראל, שדוממות השלום היתה תמיד
בגורנה — לשבת עם הערבים, בלי תנאים מוקדמים, בכל זמן
ובכל מקום, כל הדקלומים האלה. מה נשאר מזה?

היו"ר ח' גרסמן:

אנחנו עובדים מהיוזמה הסובייטית ליחמה המדינית של
ארצות-הברית — הצעה לסדר-היום מס' 7025 יעלה חבר
הכנסת יוסי שריד.

מיכאל איתן (הליכוד):

היו"ר ח' גרסמן:

חבר הכנסת איתן, לא ייתכן שיש לך הצעה לכל אחד. הוא
עוד לא אמר מלה וכבר יש לך מה לומר.

עדנה סולודר (המערך):

למה כבו האורות?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

גברתי היושב-ראש, בזה חברת הכנסת, עדנה סולודר
אוהבת להתעסק. זה מה שיש לה בראש.

גברתי היושב-ראש, אני לא חושב שאני אודקק ל-28
דקות כדי לומר את מה שיש לי.

היו"ר ח' גרסמן:

גם אם תרצה, אין לך.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

סליחה, היושב-ראש והסגנים צריכים לכלכל את
מעשיהם. לא ייתכן שיש מי שמדבר 28 דקות ויש מי שאינו
מדבר.

לפני שאני פותח בהרצאת דברי אני רוצה לומר משהו
שאני שייך לענין, ואני רוצה לומר אותו הרכה זמן. לפני כמה
ישיבות אמרתי בעידן דתחא דבר שלא היה צריך להיאמר
כלפי יושב-ראש הישיבה, חברי סגן יושב-ראש הכנסת אהרן
נחמיאס. אני מצטער על האמירה הזאת ואני מתנצל בפניו.

אני רוצה להתחיל בכמה דברים חקשורים בעבר בקיצור
נמרץ, כדי להשתקע בעיקר בהווה ולדבר בראש ובראשונה על
העתיד, כי זה מה שמעניין אותי.

במשך 20 שנה, פחות או יותר, אמרנו שהיה תבערה, ואני
יכול לומר, שחלק גדול מן הבית, גם מכאן וגם מכאן, לא ראה
את הגחלים הלוחשות. אמרו לנו שאחרי 15, 17 ו-20 שנה
המצב הוא בלתי הפיך. אני חייב לומר, שגם כמה ממיטב
חברינו אמרו לנו את השטות הזאת. ככה התנהגנו במשך 20
שנה — כאילו אנחנו אדוני הארץ ואין בלתנו. בזחיחות הדעת,
בשאנונות, חיכינו לטלפון, חיכינו לגורד, חיכינו למשיח, חיכינו
לנסיים, ולמה לא חיכינו.

אני שומע היום ובהודמניות אחרות את דבריו של שר
החוץ וממלא-מקום ראש הממשלה, ואני מוכרח לומר,

אין שום השוואה. אתה התאמצת, השתדלת. אבל לא הלכת בכיוון הנכון.

כאשר נתסמות כל הדרכים, הדרך היחידה שהולכים אליה בעיניים פקוחות היא הפתרון הכפוי. הרי היה כבר פתרון כפוי אחר, אדוני. היה פתרון כפוי אחר, מעצמתי, בקמפ-דייוויד. ואת לא המצאת. זה לא דבר רחוק. אמרו: 20 שנה לא יקרה דבר — והנה קרה. מה מוכיחה הטענה ש-20 שנה לא קרה דבר? — רק דבר אחד, ש-20 שנה לא קרה דבר. זה אינו מוכיח דבר לגבי 20 שנה רוס או לגבי 20 שנה רומיים או 20 שנה וחודש. ואני אומר לך, ואתה יודע זאת בסתרי לבבך, שאנחנו הולכים לפתרון כפוי. פתרון כפוי מסוכן ביותר מבחינת תנאי, אבל איך אפשר אחרת, אם אין הולכים לשום מקום? הרי לא הולכים לשום מקום. 20 שנה עומדים במקום. האם לא נלך לפתרון כפוי? זה מה שיקרה בגדה המערבית. זה מה שיקרה בתהליך המדיני.

אני רוצה לומר עוד שני דברים לשר החוץ. אתה אומר: אופציה ירדנית. ואני כבר הרבה מאוד שנים, 14 — 15 שנה, מנסה לומר לך שאין אופציה ירדנית. האם זה רצוני עכשיו, כאשר ירדן בשפל המדרגה? האם אתה מאמין שירדן תבוא, בשם העם הערבי הפלשתיני, למלא את התפקיד שאתה מועיד לה — לדכא את ההתקוממות הפלשתינית, כדי שההתקוממות הפלשתינית הזאת תתפרץ גם אצלך? מה אתה חושב שהוא, המלך חוסיין, אידיוט?

ולסיום אני רוצה לומר את הדבר הזה: החודשים הבאים, מרס, אפריל, הם חודשי מבחן גורליים, ואני, כאמור, פסימי. יכול מאוד להיות, שיתברר לנו בפעם המי יודע כמה, שאנחנו החבוש שאינו מתיר עצמו מבית-האסורים.

לכן נשארת רק דרך הצלה אחת, וזו הדרך: א. ברית-המועצות מחדשת את יחסיה עם ישראל; ב. ארצות-הברית מכירה באש"ף; ג. ראשי שתי המעצמות המתכנסים במאי לוועידת הפסגה שולחים הומנות לכל הצדדים לבוא לוועידה, כדי לפתוח במשא-ומתן ישיר ביניהם; ד. ההומנה מבוססת על הכרה בקיומה הריבוני והכטוח של מדינת ישראל; ה. ההומנה מבוססת על הכרה בזכות ההגדרה העצמית של העם הערבי הפלשתיני.

זה יהיה המבחן האמיתי, וכל העולם יוכל לדעת מי בא ומי הוא סרבן השלום. אני רוצה לראות את ישראל לא באה ונשארת ככית. רק זה עוד חסר לנו.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה. באותו נושא, הצעה לסדר-היום מס' 7044, מאת חבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):

גברתי היושבת-ראש, אדוני ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ, חברי הכנסת, אני אינני מתענג על מה שקורה בשטחים. הם אין לי שום גוש של שמחה לאיד על כל כישלון, ואין בי שום חדות אפוקליפסה. המצב קשה דיו ולא צריך להכביר מלים. את הדברים שאני עומד לומר לך כאן הייתי משמיע גם בטרם הפורענות בשטחים. ואני אומר אותם גם אם המצב שם יירגע, אך כי קשה לי להעלות על הדעת שהוא יירגע, משום שהוא להיט מצליח מבחינתם של מי שעושים את מה שהם עושים.

אין קיפאון, זה בלתי אפשרי. והטענה שהמצב איננו הפך היא טענת סרק, משום שמול תיאורי המצב הבלתי הפך מתרחשת מהפכה שם, בצד השני, ומהפכה מערערת ומטלטלת ומתעתעת במצבים בלתי הפיכים.

אני אומר שהממשלה הזאת היא ממשלה סרבנית. שר החוץ של הממשלה הזאת אומר שזאת ממשלה שמסכנת שלום. רק לפני כמה ימים הוא אמר: אם פעם נוספת אווכח לדעת שהממשלה הזאת מסכנת את השלום, לא אוכל להמשיך לשבת בה. זאת חופצה שעין לא ראתה כמוה. שר חוץ של ממשלה אומר על ממשלתו שהיא ממשלה המסכנת את השלום. והנה עוד דבר מן הדברים הנכוחים שממלא-מקום ראש הממשלה אומר: אתם חוסמים את כל הדרכים. הרי זה בלתי אפשרי.

בכלל, יש פה דבר מעניין. אנחנו הרי אנשים קיצוניים, נכון? אנחנו ידועים כאנשים קיצוניים, רדיקליים, קנאים. אנחנו, בתור אנשים קיצוניים, אומרים לכם, לממשלה: לכו באשר תלכו. בכל דרך שתלכו, ובלבד שתתקרב אל השולחן של המשא-ומתן לשלום. לא אכפת לי באיזו דרך תלכו, העיקר שתהיה זו דרך מוסכמת, יעילה, שמובילה אל שולחן המשא-ומתן. אתם, כידוע, אנשים מתונים — אך לכל אחד מכם יש אידיאה פיקס. אחד אומר: רק בדרך הזאת, והשני אומר: רק בדרך הזאת. אחד יש לו רק אופציה פלשתינית, השני יש לו רק קמפ-דייוויד. אדם שהתנגד לקמפ-דייוויד יש לו עכשיו רק קמפ-דייוויד — ואתם נחשבים המתונים ואילו אנחנו הקיצונים. אני אומר: לך בקמפ-דייוויד, לך כוועידה בין-לאומית, לך בפתיחה בין-לאומית, לך להסדר ביניים, לך להסדר כולל, לך לכל מקום שתלך, ובלבד שנגיע סוף סוף ליום המיוחל הזה, שהוא גם בעיניך, כנראה, יום מיוחל, ובו נוכל להסיר סוף סוף מעל גבנו את החטטרת הנוראה הזאת, שמכריעה אותנו ארצה. אם כן, אלה המתונים ואלה הקיצונים.

עכשיו אומר מה יקרה בגדה המערבית בקרוב, וזאת רק ההתחלה. והכוח, מי כמון יודע, הוא עקר. כיוון שמדובר בהתקוממות לאומית, הרי כאשר נדכא אותם כן ירבו המהומות וכן יפרצו. ואני רוצה לומר מה יהיה בעוד יום, בעוד יומיים, בעוד שבוע, בעוד שבועיים, בעוד חודש או בעוד חודשיים, או בעוד שנה-שנתיים — זה לא יהיה בעוד שנה-שנתיים. אני אומר: נניח — זאת דוגמה אחת, אני יכול להביא אלף דוגמאות — יטלן עוצר, וכבר היו דברים מעולם, ומשום שמדובר בהתקוממות לאומית לא יכבדו את העוצר ואלפי אנשים יצאו לרחוב. מה אתה עושה, ומה אנחנו עושים?

מיכאל איתן (הליכוד):

— — —

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אביא לך דוגמה נוספת. כל הפלשתינים בגדה המערבית וברצועת-עזה קורעים את תעודות הזהות שלהם. מה תעשה? מדובר בהתקוממות לאומית.

אני אומר לכם מה יהיה. מרבכים על רגיעה, כל השטויות האלה מחדש. אני רואה אנשים טובים מופיעים ערב ערב בטלוויזיה ומדברים על רגיעה. יהיה מרחץ דמים גדול, שרק קיצוני אש"ף והמתנחלים ישחו בו כדגים במים, ואנחנו נטבע במרחץ הזה. יהיה מרחץ דמים גדול. זה מה שיהיה בגדה המערבית.

עכשיו אני רוצה לומר מה יהיה בתחום המדיני. אם ישראל נלחצת עכשיו — והיא נלחצת עכשיו — הרי ביום המר הנמנה, לאחר מרחץ הדמים, היא תילחץ שבעתים. וממלא-מקום ראש הממשלה אומר, וגם אנחנו אומרים: איננו רוצים פתרון כפוי. זה נכון. לאן אנחנו צועדים כאשר אנחנו חוסמים את כל האפיקים ואת כל הדרכים? נכון, איני משדה ביניכם. אעשה עולל בכך, אינכם דומים. בכלל, ראש הממשלה שלנו הוא אסטרונוט, ואילו זה אדם מעורר ומעורב לעומתו.

את היחסים בינינו — היא ראויה. עלינו להסתגל לכך, שהסדר יציב כאוויר הוה כרוך בשילוב כזה או אחר של ברית-המועצות בתהליך, לא השתלכות כופה. ביוסטוריה של מדינת ישראל היו פרקים שבהם נקטה ברית-המועצות עמדה ריאליסטית וחשובה, ואני מחכה ליום הזה שבו תחזור ברית-המועצות, לפחות במידה מסוימת, לאיזון כלשהו ביחסה אלינו, ותיפרד מהעוונות.

2. שיחות מיידיות, באפריל, על הסדר ביניים — מודל האוטונומיה יהיה מודל חשוב בשיחות אלו. אומנם קם פה חבר הכנסת מטעם הליכוד והיטח בנו, שאנחנו לא עושי שלום, אנחנו רק פטפטני שלום, ואני במקומו של שר החוץ לא הייתי אפילו משיב על מין טענה מודה ותמונה שכזאת, כאשר ברור לכל שכלי תמיכתנו לא היה ההסכם הזה מתקבל בכנסת, וכלי הסכם הביניים של 1975 לא היו מגיעים להסכם הזה. מאז תחילת ההסכם יש סרבנות לכל הגמשת עמדה לכל פתח חקוה לשלום.

3. שיחות על הסדר קבוע בתוך זמן קצוב — שבעה-שמונה חודשים.

אנחנו נמצאים בממשלת אחדות לאומית. ממשלת אחדות — זה איננו שם מוצלח. אני הייתי קורא לה ממשלה משותפת, כי אחדות מעוררת כל מיני אסוציאציות של אחדות, ואחדות איננה אחדות. וגם אלה שבצורה כל כך סימטרית תוקפים את כל חלקי ממשלת האחדות, אינני חושב שהם יהיו מרוצים אם ננטוש עכשיו את הממשלה, כי אז נצטרף אל האופוזיציה, ולא תהיה להם הצגת יחיד של האופוזיציה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מרים את הכפפה.

שבח וייס (המערך):
לא דיברתי אליך. אמרתי לך שאני לי דרשיה אתך בהקשר הזה, חברי. ואם אתה הרגשת שאני מתכוון אליך, אז תאמץ את זה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אתה מדבר על האופוזיציה.

שבח וייס (המערך):
אני גם לא שומע מה שאתה מעיר לי, תסלח לי.

מיכאל איתן (הליכוד):
הוא רוצה שאתה תלך לאופוזיציה, יחד אתו.

שבח וייס (המערך):
הוא לא רוצה את זה, משום ש"סידור העבודה" עכשיו הרבה יותר נוח. הליכוד, ואתה בראשם, כל הזמן ממונים על שמעון פרס, והם ממונים על יצחק רבין. זו קופרודוקציה מרתקת לקראת בחירות. מדוע לוותר על התענוג הזה? אחם חושבים שאני לא מכין בתכסיסי בחירות?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היור"ר ח' גרוסמן:
חבר הכנסת וירשובסקי, אני קוראת לך לסדר בפעם הראשונה.

שבח וייס (המערך):
חבר הכנסת וירשובסקי, אני מבקש ממך מאוד שלא תטריד אותי. אני אודה לך מאוד.

אני, בניגוד לקודמי, חבר הכנסת יוסי שריד, אינני סבור שצריך להמית את האופוזיציה הידינית, שכן לגבי ידי האופוזיציה הידינית אינה דבר חדר-משמעי, והי קשת מגוונת של אפשרויות הידברות, שירון במינון ובדרגה שונים של מעורבות תהיה בתוך העניין. כי מי שטוען שאין אופוזיציה ירדנית, ומי ששמה על מותה של אופוזיציה כזאת, ומי ששמה להמיתה, גם אם היא קיימת, כאילו אמר שאין כל אופוזיציה וולת מדינה פלשתינית עצמאית בקור, שלב ראשון 1967, שלב שני — 1947. ויוסי שריד לא אומר זאת, ומפ"ם הרי אינה אומרת זאת, הם אינם מעלים על דל שפתותיהם מדינה פלשתינית.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אנחנו לא אומרים את זה? גם הם אומרים את זה.

שבח וייס (המערך):
הם, לא אתה. הם לא ישמחו על שאתה אומר את זה כאן, כי יש בחירות ב'1 בנובמבר 1988.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מפ"ם ור"צ — — —

שבח וייס (המערך):
או, זה בדיוק מה שאני רוצה להגיד. עכשיו אתה עוזר לי, לא ידעתי שאתה עוזר לי.

כי מי שאומר "זכות הגדרה עצמית לעם הפלשתיני", ואומר שאין כל אופוזיציה ירדנית, צריך לגלות מספיק יושר ציבורי ולהצטרף לחד"ש או למתקדמת.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
— — —

שבח וייס (המערך):
תסלח לי, חבר הכנסת וירשובסקי, אני אדבר לפי הכנתי. אני רק התחלתי, ואני אומר מה שיש לי לומר, גם לך. אני אתווכח עם מי שאני רוצה. עדיין לא שוטטתי בכנסת ולא טיילתי בכנסת הזאת מסיעה לסיעה ולא לקחתי מאיש מנדט. אל תטיף לי מוסר. אני מסרב לקבל הטפת מוסר מכל משוטט בבית הזה. ואל תפרע לי. אינני מתפעל משום דבר אחר משוטטים.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
— — —

שבח וייס (המערך):
אני העירותי זאת גם אז. ואתה מכיר את המאמר שכתבתי אז. יש לי עצמדת נגד קבועה נגד כל סוג של שוטטות — ואל תפרע לי — גם אם היא תחת מסווה צדקני או מתחסד.

אני חוזר למה שרציתי לומר. ייתכן מאוד שלא תהיה כל אופוזיציה ירדנית. אבל, אני ממליץ מאוד שננסה בכל דרך אפשרית לשחרר פעולה עם הגורמים המדיניים החשובים והרציניים שעשויים לסייע במציאת פתרון.

התוכנית האמריקנית, כפי שהוצגה, נראית לי סבירה מאוד. התוכנית כוללת כידוע שלושה חלקים:

1. אירוע בין-לאומי — ומצרי אפשר לקרוא לזה ועידה בין-לאומית, ואין לי שום נטייה לברוח ולהסתתר מאחורי פעולות סמנטים ותרגילים טרמינולוגיים; אין מה להסתתר. אם אכן חסייע לנו ועידה כזאת להגיע למטרה — ואני אומר מהי המטרה שאני רוצה להגיע אליה — היא ועידה ראויה. ואם אכן וזהי ועידה שאיננה כופה אלא מסייעת — היא ראויה. ואם זו ועידה אשר תסייע לנו ולברית-המועצות לשפר

מסובכת מאוד. אם תצליח להגיע תהליך שלום לפני הבחירות, תבורך. אם לא, נתייצב בפני הציבור ונציע לו מוצא שיש בו סיכוי — סיכוי, לא ביטחון — לקיום סביר, ואולי מעבר לזה, באזור הזה. על כן, לך בדרך הזאת — — —

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
אם לא תתקבל היוזמה הזאת ותהיה תשובה שלילית של הרוב בממשלה, האם תפרשו ממנה?

שבח וייס (המערך):
אני לא מוסמך לענות על כך. אני רוצה לומר רק מה אני אציע או לראשי מפלגתי בהתייעצות. אני אציע שיעשה שיקול רצוני מאוד בשאלה באילו תנאים ייגרס פחות נזק למדינת ישראל. זה השיקול העיקרי. אנחנו לא מפלגת טריבונה, אנחנו לא מפלגה שבוררת לה את הנוחות של טריבונה — השמצה טוטלית של כולם בשביל רווחי בחירות. נעשה שיקול של אחריות לעניין מדינת ישראל, על-פי השקפותינו. זה מה שאני אציע.

היו"ר ח' גרוסמן:
תודה רבה לחבר הכנסת וייס.

ח. הצעה לסדר-היום

תשובת הממשלה על היוזמה המדינית של ארצות-הברית

פלשתינית. את זה מותר להגיד. כשאני אמרתי שאם ניסוג מיהודה ומשומרון תהיה פה מלחמה — זה היה לא דמוקרטי. זו רק דוגמה לדברי הצדיקים הנושאים פה את שם החוק לשווא.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מה שאת אמרת זו הסתה.

היו"ר ח' גרוסמן:
חבר הכנסת וירשובסקי, אני מבקשת שתפסיק.

גאולה כהן (התחיה):
באמת, חבר הכנסת וירשובסקי, לי אל תפרע. יש לך אינטרסים אחרים להפריע לכמה חברים. לי — לא. ממני ממילא לא תקבל אף לא קול אחד, אתה יכול לשבת בשקט.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
ממי אני אקבל?

גאולה כהן (התחיה):
אמרתי שזה לא יעזור להם, ליוסי שריד ולשכמותו. זה פשוט לא יעזור להם. אני מבנה את ההתרגשות. כמובן, היו מהומות ואמרו: איך זה קרה? פשוט, זה קרה מפני שזה לא נולד בחלל הריק. היתה מדיניות שלא היה אפשר שמהומות כאלה לא יקרו בה. לא היה אפשר. אבל, אני רוצה להיכנס היום לעניין הזה.

אני רוצה לדבר על היוזמה האמריקנית. אדוני שר החוץ, צריך עוד הרכה, אומנם בעזרת השם, כדי שיהיה מה שאני מקווה שיהיה, כלומר שהיוזמה האמריקנית תמות עוד בטרם תחיה. אני מקווה שאכן כך יהיה. הבסיס לתקווה שלי, אדוני שר החוץ, איננו ההסתמכות שלי על ראש ממשלה זה או אחר. בדרך כלל אני סומכת על תהליכים, לא על בני אדם. אבל מאחר שדובר פה על יוזמה אמריקנית, אולי תרשי לי, גברתי הישיבת-ראש, להשתמש בשני מתחים אנגליים, היוזמה הזאת, אדוני שר החוץ, אף שאתה עשית כל מה שאתה יכול כדי שהיא

הסדר קבוע, לשיטתנו, כרוך בפשרה טריטוריאלית. מה אתם תמהים על כך כל פעם? האם אנחנו עושים את זה במחתרת? אנחנו בדעה שאפשר לקיים מדינת ישראל דמוקרטית, צודקת ובטוחה בלי נוכחות כשכם. ומי שאומר ששכם דומה לחיפה — הוא מבטל את "הקו הירוק" בכיוון ההפוך. הוא הופך את חיפה דומה לשכם. זאת דעתנו. אנחנו מתייצבים עם המצע הזה שנים רבות, ואיש עוד לא הוכיח שאפשר לעשות הסדר שלום בלי פשרה. וכבר נעשתה פשרה אחת חשובה, בתמיכתנו.

על כן, אדוני שר החוץ, צריך לקבל את היוזמה הזאת בברכה. מדינת ישראל די חזקה כדי להתווכח עם ידידים על פרטיה של ההצעה. כל גיבורי הקוממיות והסוברניות של הבית הזה, כל אימת שאמריקה ממליצה איוז המלצה, הם עוברים לדום ושרים המנונות של ריבונות; רבע שעה לאחר מכן הם עצמם חשים בחינניות הקשר בינינו לבין ארצות-הברית, חשים ומשתמשים בכל ערוצי הקשר הזה וכלל הבנקוטים שעוברים בקשר הזה — ציניקניות דרפרצופית כזאת ביחס לארצות-הברית.

אני יודע שאנחנו, מפלגת העבודה, נמצאים בתוך שותפות

היו"ר ח' גרוסמן:

אני מזמינה את חברת הכנסת גאולה כהן להביא הצעה לסדר-היום מס' 7055 בנושא דומה: תשובת הממשלה על היוזמה המדינית של ארצות-הברית.

גאולה כהן (התחיה):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אילו הייתי השב"כ, לא הייתי עוקבת אחרי יוסי שריד עד הבית של עוואד או סניורה או סוכנים אחרים של אש"ף. פשוט אין צורך. יוסי שריד מתוכם מדי מכרי לערץ להם את עצותיו בחשאי. למה צריך להתלחש כשאפשר לעשות זאת כקול רם, שחור על גבי לבן, ברשימה של עצות, של תדריך, כפי שעשה זאת ב"הארץ" לפני כמה שבועות, תחת הכותרת "תדריך למיגור הכיבוש הישראלי"? יש ברשימה הרבה מאוד עצות מה לעשות, איך לא לשלם מסים, איך לא לנתק מגע וכו' וכו'. היום שמענו כאן רשימה מס' 2 של עצות, עדיין בעלי-פה, איך לעשות מצור, איך לעשות עוצר, איך לא לעשות, כל הרשימה ששמענו כאן.

אבל לא יעזור לו ליוסי שריד. אני מבנה את התרגשותו. לא יעזור לו. ודרך אגב, כשאני אמרתי כאן בשבוע שעבר שאם תהיה נסיגה מיהודה, משומרון ומעזה זאת תהיה בעיני מלחמה, ותהיה פה מלחמה — כל צבועי הצדק בבית הזה, לרבות אלה מתנועת ר"צ, קמו וצעקו: ריבונות של עולם, איפה הדמוקרטיה, איפה החוק? איפה הם היו היום כשעמד פה יוסי שריד ואמר, שאם לא ניכנע למעשה לתביעה למדינה פלשתינית ולא ניתן להם מה שהם תובעים, יהיה פה מרחץ דמים? כך הוא איים, וחזר על כך בטון דרמטי. יהיה פה מרחץ דמים, הוא אמר.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

בוודאי, אבל זה דבר אחר לגמרי. את התכונת לזה — — —

גאולה כהן (התחיה):

הוא אמר שיהיה פה מרחץ דמים, אם לא ניתן מדינה

הממשלה? אתה יודע את הביקורת שיש לי על מדיניותו של ראש הממשלה; ואני מזמינה אותך לבקר במאהל של התחיה ולשמע את הביקורת שלנו מקרוב.

שר החוץ ש' פרס:
מתי זה פתוח?

גאולה כהן (התחיה):
אתה מזומן ללכת אחי עכשיו. אני הולכת לשם אחרי הישיבה. בבקשה.

שר החוץ ש' פרס:
הצטננת מזה.

גאולה כהן (התחיה):
הצטננתי מזה? ראה, גם הרוח טובה, ולפעמים היא —

אני אומרת: אתה רוצה להבהיר לעם את עמדתך? לך לעם, שכנע אותו, אל תכפה עליו פתרון. אתה מדבר נגד פתרונות כפריים, אבל אתה עצמך כופה פתרון על העם. זה בהחלט צעד לא מוסרי ולא דמוקרטי. העם לא נתן לך, בפירוש, רשות לכפות עליו פתרון. היתה לך הזדמנות ללכת לבחירות — לא הלכת לבחירות. היום יש לך הזדמנות לקצר את התקופה לפני הבחירות — ואתה לא רוצה כזה. אתה עדיין חושב שאולי, מי יודע, תוכלו להגיד לעם בבחירות: ראו, שמיר לא אמר "לא" לפרס — את זה העם "אוכל", ולפעמים גם אוהב — הוא אמר "לא" לשולץ, הוא אמר "לא" לארצות הברית, וזה כבר עימות רציני. לטובת העם, לטובת העניין, אני מקווה שהכוונה הזאת, המהלך הזה, התקווה הזאת, יחובלו.

ובנושא המהומות: חלילה לי לומר, כפי שקראתי באיזה עיתון או כפי שאמר מישהו, שאחאבהחלט לא בלתי מרוצה מהמהומות, כי הן עוזרות כאילו לכפות פתרון. אני אומרת: לא, איני יכולה לומר עליך את הדברים שאמרתי קודם בקשר ליוסי שריד ולחבריו; אין לי ספק בכך שהם ילכו היום, כשיש רגיעה כביכול, ויגידו לאלה: מה אתם עושים? הנה, ארטורטו, כמעט הצלחתם להברית אותנו משם, להביא לפתרון כפרי, תמשיכו. אל תפסיקו. אני אומרת את זה כמלוא ההכרה והאחריות, כך אני מאמינה. לא שמעתי, לא ראיתי, אני לא צריכה לשמוע ולראות — אמרתי שאילו הייתי שירות הביטחון הכללי, לא הייתי עוקבת אחריהם. כפי שכבר אמרתי: אתה לא נוהג כמותם, אבל אתה תורם לכך שלא כמודע, שלא מתוך רצון להורע, כהצהרות כגון: "אילו נפתחה הוועידה הכין-לאומית באפריל, לא היו היום מהומות", ו"אלמלא היינו בעזה, צה"ל יכול היה לעשות סדר בירושלים". אני רוצה לומר לך: אלמלא היינו ככלל בירושלים, צה"ל לא צריך היה לעשות סדר בירושלים. וכך גם אלמלא היינו בתל-אביב.

וו נורמה. אמרתי כמה פעמים מעל הבמה הזאת — לא אהבת לשמוע את הדברים, וגם לא אהבתי להגיד את זה; אבל דווקא משום שאני לא רוצה לקבל את העובדה שאחאבהחלט, פרס, שאני מכירה אותו ואת זכרונותי בארץ הזאת, יכול להגיד למצב כזה, אמרתי: צא, דיבוק, צא, כאילו זה לא אתה, כאילו זה מין דיבוק שנכנס כך בטרגס. אתה תקבע את מטרת מדיניות ישראל על-פי מה שהערכים רוצים או לא רוצים? אתה אומר: אני לא רוצה משא-ומתן ישיר? מה פתאום אני לא רוצה משא-ומתן ישיר? אני רוצה משא ומתן ישיר, אבל מה? חוסיין לא מסכים לזה. מה אני יכול לעשות? חוסיין לא מסכים. נו, אז מה? אני לא רוצה את ירושלים? אני רוצה את ירושלים, אבל חוסיין לא מסכים.

תקרה הרבה יותר מוקדם. היחמה הזאת, או יוזמה אחרת, ועידה בין-לאומית, על כל פנים איזו התקבצות למשא-ומתן שאתה מאמין שביא שלום — בהחלט עשית. אין לי שום טענות על הטרדה שלך. אתה יודע לעבוד, יש לך התלהבות, עבדת, עשית כל מה שאתה יכול כדי שזה יבוא לפני כן — אבל זה בא too late. ולא רק שזה בא too late, כשיש להם רק השנה הזאת — באפריל, בדצמבר, לא, הם יכולים לעמוד על הראש, זה לא יעבוד. ובכן לא רק שזה בא too late, אלא מבחינת התוכן והגיונות שם זה גם too much. ברוך השם.

אך זה כל כך הרבה, שאפילו מי שרואה בארצות-הברית ידידה שקשה לומר לה "לא", מי שמחפחל בנושא הידידות עם ארצות-הברית ככלל והידידות עם השר שולץ כפרס — קשה לו לומר לשולץ "לא" — יהיה מוכרח לומר "לא". מבחינה זו הקדיחו האמריקנים את התבשיל. אתה עזרת לבשל אותו, אתה חשבת שהתבשיל יוקדח, ואתה הכרזת על שנת 1987 כשנת השלום. האמת, כי רצית להאמין בכך, כי ידעת שאחרי זה יהיה כאמת מאוחר, ולכן הכרזת על שנה זו כשנת השלום. נדמה לי שאנחנו בשנת 1988, ונדמה לי גם ששום דבר לא נעשה עדיין. יש כל מיני ניירות, אבל אין עדיין שום משא-ומתן, וכך נגיע לבחירות.

אני מצטערת מאוד על כך שלא נתתם יד להקדמת הבחירות כשאנחנו, התחיה, הגשנו את ההצעה. סירבתם לעשות זאת בתירוף שרק דמיון מנותק לגמרי מהמציאות יכול היה להעלות, כאילו העלינו את הצעתנו משום שאנחנו כעד ההתנחלויות ורצינו "להרוויח" עוד כמה התנחלויות. בגלל זה לא נתתם יד להקדמת הבחירות.

מיכאל חריש (המערך):

גאולה כהן (התחיה):
אתה יודע, מר פרס? לפני ארבעה חודשים, כשאמרתי שאנחנו אתכם, אז באמת דיברנו על התנחלויות, אז באמת רצינו עוד שתיים-שלוש התנחלויות — כי זה לא היה רק עוד שתיים-שלוש התנחלויות, זה היה המשך ההתהליך. הפעם לא דיברנו על התנחלות כלשהי, ואין לך שום קשר לנושא הזה.

ברור שאתם מרגישים שאינכם יכולים ללכת היום לבחירות. לכן אתה מנסה לכפות על העם בצורה לא דמוקרטית, לא מוסרית, את עמדותיך. אתה מנסה לעשות זאת מעל ראשו של העם, באמצעות הזמנת לחצים מארצות-הברית, מהעולם כולו — שיכפו עלינו ועידה. אתה כופה את עמדותיך על העם, שלא נתן לך מנדט. לך עכשיו לבחירות, תשכנע אותו, אולי הוא ייתן לך להובילו, אבל היום הוא לא נתן לך מנדט. אתה עקפת את העם בדרך לא דמוקרטית, בדרך לא מוסרית, הלכת ממדינה למדינה, ממדינאי למדינאי, והזמנת לחצים.

עד כה לא הצלחת עם ארצות-הברית, אך מה קרה? באו המהומות ועמן מכת התקשורת, השקולה כנגד עשר מכות מצרים, והמכה הזאת שכנעה את ארצות-הברית להיכנס היום לפעולה. ואתה יודע, ודמית לזה, שהתיוון האמריקני, שאנחנו תלויים בו, הוא אסון. כי יהיה פה פתרון כפוי. אתה אפילו אמרת: הוא הצליח אפילו להביא לתוכנית רייגן, שהוכרז בה גרוע יותר ממה שהיתה הוועידה הבין-לאומית כופה עלינו. אבל, מר פרס, אתה שכחת שאת תוכנית רייגן קיבל אז המערך. הוא קיבל אותה, והיום אתה רואה בה דבר כפוי. למה אתה לא יוצא היום נגד התוכנית, נגד היוזמה האמריקנית הזאת? אם אתה יודע שזה פתרון כפוי, שזה רע למדינת ישראל, למה אתה ממשיך לעודד את האמריקנים וכך מחבל בעבודתו של ראש

מיכאל איתן (הליכוד):
אבל אז היו מהומות בלבנון, ואז גם התקשורת היתה בלבנון.

שר החוץ ש' פרס:
והשגריר הזה לא ידע על קיומה של תוכנית רייגן. ארנס לא ידע, אף שהוא היה בידידות יוצאת מן הכלל עם שולץ. את הפרט הקטן הזה הוא לא ידע. הוא שמע על כך ברדיו. התוכנית חיה וקיימת, ואף-על-פי שחבר הכנסת ארנס אמר שהוא יוכיח שהתמונה אינה שייכת לכאן או כן שייכת לכאן — תוכנית רייגן לא בוטלה.

הרעיון להוכיח שתוכנית האוטונומיה היא תוכנית של קבע, אין לו שום סיכוי. מה היתה הטעות שעשה, לפי דעתו, הליכוד במדיניות שלו? הוא אומר: אומנם נאמר לערכים "לא", אבל האמריקנים אתנו. והנה, עכשיו צריך להגיד "לא" כפול, גם לערכים וגם לאמריקנים. ואגב, הליכוד הוא שבנה את הדימוי ויצר את הרושם שאמריקה הולכת אתנו, שהכול בסדר ואין בעיות. ששום דבר לא בוער. לא אני עשיתי את זה, אני הייתי יותר זהיר.

עכשיו יש לליכוד בעיה שנייה, ואני בטוח שגאולה לא תיתן לליכוד בעניין הזה מנוח. בעניין האוטונומיה יש חמש שאלות שלא השיבו עליהן — לא במקרה לא הגיעו להסכם לגבי האוטונומיה. חמש השאלות הן: מיהו מקור הסמכות? מי יכול לחוקק חוקים או לחקן תקנות? מי יחלק את המים הלא-מחולקים? מי ישלם באדמות המדינה? האם תהיה לתושבים הפלשתינים במזרח-ישראל זכות הצבעה או לא?

מה הבעיה העומדת בפני הליכוד? אם הוא ישיב בחיוב, הרי זה יותר מאוטונומיה. זה מתחיל להיות כל כך דומה למדינה פלשתינית, שהוא ייכה. אם הוא יגיד "לא" — אז אין אוטונומיה. לכן יש לו בעיה אמיתית בנושא הזה. עלו על נמר, כל הזמן אומרים: אוטונומיה, אוטונומיה, אוטונומיה, ולא יודעים איך לרדת מזה.

בעיה שלישית שיש לליכוד, וגם היא לא פשוטה: הסכם קמפ-דייוויד הוא הסכם שנחתם עם מצרים, וארצות-הברית היתה עדה. זה לא הסכם עם ירדן ולא עם הפלשתינים. המצרים אומרים: עשינו כמיטב יכולתנו, תפנו לכתובת אחרת. הכתובת האחרת אומרת: אנחנו כתובת בעניין קמפ-דייוויד? מה פתאום?

אף-על-פי-כן אני אומר: הליכוד ביקר אותי בחריפות על שהצעתי נוהל — וכבר היום יכולנו להיות במשא-ומתן אילו קיבלו את הצעתי. הוא ביקר את הנוהל שהשאר את כל הדלתות פתוחות למשא-ומתן. כאשר אני אומר שאני בעד פתרון פונקציונלי, אני לא כל כך בטוח שאני בעד אוטונומיה. אני חושב בלבי, למשל, שפתרון קונפדרטיבי עדיף מאוטונומיה. אינני שולל את האוטונומיה, אבל יש בה סכנה של חזרה לגבולות 1967.

גאולה כהן (התחיה):
אז למה אתה לא שולל את זה?

שר החוץ ש' פרס:
אחר כך אשיב, גאולה. עכשיו אני מתווכח עם יוסי, וזה מבלבל אותי. אינני יכול להתווכח עם שניכם בבת-אחת. לכל אחד יש בעיה אחרת, ולא טוב שאערכב את שתי התשובות.

על כן, יוסי, זה לא כל כך פשוט. מה גם — זה מה שהאמריקנים אומרים לנו: אתם הרי אומרים שזהו

על כן אני אומרת: אתה צריך לעשות חשבון נפש בעניין הנורמה הפסולה שהגעת אליה. ואני קוראת לך: במקום לעודד היום את האמריקנים לכפות את היותה שלהם על שמיר, קום, התגבר על כל ה"דיבוקים" האלה ועל כל האינטרסים הלא-כלי-כך ממלכתיים, עמוד לצדו של שמיר ועזור לו לומר "לא" לאמריקנים.

היידר ח' גרסמן:
תודה. אבקש מממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ להשיב.

שר החוץ ש' פרס:
גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אף-על-פי שהן חבר הכנסת יוסי שריר והן חברת הכנסת גאולה כהן מתחו ביקורת נוקבת על עמדותי, עלי לצייץ שזו היתה ביקורת עניינית, וגם אשיב לעניין. ההשמצות של הליכוד הפכו, לעומת זאת, את התנועה הזאת לתנועה של השמצות בלתי פוסקות.

אני רוצה להתחיל בחיזוק אחד עם חבר הכנסת יוסי שריר. נדמה לי, יוסי, שאתה טועה בנקודה חשובה אחת: אל תספיד כבר את שליחותו של שולץ. צפופות כאן הפתעות. אציג את שלושת המרכיבים של התוכנית הזאת: האחד — אדמה או שטח תמורת שלום.

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הלואי, הלואי.

שר החוץ ש' פרס:
אני מבקש, אל תפרעי לי. למה לך? אני לא הפרעתי לך. כשקוראים קריאת ביניים, זה מפרע.

אם חקום ארצות-הברית ותגיד: שלום תמורת שטחים, היא לא זקוקה, אגב, לאישור של איש, גם לא לאישור של שמיר: זה כתוב בהחלטה 242. היא תתחייב כלפי ירדן, ואינני בטוח כל כך מה יעשה הליכוד, מה הוא בעצם יכול לעשות. זה מופיע בהחלטה 242, כשם שהוועידה הבין-לאומית נובעת מהחלטה 338.

עכשיו אני רוצה לדבר על נקודה נוספת, ואני חושב, דרך אגב, שזה מה שיעשה. הליכוד אינו יכול בשום פנים ואופן לטעון, שעל-פי הסכמי קמפ-דייוויד אסור להגיד "שטחים תמורת שלום". גם הסכמי קמפ-דייוויד מושתתים על החלטה 242, ובהחלטה 242 כתוב בפירוט, לא "כל השטחים", not all the territories, אבל "שטחים תמורת שלום" — זו עובדה ניצחת. הלא אפשר לבלבל רק בעברית, כשמנסים לתרגם מאנגלית לעברית. אבל, כשמתווכחים באנגלית אי-אפשר לבלבל. אם מתרגמים מאנגלית לעברית אפשר להגיד ש-Palestinian People זה "ערביי ארץ-ישראל". באנגלית אי-אפשר לומר את זה.

אילו בעיות יש לליכוד עם האוטונומיה? גם כאן בורחים מן העניין. לפי דעתי, יש לליכוד שלוש בעיות עם האוטונומיה, והוא אינו יודע איך לטפל בהן: בעיה אחת היא, שברור מהסכם קמפ-דייוויד, שהאוטונומיה היא לתקופת מעבר. אחד משרי הליכוד כבר אמר: לא, האוטונומיה היא פתרון קבע. אבל, אם זה פתרון מעבר, לתקופת מעבר, הרי האמריקנים אינם יכולים בשום פנים ואופן, לפי דעתי, להביא את חוסיין למשא-ומתן בלי שיגידו לו מה הוא האופי של פתרון הקבע.

אני רוצה להזכיר כאן לחברים מהליכוד, שתוכנית רייגן עוצבה ב-1982, בלא שנזרקו שום אבנים בגדה, בלא שום מהומות. היא לנו אז בארצות-הברית השגריר המצולח ביותר — — —

הוא עשה הסכם עם ירדן, וחתם עליו כראשי תיבות, אך לאחר מכן ברח ממנו. הוא איננו פרטנר, ואני מאמין באמת, שירדן גם מסוגלת להחליט, וגם מסוגלת לבצע את החלטתה.

אני רוצה להגיד לך, יוסי, שאני רחוק מאוד מלזלזל במלך חוסיין, כי מה שהוא עושה בפרעל איננו דבר פשוט. אם אני משווה את התנהגותו להתנהגות של אסאד — הרי חוסיין מתנהג הרבה יותר בשכל בכל מערכת היחסים הבלתי-פורמלית אתנו.

על כן גם היום, הואיל ואני רוצה שלום באמת ובתמים, והואיל ואני יודע ואני חייב לומר זאת לכל מי שיאזין לי, שלמלחמה יש מחיר ולשלום יש מחיר — אין שלום ללא מחיר כשם שאין מלחמה ללא מחיר — אבל בין שני המחירים אני מעדיף את מחיר השלום ממחיר המלחמה. בגלל התוצאה הסופית. באיזה מקום צריך לצאת מהנושא הזה וצריך לתת לאם היהודייה ולנער היהודי, גם לאם הערכייה וגם לנער העברי, פרספקטיבה אחרת של החיים בעתיד.

אינני רוצה להתווכח על התוכנית שהצעת. כל אחד מציע עכשיו תוכנית של חמש נקודות, תוכנית של שש נקודות, זה די מודרני, ואין לי שום דבר נגד זה. החיסרון בתוכנית הוא, שאחרי רוצה שמכאן נחליט מה תעשה ברית-המועצות ומכאן נחליט מה תעשה ארצות-הברית ומכאן נחליט מה תעשה ירדן וכדומה, זה, לפי דעתי, הדבר הקשה ביותר.

עכשיו אני רוצה להגיד לחבר הכנסת שבח וייס — ואני מזדהה אתו, כי אני מקבל את היוזמה האמריקנית בברכה ואני אומר בגאווה ובקול רם: ישראל שונה מכל המדינות האחרות בעולם בכך שגם כאשר היא היתה במצוקה היא לא ביקשה שחייילים אמריקנים או חיילים רוסיים יגנו עליה — לא ביקשנו אף לא פעם אחת שהצבא האמריקני יגן עלינו — אבל גם כאשר היא חזקה היא מבקשת בהחלט שדירפלומטים אמריקנים יסייעו בידה לעשות שלום. אמרתי: אמריקנים, ולא סובייטים, מפני שהדירפלומטיה הסובייטית עוד לא הגיעה לישראל.

קראתי שיר יפה מאוד שמתאר את ההבדל בין מוח לגשר. התשובה היא, שמזח הוא גשר מתוסכל. המדיניות של הרוסים היא מדיניות של מוח, לא של גשר, והמוח שלהם נטוה בצד הערבי, אך הוא מעולם לא הגיע לצד היהודי. והו גשר מתוסכל מבחינה זו.

עם זה, חבר הכנסת שבח וייס, על כל דבר שואלים. מר שמיר קם ואומר, או שאמרו בשמו: מה, פרס יגיד דברים כאלה לשולץ. שנשב ביחד? איפה זה נשמע? הרי מדובר בממשלה אחת. בא אמריקני, אני שר החוץ, ממלא-מקום ראש הממשלה, יש ראש ממשלה, אני מציע: בוא נשב ביחד. הלא דעוהי לא נוצרו יום לפני ששולץ הגיע. האם ראש הליכוד לא ידע שמפלגת העבודה אמרה שהיא מקבלת — לא את תוכנית רייגן, אלא את יוזמת רייגן? ההבדל בין יוזמה לבין תוכנית הוא, שאנחנו מקבלים את התפיסה הכוללת ולא מסכימים לכל הפרט. שישנו. האם הליכוד לא ידע שמפלגת העבודה והמערכ, כעצם 50% מחברי הכנסת, תומכים בפתיחה בין-לאומית? זה חדש? האם שולץ לא שמע על זה, לא יודע על זה? האם משהו בליכוד חושב שאנחנו נכופף את האידאולוגיה ואת האמונה שלנו לקפריזות של הליכוד? מה פאזם? מה זה, אני מנהל כאן מדיניות אישית? אני אדם פרטי, אני פקיד של משהו? אני נציג של תנועה שנבחר בבחירות אישיות ודמוקרטיות, ועמדתי בראש רשימה שזכתה במספר הגדול ביותר של כוחרים.

האדמיניסטרציה האמריקנית הידירותית ביותר שהיתה לכם. היא מסיימת את עבודתה בסוף השנה הזאת. למתי אתם רוצים לרדות את העניין, לפעם הבאה? לכן אומרים האמריקנים: אנחנו מציעים לוח זמנים מואץ בהתאם לתוחלת החיים של האדמיניסטרציה הנוכחית. ואין מנוס מכך.

לעת עתה, אני רוצה להגיד לזכותו של הליכוד, שיותר משהוא משיב לשולץ, הוא תוקף אותי. הוא חושב, שאם הוא יתקוף אותי, תוכנית שולץ תמות. זה פשוט לא רציני. הוויכוח איננו בתוך הכית, הוויכוח הוא עם הערכים ועם האמריקנים וגם עם האירופים.

אני מסכים בהחלט למה שאמר אחד הרבנים הרציניים ביותר בארץ הזאת, הרב ליכטנשטיין, שלא הדעות חלוקות בישראל אלא ההתייחסות לאירועים היא זו שחילקה את ישראל. אני חושב שכל ישראלי חצוי בתוכו, אפילו גאולה כהן. היא אשה נבונה, ואחר כך אנהל אתה את הוויכוח על ההליכים, לא על האנשים.

שולץ מגיע הנה במצב קיים. מה נגיד? משאומתן עם ערבים בלי ערבים? משאומתן על שלום בלי תוכנית שלום? משאומתן בתמיכת האמריקנים בלי תמיכה אמריקנית? הרי גם בליכוד מוכרח להיות היגיון כלשהו, אפילו מינימלי.

מדוע יצא הליכוד בכל מיני יוזמות? הוא פחד לפני הבחירות שיגידו: אין לכם תוכנית שלום. אז רצו לעשות, כפי שאומרים "הגשש החיזור" — כאילו. רצו לעשות "כאילו" יש תוכנית שלום. אבל כאילו זו לא תוכנית, כאילו זה כאילו.

דבר נוסף שאני רוצה להתווכח אתך עליו, יוסי, הוא בעניין ירדן ואש"ף. האמן לי שאני חושב על כך יום וליילה. אני רוצה גם להשיב לך ברצינות על מה שאתה קורא "האופציה הירדנית" וכדומה. קודם כול, אני לא מציע שירדן תדא את המהומות או את ההתקוממות בשטחים. אני אומר כך: אם אהיה ישר לגמרי מבחינה אינטלקטואלית, אילו הייתי צריך לאפיין, לפי תפיסתי שלי, את עמדת התושבים הערבים בשטחים, התושבים הפלשתינים, הייתי אומר: אשר לדגלים — הדגל האש"ףי מקובל בעיניהם לאין ערוך יותר מהדגל הירדני. אבל, אם הם יגיעו למסקנה שהפתרון היחיד האפשרי הוא ברלת הירדנית, הם יעדיפו את ברלת הירדנית מן הדגל האש"ףי.

אני משוכנע, על אף כל מה שקורה בשטחים — אני יודע כמה זה קשה לאנשים, והפלשתינים הם אנשים, והם מחפשים פתרון, והפתרון של ירדן הוא פתרון להם, לנו ולירדן. הירדנים הם היחידים שיכולים להביא פתרון. כי מה הבעיה?

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הם מעדיפים — — — שלטון ירדני?

שר החוץ ש' פרס:

סליחה, הבעיה היא שאש"ף הוא קואליציה חמושה, כלומר, היא איננה פועלת על-פי עיקרון של רוב קולות, כי אם על-פי הרוב של כלי הנשק. או, אם אתה רוצה לומר זאת חזק יותר — על-פי מידת האכזריות. לעולם לא אשכח איך נרצח סירטאווי 50 מטר מהמקום שבו ישבתי, ואני גם יודע מי רצח אותו. אני גם לא אשכח לעולם איך נרצח ראש עיריית שכם, שהיה מקובל עלינו, על אש"ף ועל הירדנים. רצחו אותו אנשים מפלג בתוך אש"ף. וזהו הבעיה.

ערפאת מסכן ואומלל. לא חשוב שהוא מתראין בטלוויזיה. הוא כל הזמן צריך לפשר, ואיננו מסוגל להחליט.

לכן היא סוריה, היושבת לידנו. עם 52% הוצאות ביטחון המשק הסורי הרוס עד היסוד. אל תחשבי שאני פסימי כל כך. מפני שמה שקורה לנו קורה גם לערבים. גם הם לא יכולים לשאת בזה עוד, ולכן אני מאמין שזה זמן של הידברות. תבני את זה, לא הכול עומד על מקומו.

אני יודע שיש לך נפש של משוררת, ריש בעיה עם משוררים. המשוררים לוקחים תמיד את הסמלים מן העבר. יש מעט מאוד שירים המדברים על מחשבים ודוכטים. תמיד יש סוס ועגלה וירח וגוון ורומנטיקה. בגישה הפוליטית שלך יש משהו מהגישה הפיוטית והשירית הזאת — כל כך הרבה התייחסות לעבר, כל כך מעט ניסיון להבין את מה שקורה היום וברגע הזה. זו שאלה אחת.

שאלה שנייה — נאמר שאת ואני, שנינו, צריכים לעשות ניסיון למנוע מלחמה כוללת. האם אנחנו לא מבינים שהתפוררות הקואליציה המלחמתית בעולם הערבי כיום יכולה להשתנות אחת ושתיים ותקום קואליציה אחרת? אינני אומר שאם יהיה שלום תחלוף הסכנה הזאת. אינני אומר שהיא תחלוף, אבל תהיה יותר ודאות. ככל זאת, עם מצרים יש לנו היום ודאות של אי-מלחמה ושל שלום יותר משהיתה לנו אי-פעם. והפעם מדובר בטילים עם ראשים כאלה ואחרים, ולא הכול אפשר לעצור, ואנחנו כבר אחרי חמש מלחמות.

יש שאלה שלישית, וזו שאלת הטרור. כאן, חברת הכנסת גאולה כהן, אני רוצה לומר לך, שאני יודע שחברים רבים אצלך שואלים: מה זה, פרס שינה את דעתו? פרס לא שינה את דעתו. אבל גם כאן אני יודע כמה את רגישה. המצב השתנה. פרס האמין שתהיה עלייה גדולה מברית-המועצות. היא כבר הייתה צריכה להיות. אני כבר לא יכול לחזור על זה באותו ביטחון. גם אם את חודרני באותו ביטחון, ואת יודעת למה אני לא רוצה לפרט, זה לא יועיל.

עברו 20 שנה. לפני 20 שנה היו כעוד 300,000 תושבים. היום יש שם 650,000 תושבים. עזה לא גרלה. תאמיני לי שזאת שגיאה פוליטית ומוסרית לקחת מ-360,000 הדונמים העומדים לרשות 650,000 התושבים האלה, שמרוב תושבים לא רואים את האדמה, לקחת מהם 30,000 דונם — בשביל מה? בשביל מה? חסרים לנו 30,000 דונם בארץ הזאת? הלא אני לא חושב שאת רשעה. מה הרשעות הזאת? מה זה נושא לנו?

מצד אחד אני רואה את מצב העלייה; אני רואה גם מה קורה בארץ, מי נעדר ממנה. ומצד שני אני רואה את ההכפלה שם. אגב, גם בארצות-הברית יחולו שינויים דמוגרפיים. בשנת 2000 יהיו כ-40% ממצביעי ארצות-הברית תושבים ויהיו פנוים. אני לא אומר את זה, חס ושלום, לשלילה. אני אומר שיחול שינוי, גם בברית-המועצות. אגב, בברית-המועצות, חבר הכנסת תופיק טובי, תוחלת החיים ירדה 60 שנה. זו הארץ היחידה שתוחלת החיים ירדה בה. תמותות התינוקות היא פי-שלושה מבישראל. המיעוט המוסלמי הוא כבר היום 60 מיליון איש. אצלם יש הגידול הגדול ביותר. תגידי לי, חברת הכנסת גאולה כהן, מותר להסתכל על העתיד? אולי גם מותר לחשוב שהעתיד משתנה, משנה, מחייב אותנו לחשוב על דברים אחרים, ואני מדבר רק על תהליכים.

יש טרור שהצפיפות מחריפה אותו. רצועת-עזה, עם 650,000 אנשים, בהם חיים מאות אלפים, אני לא יודע את המספר, יש האומרים 200,000, יש האומרים 300,000, במחנות פליטים, וכינתים, החושות האלה, שהיו עלובות אז, הזדקנו ב-20 שנה.

עכשיו, גאולה, אני רוצה להתווכח גם אתך, עם כל הכבוד. תראי, את אומרת שאת מתעניינת בתהליכים, לא באנשים. כל הכבוד לך. קודם כול, אני מאחל לך החלמה שלמה, וכאמת לך קצת הביתה, אל תשבי באוהל כל הזמן. חבל. אנחנו זקוקים לך — גם כשאנחנו מתנגדים לך — בריאה, שלמה, עם קול מלא, נוקב, חודר וכדומה, ואני מאחל לך החלמה שלמה. אבל אתיחס יחד אתך לתהליכים, ואני רוצה שתסייעי בידי להתגבר על כמה בעיות.

אני חוזר ואומר לך: אינני מתרשם ממה שהערבים דורשים, וגם כשלא כל פתרון מוצא חן בעיני החיים כנויים על אלטרנטיבות. מנדס פרנס אמר: למשול זה לכחור, ולכחור בין דברים אמיתיים — ולא — מה אכפת לי לקום ולהגיד שאני בעד מה הדברים הטובים בעולם? אני צריך לכחור, ויש לי סולם יעקב ויש לי מדרגות היודרות למרתף. גם אם אינני מגיע לשלב העליון של סולם יעקב אינני רוצה להתדרדר לשפל המדרגה כמרתף האפל של מלחמות, שנאה וחוסר מוצא.

עכשיו תשמעי טוב, גאולה, ותעזרי לי. יש לנו ארבע שאלות יסודיות בתחום הביטחון: אחת אולי איננה מעניינת אותך כל כך — גם אם אני מדבר עם רגש, מוכרחים באיזה מקום לרשום גם על הגייר — ואלה המשאבים הדרושים לקיים את ביטחון המדינה. בתוך חמש-שש שנים אנחנו צריכים להכפיל את תקציב הביטחון, אין לנו ברירה. היום זה קרוב ל-4 מיליארדי דולר, ולפי מה שידוע לי, נזדקק ל-7 מיליארדים מינימום בגלל מחיר המטוסים, בגלל מחיר הטנקים, בגלל מחיר הטילים. לא נגדיל את המספרים. אנחנו יודעים שה-ATF, המטוס הבא, יעלה כנראה פי-שלושה מהמטוס הנוכחי — 80 — 90 מיליון.

את יודעת, גאולה, שחמש השנים זה לא הרבה זמן. למדתי קצת כלכלה, גם באופן מעשי. תגידי לי, מאין ניקח את הכסף? את יכולה להגיד: נפנה לאמריקה. בסדר, אז קודם כול דעי לך, שלאמריקה יש בעיות כלכליות משלה. גם המעצמות הגדולות, לא רק המדינות הקטנות, הגיעו לקשיים עצומים בתחום הכלכלי. מה את חושבת, שגורבצ'וב עושה "גלסנוסט" רק מפני שהוא קם בבוקר עם חלום אחר? הוא מוכרח לחלק את המשאבים. מה את רוצה, שניקח מהחינוך? ואני אומר לך, שלכי מלא חרדה אמיתית מההתדרדרות שיש עכשיו בחינוך הגבוה ובמחקר בישראל. מההתדרדרות עושים זו שערורייה. אני דמוקרט ואיש מפלגת העבודה, אבל גם במשטר הדמוקרטי יש תחומים שבהם צריך לאפשר קצת אריסטוקרטיה. בתחום ההשכלה, לדעתי, צריך לאפשר אריסטוקרטיה, קצת שאר רוח, קצת, לא הכול ממושרט, ממוחשב, תחון וקבוע עד שאדם אינו יכול לעשות מחקר במדינת ישראל.

ניקח מהבריאות? בעניין הבריאות אני רוצה להגיד לך, שאלמד ממך כראון, אבל כדאי שאת תלמדי גם קצת ממני — במשך 40 שנה עלתה תוחלת החיים במדינת ישראל בעשר שנים, ואני גאה בזה. היום כל אזרח בישראל חי עשר שנים יותר מבעבר. כתוצאה מזה יש לנו כבר כיום 400,000 אזרחים מעל לגיל 65, אנשים ששירתו את המדינה, וכל הכבוד להם.

תגידי לי את ממי ניקח. גם אם נחליט לקחת מאמריקה, מה את חושבת, שיתנו לנו בתנאים של סירוב כזה, ב"נייט" הזה, כרושם הזה שאנחנו עושים כל הזמן? אפילו "נייט" צריך לדעת להגיד כן, ואי-אפשר להגיד ששום דבר לא השתנה. באמת, מי מקשיב לנו? או אני שואל אותך: איך? בואי תעזרי לי, ואני אומר לך שאפשר להפסיד מלחמה בלי לנהל אותה. אפשר להפסיד משק בלי לסכן אותו בקרב. הדוגמה הטובה ביותר

עם נשק. שאני לא יודע היכן נקנה אותו. מול שנה מסביב.
באוכדן הרוב. באוכדן הדמוקרטיה?

אני רוצה לסיים את דברי. גברתי היושבת-ראש, בדבר אחד. אמרתי שאני מעדיף שנצטייר כנכס מוסרי בעיני אמריקה. ואני מעדיף זאת, קודם כל, מפני שאני חושב שהיהדות בגייה על נכסים מוסריים. זה תוכן חייני. בכל ההיסטוריה הצטיינו בכך. בשונה מכל עם אחר, שהאדם הראשון אצלנו לא היה יהודי אלא היה אדם. כל אחד מאתנו הוא בנו של אדם ואחר כך הוא גם נכדו של יהודי. כל אדם נכנה בצלמו של הקדוש ברוך הוא, והעם היהודי אמר: איהו גיבור, הכובש את יצור; ולא כפי שנאמר עכשיו: איהו גיבור, הכובש עמים אחרים. בכל ההיסטוריה שלנו מעולם לא התפתחנו לשלוט על עם אחר. על כן כל העמים ששלטו עלינו נעלמו. ואנחנו העם היחיד שלא שלט על זולתו. נותר, חזר לארצו, מדבר כשפת אבותיו ושומר על מסורתו.

אני גם מצטער על הרבה מאוד מנהיגים בתחום הדתי, שכל כך נתקפו בהתלהבות מנחלת יהושע עד שהם הולכים ושוכחים את תורת משה. אני לא שומע מפיהם לא פתוס של שלום ולא רגישות לעניינים ערכיים, כפי שצריך היה לשמוע. כל הזמן: נתקוף ונעשה. לאן זה מוביל?

חברת הכנסת גאולה כהן, היות שכולנו נכראנו באותו צלם, הגיעה השעה, האמיני לי, שעם כל היופי שבו את מתארת את עברנו, תקדימי קצת מתשומת לבך ומיכולתך לעתיד, עתיד שונה, גם בשטחים, גם אצלנו.

על כן, נאמנים לעצמנו, איננו מכקשים ערכויות רוסיות לכיטחוננו ולא צבא אמריקני על אדמתנו. אנחנו שומעים שאדם אשר עורר בנו אמון רב באישיותו, כמו ג'ורג' שולץ, הבא בשם נשיא אמריקני, שהראה ידידות אינסטינקטיבית וחוזרת למדינת ישראל, כמו רונלד רייגן, יבוא גם כשנה זו לנסות מחדש לגשר, שכן מחיר הגשרים עדיף לאין ערוך מאפלת התהומות שהם אלטרנטיבה להם.

היורד ח' גרוסמן:
מה ההצעה?

שר החוץ ש' פרס:

הצעתי היא להעביר את כל ההצעות האלה לוועדת החוץ והביטחון, שכן בתוכנית האמריקנית יש הרבה פרטים שלא יכולתי לדבר עליהם בגלוי, ואני מכבד כהחלטת את רצונם של חברי הכנסת לדון בנושא הזה.

היורד ח' גרוסמן:

חודה. חבר הכנסת יוסי שריד, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדת החוץ והביטחון?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כן.

היורד ח' גרוסמן:

חבר הכנסת שבח וייס, האם אתה מסכים?

שבח וייס (המערך):
בוודאי.

היורד ח' גרוסמן:

חברת הכנסת גאולה כהן, האם את מסכימה שהצעתך תועבר לוועדת החוץ והביטחון?

גאולה כהן (התחיה):
כן.

חברי הכנסת, כראו נדבר 'דוגרי', כפי שאומרים. לנו אין הכסף ליישב את הפליטים האלה. לפנות לעמי העולם ולהגיד: תנו לנו כסף ליישב את הפליטים האלה — אני יודע את התשובה. הם יגידו: צאו משם. מה יש לכם לעשות שם? מי מבקש אתכם שם? הלא מותר פעם אחת לדבר גם בהיגיון לא רק בהשמעות.

חברת הכנסת גאולה כהן, אני בטוח שאת לא רוצה מלחמה. אבל את כל כך מתנגדת לכל צעד שפותח נתיב, שער, חלון וסדק לשלום, שאני לא יודע מה לעשות עם דעותיך. עם כל הכבוד לאישיותך, אני לא יודע מה לעשות. אני לא רוצה לוותר על עזה, ואני לא צריך לוותר על ירושלים. אנכי, לידיעתך, בירושלים אנחנו רוב ב-100 השנים האחרונות. מה יש לנו בעזה? נדמה לי שהיתה שם יהודייה אחת שהתחתנה עם תושב עזה ובינתיים היא ברחת או עזבה או משהו כזה. יש לנו שם רוב? יש לנו מקום שם? מה את רוצה? מה את מחפשת? את, חבר הכנסת יובל נאמן וחבר הכנסת גרשון שפט חברים מצריים. מה אתם רוצים לעשות שם, תגיד לי? מה? את רוצה לנהל את עזה? את רוצה לתת להם פספורטים? את רוצה שכולם ישנאו אותך? זו התקווה הגדולה שלך? מה את מחפשת שם? אני גם יודע מה חמצאי שם — התנגדות, מרידות, שנהא, רצון להשתחרר מאתנו. לאן את מובילה?

אני מסכים אתך שזה: too much, too late. אבל, את יודעת, too late זה דבר יחסי. אחר too late יש later. כמה? ב-1989 ישתפר מצבנו באמריקה? השמש תזרח? גם כשמישהו אומר too late, אני מציע לו שלא לשכוח שיש later אחרי late, וה' later זה איננו מקל עליך או עלי לחשב את דרכנו.

too much, אני מסכים אתך גם כן. too much אנחנו מטילים לפעמים את עצמנו. אני יודע שיכולים להגיד לאמריקה: מה אתם לוחצים עלינו? האם אמריקה לוחצת עלינו, או שלנו יש בקשות מאמריקה? אינני רוצה להיכנס לזיכרון המעניין מאוד, איך ישראל מצטיירת בעיני אמריקה, כנכס אסטרטגי או כנכס מוסרי. אם תשאלני אותי, אני מעדיף להצטייר כנכס מוסרי. אבל בין שאנחנו נכס מוסרי ובין שאנחנו נכס אסטרטגי, מקור העוצמה שלנו נובע מדעת הקהל האמריקני, ושם יש לנו הפסדים. לא יעזור, נשלח את אהוד אולמרט עוד פעם אחת לאמריקה, זה לא ישנה. אנחנו לא זקוקים לכך שלא יתקפו אותנו. אנחנו זקוקים לאהדתם האקטיבית.

אני מקווה שגם עם רוסיה נגיע אי-פעם לשלום. אני מקווה שיהיו לנו אי-פעם בישראל מנהיגים קומוניסטים, כפי שיש באיטליה. שיעזרו לשפר את היחסים בין ישראל לבין רוסיה. מה אתם מנסים לעשות, להפוך את ישראל למדינה שתמצא חן בעיני רוסיה? זה קשה מאוד. אולי תתרמו גם אתם. תסתכלו על הקומוניסטים האיטלקים. הם נקטו עמדה משלהם, הם מכובדים בכל איטליה: אפילו בעניין הישראלי, אפילו בעניין יהודי בריית-המוצות הם יותר מתקומים מכם. דיכרתי עם אחדים מהם.

תופיק טובי (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
המחשבות המאובנות שלהם לא מאפשרות.

שר החוץ ש' פרס:

חברת הכנסת גאולה כהן, אני אומר לך, בלי שתדעי בכך, אכן השלום הולך וקמל, אכן השלום הולך וגורח, ואני לא נסוג מדברי. מה האלטרנטיבה? שיום בהיר אחד נמצא את עצמנו

י' שרד, ש' וייס וג' כהן	
לידון בוועדת החוץ והביטחון	— רוב
נגד	— אין
נמנעים	— 2
ההצעה להעביר את הנושאים שהעלו חברי הכנסת י' שרד, ש' וייס וג' כהן לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.	

הצבעה

כער ההצעה להעביר את הנושאים שהעלו חברי הכנסת

ט. הצעה לסדר-היום

בעיות תחבורה בגוש-דן

הכפר-הירוק — יש פה חלמאות של חנוון, אי-תיאום ופיזור כספים וסמכויות והעדר חנוון מסודר.

מן הדרום כתב לי ראש עיריית ראשון-לציון, מר מאיר ניצן, מכתב מפורט בעקבות ביקור שערכתי שם, ובו הוא כותב: הכבישים ביציאה מראשון-לציון מפוקקים לחלוטין בשעות העומס וגורמים למשק איבוד אלפי שעות עבודה. רמת הכביחות ככבישים אלה נמוכה ביותר, ולכן מתרחשות בהם תאונות רבות. במכתבו הוא מציין שלושה מוקדים מרכזיים הגורמים לפקקים חמורים הן בתוך ראשון-לציון והן בתנועה העוברת את ראשון-לציון מדרום לה, לכיוון תל-אביב בבוקר, וכיוון הנגדי בשעות אחר-הצהריים. הראשון הוא כביש מהיר אשדוד—תל-אביב — כביש מס' 4; השני, כביש ראשון-לציון—בית-דגן — כביש מס' 412; השלישי — עורקי תנועה בתוך ראשון-לציון, שגם הם נסחמים כתוצאה מההתפתחות הזאת.

כביש מהיר אשדוד — תל-אביב חסום לחלוטין בין השעה 06:30 עד ל-08:30, ונוצרים טורים ארוכים של מכוניות לאורך כ-8 ק"מ ממחלף-איילון, ליד צומת השרות המטאורולוגי ועד למחלף-יבנה. עקב כך נוצר פקק בתוך ראשון-לציון עצמה, שכן היציאה היחידה לכביש המהיר תל-אביב—אשדוד חסומה. כביש תל-אביב—אשדוד נחסם לחלוטין בשעות אחר-הצהריים והערב בכיוון ההפוך, משעה 16:00 עד השעה 19:00, ואז אורך הפקק הוא כ-9 ק"מ. הוא מתחיל ביציאה מנתיבי-איילון, עובר כעלייה לכביש אשדוד—תל-אביב, ונמשך עד מחלף רמת-אליהו שבראשון-לציון. כביש ראשון-לציון—בית-דגן מפוקק משעה 06:30 עד 09:00, וחוסם גם את מרכז העיר ראשון-לציון. כביש זה מנקז את התנועה מכל יישובי הדרום, מצומת-ביל"ו דרך רחובות ודרך מרכז ראשון-לציון.

על בעיות התנועה בתוך תל-אביב נכתב רבות הן על-ידי מומחים והן על-ידי עיתונאים, ולא ארחיב על כך את הדיבור. גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, ראש עיריית ראשון-לציון, מר מאיר ניצן, ומר בנציון אראל, ראש "פורום השרון", מעלים במכתביהם הצעות לא מעטות לפתרון הבעיה. חלק מההצעות מהווה, לדעתם, פתרון זמני — לטווח קצר. חלק מההצעות מהווה פתרונות יסודיים יותר — לטווח כינוני ולטווח ארוך. אני אישית מכיר כמה תוכניות רציניות שהוכנו על-ידי קואופרטיב "דן" לפתרון בעיות התחבורה הציבורית, ואני יודע שגם קואופרטיב "אגד" וגורמים רבים אחרים העלו הצעות שונות לפתרון הבעיה. מר יוסף גבעול, ראש אגף התנועה בעיריית תל-אביב וחבר מועצת העירייה, מעלה אף הוא, במסמך מ-14 בינואר השנה, סדרה של הצעות.

היו"ר ח' גרוסמן:

אין הצעה אחרת. אני מעמידה אפוא להצבעה את ההצעה להעביר את שלוש ההצעות לסדר-היום לוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ח' גרוסמן:

אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום בנושא: בעיות תחבורה בגוש-דן — מאת חבר הכנסת מיכאל חריש.

מיכאל חריש (המערך):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אעבור מנושאים העומדים ברומם של עולם לבעיות המקשות ביותר על חלק לא קטן מאזרחי ישראל בחיי היום יום.

בעיות התחבורה בגוש-דן פוגעות פגיעה חמורה ביותר באיכות החיים של חלק גדול מתושבי ישראל, ובו בזמן גם גורמות נזק כלכלי משמעותי למשק המדינה, הן בשל שעות העבודה שמבזבזים רכבות אנשים בדרך לעבודה ובחזרה, והן בגלל ההשפעה ההרסנית על כלי הרכב המקומיים, הנגרמת עקב העמידה הממושכת בפקקי תנועה, ובשל זחילה אטית, הנמשכת מדי יום, כאשר המכוניות צריכות לעבור כסך-הכול מספר קילומטרים קטן ביותר. ממדי הבעיה הגיעו לדרגה כזאת, שהכנסת מוכרחה לתת על כך את הדעת.

עיקרי הבעיה ידועים היטב. בגוש-דן, מצפון לתל-אביב ומדרום לה, וכמובן עקב כך גם בתוך תל-אביב עצמה, יש מדי בוקר ומדי אחר-הצהריים במשך שעות רבות פקקי תנועה באורך של קילומטרים רבים, שבהם מבילים רכבות רבות של תושבים חלק גדול מחייהם, סופגים גזים רעילים שנפלטות מאלפי מכוניות, ועצביהם נמרטים עד קצה גבול היכולת בגלל התסכול והתוססה האנשים וכזבזב זמנם היקר בפקקי תנועה. במקום לבצע עבודה פרודוקטיבית במקום עבודתם בשעות הבוקר, או במקום לבלות עם משפחותיהם ועם ילדיהם בשעות אחר-הצהריים, רכבות אזרחי המדינה הגרים בגוש-דן יושבים תקועים בפקקים, שריכים מכנים אותם "פקקי הזוועה של חיים קורפיו".

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אביא שתי דוגמאות מוחשיות לבעיה. אחת בשם בנציון אראל, אשר מרכז פעילות של גוף שנקרא "פורום השרון", מתאר לפני כמכתב את בעיות הפקקים מצפון לתל-אביב: "יש פקקי תנועה בני 3 עד 6 ק"מ מדי יום בין השעות 06:40 ועד 09:00, ואחר-הצהריים בין השעות 15:00 ועד לשעה 20:00, ממבואות כפר-סבא, הוד-השרון, רעננה ורמת-השרון". מר בנציון אראל מציין במיוחד את צומת הכפר-הירוק, שבו בגלל העדר מחלף הפכה כל רמת-השרון לפקק אחד גדול, עצום ורב, שאליה זורמת גם תנועה רבה מאוד מהרצלייה. דוגמה שנייה שהוא מביא היא צומת-מורשה, אליה מוביל כביש חוצה-שומרון. במקום זה נוצר פקק אדיר מכפר-סבא, והוא עמוס עד צומת הכפר-הירוק, זאת כיוון שלא הכינו את מחלף-מורשה ואת מחלף

מהנתונים הסטטיסטיים מתברר, כי משנת 1981 חל גידול משמעותי של התושבים בפריפריה של המרכז העירוני הגדול הזה. לעומת ירידה משנת 1981 עד 1987, של 4%, במספר התושבים בעיר תל-אביב, הרי אנוחנו עדים באותו זמן לגידול רב במספר התושבים בערים הסובבות את תל-אביב. הנטייה לצאת מן הערים ולחיות באזורים שבהם איכות החיים טובה יותר, עם שני כלי רכב, קסמה לרכים מן הזוגות הצעירים ותושבי הערים הגדולות. כשעה שבתל-אביב חלה ירידה במספר התושבים במשך חמש השנים הללו כשיעור של 4%, הרי בראשון-לציון גדלה האוכלוסייה ב-27% — וממכתבו של העומד בראש עיר זו ציטטת. בחולון היה גידול של 7% במספר התושבים. ברעננה היה גידול של 43% באוכלוסייה, בזמן שבתל-אביב הייתה ירידה ב-4%. בהרצליה חל גידול של 16%. ברמת-השרון — גידול של 13%. בכפר-סבא חל גידול של 29% באוכלוסייה.

הגירת התושבים גרמה גם לגידול צי הרכב בערים הללו. אולי כדאי שנראה מה אירע למספר כלי הרכב בתל-אביב לעומת הערים האחרות באותו פרק זמן שאנוחנו מתייחסים אליו. בתל-אביב היה במשך חמש השנים הללו גידול של 16% במספר כלי הרכב; בחולון — גידול של 23%; בבתי-ים — 13%; ברעננה — 43%; ברמת-השרון — 37%; בהרצליה — 34%; בכפר-סבא — 43%. שוב עיר שאת העומד בראשה ציטטת, או שנטלת ממנו נתונים. שם חל גידול של 43% במספר כלי הרכב באותו פרק זמן.

כל זה היה צריך לשמש אות אזהרה לכל ראשי הערים הללו, שבהם גדלה האוכלוסייה וכמו כן חל בהם גידול רציני במספר כלי הרכב. כך קורה שאותם 500,000 נפש שעברו לערים הסמוכות לתל-אביב נכנסים היום לעיר זו בכלי רכבם. זו הסיבה לגידול הבלתי-צפוי והמהיר בסתימת עורקי התחבורה מצפון ומדרום לתל-אביב.

העלייה ברמת החיים וכדאיות הנגיעה ברכב פרטי הוסיפו את משקלן וגרמו לחצי תנועה ופקקים בכניסות לגוש-דן וביציאות ממנו.

כמגמה להקל את התנועה יש לנקוט צעדים שונים, ובהם: הקמת מחלפים בצומתי המפתח — כמו צומת הכפר-הירוק, צומת-מורשה וצמתים אחרים; השלמת מערכת הדרכים העוקפות את מרכזי הערים; השלמת פרויקט "נתיבי איילון" עד מחלף-גלילוח; קידום פרויקט הרכבת הפרברית; מתן עדיפות לתחבורה ציבורית בצירים המרכזיים.

קידום הפתרונות האמורים דורש מימון מתאים. בתוכנית החומש של משרד התחבורה הוכנה תוכנית להשקעה של 300 מיליון דולר, כאשר 150 מיליון מיועדים לתשתית הדרכים ו-150 מיליון למערכת הרכבתית.

בהרצליה, ברמת-השרון, ברעננה ובכפר-סבא דרושים 70 מיליון דולר להשקעות בתשתית כדי לאפשר תנועה במהירות וברמה סבירות בינן לבין המרכז המטרופוליטני. בקריית-אוננו דרושה השקעה של 47 מיליון דולר. בראשון-לציון וברחובות — 17 מיליון דולר. בתל-אביב, ברמת-גן, כנסי-ברק, בחולון ובבתי-ים — 16 מיליון דולר. כמו כן דרושים 150 מיליון דולר, כפי שאמרתי, לרכבת הפרברית, שתפתח ארבעה נתיבים בין תל-אביב לבין ערי הסביבה.

בצד ההשקעות האלו של משרד התחבורה, מע"ץ מתכננת להשלים השנה את צומת הכפר-הירוק, כלומר קודם יפוצל הצומת ואחר כך יגשר בסכום של 2 מיליוני שקל. במחלף

גברתי היושבת-ראש, אינני רוצה לטעות באימון פתרונות כאלה או אחרים בלא שאוכל לבדוק בדיקה רצינית את ההצעות כאמצעות מומחים. תפקידי להעלות את הבעיה בכל חריפותה, ותפקידי הכנסת לבחון את הבעיה ואת ההצעות לפתרונה בוועדה של הכנסת. אך אין ספק שיש שני נושאים מרכזיים הדורשים טיפול: תכנון נכון של העדיפויות, וניהול מדיניות ממשלתית אחת — מתואמת — להגשמת העדיפויות האלה.

שר התחבורה מתלונן לעתים על שאין הוא שולט על הכלים הדרושים לניהול מדיניות תחבורה. לדוגמה הוא מביא את בעיית תכנון הכבישים, שאינו בסמכותו. סדר העדיפויות בכניית הכבישים והמחלפים הוא ללא ספק מפתח מרכזי לפתרון הבעיה. בנייה בעדיפויות מעוותות ועל-פי שיקולים מעוותים היא, ללא ספק, סיבה מרכזית למשבר התחבורה הנוכחי בגוש-דן.

נושא שני שהוא, לכל הדעות, מפתח לפתרון בטווח בינוני ובטווח ארוך הוא נושא התחבורה הציבורית. מתן עדיפות לתחבורה הציבורית ומתן תשורות חדשות בתחום התחבורה הציבורית — זה תנאי ראשון במעלה לאפשרות שאזרחים רבים, שנוסעים כיום ברכבם הפרטי, ירצו ויוכלו להשתמש בתחבורה הציבורית. עלי-די כך יצומצם עומס כלי הרכב הפרטיים בכבישי גוש-דן.

גברתי היושבת-ראש, יש אחראי, לפקקי התנועה של גוש-דן. האחיות היא של משרד התחבורה, והאחריות המיניסטריאלית היא של שר התחבורה חיים קורפו.

אני חוזר: אני מכיר את כל הטענות של השר קורפו על כך שהסמכויות אינן בידו. אך הוא שר התחבורה מאז 1981, קרוב לשבע שנים הוא מכהן בתפקיד. בתקופה הזאת הוא היה צריך להיאבק בממשלה בכל החריפות כדי להשיג תוכנית מתואמת וטובה. הוא לא ניהל את המאבק הזה. והיום — אחרי שבע שנות כהונה שלו כשר התחבורה — האחריות הבלעדית היא של השר קורפו. לא לשווא קוראים לפקקי התנועה של גוש-דן: "פקקי הזוועה של חיים קורפו".

היו"ר ח' גרוסמן:
תודה. אבקש משר התחבורה להשיב.

שר התחבורה ח' קורפו:
גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אילולא הכרתי את רכני הציבורית של מגיש ההצעה, הייתי מתפעל ממנה. רציתי רק לבקש ממנו: אולי תחזור קצת אחורנית, תסתכל ותחטט מה עשו שרי התחבורה שכיחנו לפני השר הנוכחי, שפקקי התנועה, לפי דברך, נקראים על שמו. בכמה ירדו ההשקעות בתשתית ובדרכים בתקופה שבין כהונתו של השר פרס כשר התחבורה לבין תקופתו של השר יעקבי? אולי אתה יכול להגיד לנו מה עשו הקואופרטיבים לתחבורה ומי אחראי להם? שמה תוכל להגיד לנו מה עשו ראשי הערים, שאתה היום משחר לפתחם ואוסף צלם נתונים סטטיסטיים?

מיכאל חריש (המעריך):
אני יכול להשיב?

היו"ר ח' גרוסמן:
לא.

שר התחבורה ח' קורפו:
מצוקת התחבורה בגוש-דן נובעת מריכוז הפעילויות במרכז העירוני הגדול ביותר במדינה, שאליה מגיעים מדי יום כ-500,000 תושבים, רובם ברכבם הפרטי.

ההשקעה המסיבית הזאת בדרך מינהלית אחרת. לנו יש סמכות להפנות את המשאבים הללו לאובייקטים תחבורתיים, ואנחנו נחקן את החוק כך שהאובייקטים הללו יוכנו על-ידי המפקח על התעבורה במטרה להפנות את המשאבים המיועדים לעיר פלונית לא להטעצעות בדברים פנימיים אלא למטרות שלהם הם נועדו, היינו — לפרוס את מערכת הדרכים ולחבר אותן אחת לרעותה למערכת תחבורתית נוחה ומרווחת.

לצד כל אלה אני חייב, כמובן, לציין את התפקיד של מערכת התחבורה המסילתית. השבוע כמעט השלמה הצעת החוק בוועדת השרים לענייני חקיקה. אני מקווה שבקרוב נוכל להביא את הצעת החוק לכנסת, ואם היא תעבור גם את המסלול הזה במהירות — לא בדרך האופיינית לרבות מאוד מהצעות החוק שאנחנו מביאים — הרי יש סיכויים שהרכבת תצא לדרך המלך ותוכל לסייע כבר בתקופה הקרובה, אולי אפילו בשנת 1988/89, בהקלת העומס בכניסה לערים שאלהן התייחס המציע.

במטרה לעקוב אחר הדברים הללו ולמצוא עוד "אשמים" ולצרף אותם לרשימה, ל"ליסטת" הדרושה עכשיו לצורכי הבחירות, אני מציע להעביר את ההצעה לוועדת הכלכלה של הכנסת, שתוכל לדון בדברים ולעקוב אחר ההתפתחויות.

היו"ר א' שושטק:
חבר הכנסת חריש, אתה מסכים בוודאי להעביר את ההצעה לוועדה.

מיכאל חריש (המערך):
כן.

היו"ר א' שושטק:
אנחנו עוברים להצבעה. מי כעד העברת הנושא לוועדת הכלכלה?

ה צ כ ע

ההצעה להעביר את הנושא לדין בוועדת הכלכלה נתקבלה.

היו"ר א' שושטק:
הנושא תעבר לוועדת הכלכלה.

י. הצעת חוק לחיקוק פקודת העיריות (עניין חקלאי), התשמ"ח — 1987*

(הצעת חבר הכנסת א' ויינשטיין)

יש בו עניין חקלאי. הוועדה החקלאית היא שצריכה לקבל לידיה שני שלישים ממהכנסות ממסים שהוטלו על אדמה חקלאית. למעשה, זה הנוף המייצג את החקלאים ושומר על האינטרסים של הענף.

ואולם לחקלאים, באמצעות הוועדה החקלאית, אין תועלת ואין תמורה מבחינת-האריזה המופעלים על קרקע שאינה חקלאית. מן הראוי לציין, שבבחינת-האריזה ומיון של תוצרת חקלאית משרחים את החקלאים ואת החקלאות גם אם הם ממוקמים על אדמה שאינה מוגדרת כקרקע חקלאית על-פי תוכנית בניין ערים של הרשות המקומית. אבל היות שהם מהווים "עניין חקלאי" על-פי הגדרת הפקודה, יש להתאים את נוסח הפקודה באופן שיהייב את הרשות המקומית לפעול

גבעת-שמואל ובמחלף בראילן — האלוף-שרה, שם דרושה עדיין השקעה להפקעות ולפנינים.

נתיב שלישי בכביש גזה — ראשון-לציון ונתיב נוסף בדרך-חיפה — כפר-שמריהו — גלילות — כל אלה הם כבר בשלבי ביצוע וכעוד חודשים מספר יחל השימוש בהם. הרחבת מחלף-השבוע, תוספת נתיב בכביש מספר 1 בין מחלף-גנוה לכניסה לתל-אביב, כביש 40 בין סגולה להוד-השרון — הרחבתו לדרום-מסלולי, הרחבת קטע כביש מספר 412 בין בית-דגן לשפירים לדרום-מסלולי, הרחבת קטע כביש מספר 461 בין מסובים לסביון לדרום-מסלולי, כביש 40 בשני הקטעים שלו בין סגולה לכפר-הבפטיסטים ובין כפר-הבפטיסטים להוד-השרון — כל אלה הם השקעות שיושקעו השנה בסכום של 38 מיליון שקל.

בצד ההשקעות הללו של שני המשרדים כאחד דרושה השקעה מסיבית של הרשויות המקומיות, שנוכחי להעלות את בעייתן עכשיו — שיש או שבעה חודשים לפני הבחירות. ראשיהן ידעו את הבעיות האלה גם לפני שנתיים וגם לפני שלוש שנים, אך חלק מהם העדיפו לרצף את המדרכות בערים שלהם באבנים אדומות יפות במקום להשקיע בסלילת כבישים, כדי לשמור על עריהם. הרי הרכוש בערים שלהם יורד לטמיון. מי שצריך לנסות שעה וחצי מעיר כלשהי לתל-אביב מעדיף לחזור לגור בקרבת תל-אביב, וכך ערך הנכסים בכפר-סבא, ברעננה, בהרצלייה ובראשון-לציון יורד. על כך הם לא חשבו כאשר הם נתנו לך את המונופול לספר לנו שאלה הם "פקקי קורפו", זה מעיר על חוסר תבונה וחוסר מחשבה של ראשי הערים, שלא השכילו להבין שהנהירה של האוכלוסייה לעריהם עם שני כלי רכב לכל משפחה, מביאה אותה גם בעיות שיעלו בעתיד.

ההיקף הדרוש של התקציבים, כפי שאמרתי, הוא היקף שהתקציב הרגיל של משרד התחבורה והתקציב הרגיל של משרד השיכון אינם תואמים אותו, אלא אם נעשה מאמץ מוגבר, כפי שאנחנו מחנכים לעשות השנה, כדי שאפשר יהיה לבצע עבודות בהיקף גדול הרבה יותר.

ברור שדרושה לשם כך גם השקעה מסיבית של הרשויות המקומיות. אני אומר לך, שבגלל חוסר ההתייחסות הרצינית של ראשי הערים, שאתה מייצג אותם בנושא הזה, נבצע את

היו"ר א' שושטק:

אנו עוברים להצעת חוק תקצ"ט, מאת חבר הכנסת אריאל ויינשטיין: חוק לחיקוק פקודת העיריות (עניין חקלאי), התשמ"ח — 1987. בבקשה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק המובאת על-ידי לכנסת מכוונת לבטל אפליה קיימת בין בתי-אריזה שונים של מפעלי ייצור המשרחים אותה מטר, וכן לאפשר תוספת הכנסות לתועלת החקלאים.

הוועדות החקלאיות ברשויות המקומיות הן הגופים שפקודת העיריות מסמיכה לקבוע את שיעורי המסים, היתוסלים, האגרות והארנונות בכל נושא הקשור לחקלאים או

העיריות. ההגדרה היום היא: "אדמה חקלאית — קרקע המשמשת למטע, למשתלה, למשק בעלי חיים, לגידול תוצרת חקלאית או פרחים או ליעור". על הגדרה זו מציע חבר הכנסת ריינשטיין להוסיף: "או קרקע שעליה מבנים המשמשים לארזיה או מיון של תוצרת חקלאית".

לאחרונה התנהלו במשרד הפנים דיונים בין נציגי משרד הפנים לבין נציגי החקלאים. והתגבשה דעה כי דרישת החקלאים בעניין זה יש לה על מה להתבסס. לפיכך, לאחר התלבטות של שנים, אנו מציעים להעביר את הצעתו של חבר הכנסת ריינשטיין לדיון בוועדת הפנים של הכנסת.

היו"ר א' שוסטק:

תודה רבה. אתה מסכים להעביר את הצעת החוק לוועדת הפנים?

אריאל ריינשטיין (הליכוד):

אם אפשר, אני מבקש להעבירה לוועדת הכספים.

שר התחבורה ח' קורפו:

זה תחום שעל-פי טיבו צריך להיות נדון בוועדת הפנים.

היו"ר א' שוסטק:

מי בעד העברת הצעת החוק לוועדת הפנים?

ה צ ב ה

ההצעה להעביר את הצעת חוק לחיקון פקודת

העיריות (עניין חקלאי), התשמ"ח — 1987.

לדיון מוקדם בוועדת הפנים ואיכות הסביבה

נתקבלה.

היו"ר א' שוסטק:

הצעת החוק של חבר הכנסת אריאל ריינשטיין הועברה לוועדת הפנים.

בנושאי מיסוי בתי-ארזיה ומיון על-פי שיקולים של טובת החקלאים המיוצגים בוועדה החקלאית. בהצעת החיקון אני מציע לעשות זאת.

לכן אני מציע שבסעיף 151(1) לפקודת העיריות, בהגדרת אדמה חקלאית, בסופו יבוא: "או קרקע שעליה מבנים המשמשים לארזיה או מיון של תוצרת חקלאית" — סוף ציטוט.

אני מבקש להעביר את הצעת החוק לוועדה.

היו"ר א' שוסטק:

האם רוצה השר להתייחס להצעה?

שר התחבורה ח' קורפו:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ענייני החקלאות זוכים להתייחסות מיוחדת ברשויות מקומיות, וברשויות שבהן גדול מספר החקלאים או קיים שטח חקלאי נרחב, קיימת ועדה חקלאית המגינה על ענייני החקלאים.

דאגה זו מתבטאת, בין היתר, בכך שעניינים חקלאיים לא נדונים כמועצת הרשות אלא לאחר התייעצות עם הוועדה החקלאית, ובכך — זהו אולי העיקר — שההכנסות מהיטלים, מאגרות ומתשלומים אחרים ושני שלישים מכספי הארנונות שהוטלו על אדמה חקלאית יוצאו על עניינים חקלאיים.

במשך שנים נחלקו הרעות כשאלה, אם בתי-ארזיה ובתי-מיון הם אדמה חקלאית אם לאו. עד היום היתה מקובלת הרעה, שבתי-ארזיה ובתי-מיון אינם עומדים על אדמה חקלאית, ולפיכך ההוראות המיוחדות לגבי עניינים חקלאיים ואדמה חקלאית לא חלות עליהם.

חבר הכנסת ריינשטיין מציע לשנות את הדבר, ולשם כך לשנות את הגדרת "אדמה חקלאית" בסעיף 151 לפקודת

יא. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר א' שוסטק:

הוועדה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת:

יב. שאלות ותשובות

2. האם משתתף משרדך בתקציב במוסד הנ"ל? אם כן — באיזה סכום?

3. נוכח התנהגות מוסדות מקבילים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה — כגון המכללה האסלאמית בחברון או זו שבהר-הבית, המנוהלת בידי עוזים — האם נקט השר צעדי פיקוח מתאימים כדי למנוע התפתחויות שליליות למדינת ישראל העולות לצמח ממוסד זה?

תשובת שר החינוך והתרבות י' נבון:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. עם קום המדינה נותק הקשר עם מכללת "אל-אזהר" בקהיר, אשר הכשירה אנשי דת ליישובים הערביים בארץ. בשנת 1967 החלו סטודנטים מוסלמים ללמוד במכללות דתיות אסלאמיות ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה. הבוגרים ספגו

היו"ר א' שוסטק:

אני מזמין את שר החינוך והתרבות להשיב על כמה שאלות.

4136. קולג' מוסלמי בבקה אל-עריביה

חברת הכנסת ג' כהן שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ט"ו בשבט התשמ"ח (3 בפברואר 1988):

נמסר שמשרדך הכיר זו הפעם הראשונה במוסד אקדמי ללימודים מוסלמיים תיאולוגיים, הקולג' המוסלמי של הכת "אתבאע אש-שריף" בבקה אל-עריביה.

ברצוני לשאול:

1. מה היא הסיבה לכך שרק עכשיו החליט משרדך להכיר בקולג' מוסלמי?

ההוראות הנ"ל יופצו בין כל הרשויות המקומיות לקראת הרישום.

4139. סיקור הפגנת בורשינגטון בטלוויזיה הישראלית
חבר הכנסת ח' דרוקמן שאל את שר החינוך והתרבות כיום ט"ו בשבט התשמ"ח (3 בפברואר 1988):

נמסר לי כי הטלוויזיה הישראלית מנעה מנציגה בורשינגטון, העיתונאי נסים משעל, לסקר את הפגנות חברי משלחת נפנעי הטרור בחזית הבית הלבן, אף שמשעל כבר הכין צוות צילומים לצורך זה. שבוועים קודם לכן לא חסכה הטלוויזיה בהוצאות לשם סיקור הפגנת כמה נשים פלשתיניות באותו מקום.

ברצוני לשאול:

1. הידועים לו הרברים דלעיל, והאם הם נכונים?
 2. אם כן — מה היה השיקול שהביא למניעת סיקור כזה אף-על-פי שסוקרה ההפגנה הפלשתינית?
- תשובת שר החינוך והתרבות י' נבון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. העובדות הן: הטלוויזיה לא אישרה פתיחת שידור לורין מיוחד רקר — מחירו כ-3,000 דולר — לשם סיקור משמרת של ארבעה בני אדם לפני הבית הלבן.

הטלוויזיה לא "סיקרה" את הפגנת הנשים הפלשתיניות, אלא קיבלה את הצילומים המוכנים ללא תוספת חשלוש מן הלוויין של איגוד השידור האירופי.

לעומת זאת, סיקרה הטלוויזיה את משלחת הארבעה כצאתה וכשוכה. צילומים מן המוכן של הפגנת המשלחת לא עמדו לרשות הטלוויזיה כיוון שהמשמרת לא זכתה לסיקור באמצעי התקשורת המקומיים.

4141. סיקור הפגנת "שלום עכשיו" בטלוויזיה
חבר הכנסת ד' שילנסקי שאל את שר החינוך והתרבות כיום ט"ו בשבט התשמ"ח (3 בפברואר 1988):

כמוצאתי בשבת, 21 בינואר 1988, קיימה "שלום עכשיו" הפגנה בכיכר מלכא ישראל. במהדורת "מבט" באותו יום הודיע אלימלך רם, כתב הטלוויזיה במקום, כי בהפגנה היו אלפי מפגינים, שהתכנסו בכיכר מלכא ישראל. במהדורת "כמעט חצות" באותו יום הודיע הקריין אלימלך רם, כי בעצרת השתתפו עשרות אלפי בני אדם.

ברצוני לשאול:

1. איך מתיישבת ההודעה האחת עם השנייה?
2. מה בדעת השר לעשות בנושא?

תשובת שר החינוך והתרבות י' נבון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בעת שידור מהדורת "מבט" לא היה בידי הכתב העורכים אומדן מוסמך על מספר המשתתפים, ולפיכך הם נקטו והירות ודיברו על אלפים בלבד. עד לשידור המהדורה הבאה קיבל הכתב אומדן ממקור משטרתי טוב, שהעריך את היקף הקהל ב-40,000 נפש. גם כאן נקט הכתב לשון זהירה ודיבר על רכבות כאופן כללי.

2. רשות השידור פעלה על-פי מחויבותה בחוק לשדר "אינפורמציה מהימנה", כלשון סעיף 4 בחוק רשות השידור, ועשתה זאת בהירות הראויה לציון.

במשך שהותם במכללות מאורדת המקום ואחר-כך חזרו לכפרים לשרת במוסדות הדת ולהורות בבתי-הספר.

לפיכך, כאשר פנתה אלינו כת "אתבאע אש-שריף" בבקשה שכיר בה מכללה ללימודים מוסלמיים תיאלוגיים, שקלנו את הנושא, ונראה לנו רצוי ועדיף מבחינות רבות, שכלי הקדוש המוסלמיים יוכשרו במוסד מוכר על-ידי המדינה. לא מדובר במוסד אקדמי, אלא במכללה. סוכם כי תוכנית הלימודים תיערך ותאושר כמשותף על-ידי משרד החינוך והתרבות וראשי הכת "אתבאע אש-שריף", ומבחינה פדגוגית יהיה המוסד בפיקוח משרד החינוך והתרבות. המוסד לא ביקש הכרה מהמועצה להשכלה גבוהה ואינו מוכר על-ידיה. השימוש בכינוי "מכללה" או "קולג" אינו אסור על-פי חוק המועצה להשכלה גבוהה.

2. משרד החינוך והתרבות אינו משתתף כספית באחזקת המוסד, לא במבנה, לא בציוד ולא בשכר מורים.

3. המכללה שייכת לכת הצופית, כת מתונה הדוגלת בדוקטרינות שלום בין יהודים לערבים ואינה מתעסקת כלל בנושאים פוליטיים. הכת מתנגדת להקצנה בכל תחום שהוא.

4138. הנחות בשכר הלימוד בגניילדים בירושלים
חבר הכנסת ש' בן-שלמה שאל את שר החינוך והתרבות כיום ט"ו בשבט התשמ"ח (3 בפברואר 1988):
בהנחות עיריית ירושלים לגבי רישום ילדים לגניילדים לשנת הלימודים הבאה נכללה תקנה חדשה, שלפיה "לא יהיו זכאים להנחה בשכר הלימוד תלמידי ישיבה שאינם זכאים להבטחת הכנסה מהמשרד לענייני דתות". מבדיקה שערכתי עולה כי משרד החינוך והתרבות הורה לעירייה לכלול קריטריון זה.

מאחר שהקריטריון הזה עלול לגרום עולל לזוגות רבים, שמטעמים שונים אינם רוצים לקבל קצבת הבטחת הכנסה, או שאינם זכאים להבטחת הכנסה מסיבות שונות אך במבחן הכנסות יהיו זכאים להנחה מבחינת העירייה, ברצוני לשאול:

1. האם הדברים נכונים?
2. אם כן — מי נתן לעירייה את ההוראה למנוע לפי קריטריון זה מתן הנחה, ומדוע?
3. מדוע חישלל הזכות לקבלת הנחה משפחות שאינן מקבלות הבטחת הכנסה, אך על-פי הכנסתן הכוללת הן זכאיות להנחה זו?

4. האם מוכן כבוד השר להורות לבטל קריטריון זה ולבדוק כל מקרה לגופו, לפי גובה הכנסות בני הזוג ביחס למספר הנפשות במשפחה, כמקובל עד כה וכמקובל גם היום לגבי משפחות אחרות באוכלוסייה היהודית?

תשובת שר החינוך והתרבות י' נבון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

בדקנו שינת את הקריטריונים למתן הנחה בשכר לימוד בגניילדים לילדיהם של תלמידי ישיבות. תלמידי הישיבות יקבלו הנחות על-פי ההכנסה הממוצעת לנפש של המשפחה. חישוב ההכנסה יכלול גם את הבטחת ההכנסה שתלמיד הישיבה מקבל ממשרד הדתות.

לא תישלל זכותו של תלמיד ישיבה לקבל הנחה לילדו בשכר הלימוד אם הוא אינו מקבל הבטחת הכנסה ממשרד הדתות, אלא אם כן יתיר על כך מרצונו. השיקול במקרה זה הוא, שאלמלא יתיר על זכותו, יכול היה לממן את שכר הלימוד בגניילדים.

תשובת שר החינוך והתרבות י' נבון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרד החינוך והתרבות לא קיצץ בתקציבים המיועדים לפעולות העשרה בכתיבה-הספר, ובכלל זה סיורים וביקורים במחיאונים. ניתנה הנחיה ליעל ארגונית את פעילות של"ח כאופן שיאפשר חיסכון בהוצאות, וזאת בלי לפגוע בפעילות עצמה.

2. הנהלת המשרד תבצע את הקיצוץ בתקציב, שעליו החליטה הממשלה, בלא פגיעה ישירה בחלמידים. כן השאר, לא יהיה כל קיצוץ בעיירות הפיתוח ובשכונות המצוקה. יחידות המטה קוצצו בעשור האחרון בשליש. אין אפשרות להמשיך ולקצוץ, ולא בכיוון זה יש לחפש פתרונות.

4169. קיצוץ תקציבי העשרה במשרד החינוך והתרבות
חבר הכנסת מ' שטרית שאל את שר החינוך והתרבות כיום כ"ב בשבט התשמ"ח (10 בפברואר 1988):
לאחרונה נודע על מגמות במשרד החינוך והתרבות לקצוץ את התקציבים המיועדים לפעולות העשרה בכתיבה-הספר, כגון: שלי"ח וביקורים במחיאונים. ביטול תקציבים אלה יפגע בשכבות החלשות במערכת החינוך. לתלמידים אלה לא עומדת תמיד האפשרות לעשות פעולות אלה לבדם, או עם ההורים, וכן אין להוריהם האמצעים לשלם בעד העשרה זו.

ברצוני לשאול:

1. האם השר יודע על מגמה זו?
2. האם נשקל למנוע קיצוץ בתחומים אלה, ואולי להחילו, אם הוא הכרחי, על יחידות המטה במשרד במקום בשרה?

יג. הצעה לסדרהיום סיקור המהומות בטלוויזיה

— את הדברים הקיצוניים ביותר — שפך דם, הכאות, הוא לא ייתן הסבר של קצין צה"ל, לא יביא את דברי שר הביטחון והרמטכ"ל. אין לו זמן לזה. יש לו דקה, יש תחרות ביניהם, וזה יוצר עיוותים. כבר אני מדבר על אותן כתבות טלוויזיה המודרכות על-ידי חברי כנסת, שמביאים את כתבי הטלוויזיות למקומות מסוימים ובזמנים מסוימים, ועל חלקם עמד שר הביטחון כאשר קרא להם מסיתים ומדיחים.

היו גם כתבות שקריות, ולא רק בטלוויזיה. יש המקרה הקיצוני של העיתונות, של מכרם חורי מחזל, שכרה ראיות וכתב כתבה שקרית, מסיחה. עורך העיתון "כל העיר" בירושלים לא הסתייג מדבריו באופן חד-משמעי. הוא נתן גיבוי, והאשים את אלה שחקרו אותו בגזענות. לא אדבר על כתבות טלוויזיה שתיארו התיישבות בצורה לא נכונה, ובשעתו הראו ברו דולף ביישוב מסוים, וכתב הטלוויזיה עצמו עשה זאת. לא אדבר על כתבות שסיקרו באופן חד-צדדי הפגנות, כפי שקרה בהפגנות של "שלום עכשיו" ו"התחיה" בירושלים. ואומנם נכתב מכתב התנצלות כשם רשות השידור, ואני מציין לשבח שהם התנצלו על כתבה שלא היתה נכונה, שהיתה חד-צדדית, לאחר חקירה.

אבל, אשאל שאלה אחרת. מה עושה הטלוויזיה לצה"ל, לחיילים הנלחמים על נפשם? בזמן האחרון פופולרי מאוד לפרסם דוחות, ממציאים ומחקרים של פסיכולוגים. האם קבעו הפסיכולוגים מה עושה הטלוויזיה לחיילי צה"ל? מה צריך להרגיש חייל השומע את כתב "גלי צה"ל", ספי בן-יוסף, החותם על מודעות "יש גבול" האומרת: "אנו מצהירים בזה כי נסרב לקחת חלק בדיכוי ההתקוממות והמרי כשטחים הכבושים"? והחייל שומע את "גלי צה"ל", את אותו כתב. מה הוא צריך לחשוב? היתה חקירה, היתה בדיקה והיתה התנצלות, אבל אני שואל לעצם העניין: איך דברים כאלה קורים אצלנו?

האם אנחנו יודעים מהו הנזק המדיני הנגרם בחוץ-לארץ מכל הדברים הללו? האם אנחנו יודעים את הנזק הביטחוני, שנורר המשך המהומות עוד ועוד? כי, כמובן, יש הצלחה. מראים את זה בכל העולם וזה הולך. והאם אנחנו יודעים מהו הנזק לחיילי צה"ל?

אני יודע שיש שתי טענות נגדיות עיקריות: האחת, זכות הציבור לדעת. אנחנו, אנשי הטלוויזיה, האנשים הגרועים,

היור"ר שוסטק:
אני מזמין את חבר הכנסת גרשון שפט להעלות את הצעתו לסדרהיום מס' 7048 על סיקור המהומות בטלוויזיה.

גרשון שפט (התחיה):

אדוני הישבראש, חברי הכנסת, בזמן האחרון כולנו רואים את המראות הקשים על מרקע הטלוויזיה, ונאמר לנו שברשות הטלוויזיה הזרות הסיקור אף יותר מזועזע, יותר חז, יותר קיצוני.

הגענו למצב שבמקרים רבים הטלוויזיה שלנו, במקום לסקר את הנעשה, מייצרת חדשות בעצמה, מייצרת מהומות. לא פעם אחת ולא פעמיים קרה, שלאנשי הטלוויזיה נמסרו הודעות על המקום והזמן שבהם ייוקרו אבנים על חיילי צה"ל, או על מכוניות החולפות בדרך. ההודעות האלה נמסרות מראש, הצוותים באים, רואים ומסקרים, וכמובן מראים אחר כך את הדברים. כאשר הערכים רואים שצוותים מגיעים למקום מסוים — מתגברות המהומות, כי הן דאי מכוונות בעיקר לתקשורת.

הייתי רוצה לשאול את שר החינוך והתרבות, האחראי לרשות השידור: מה דינו של איש תקשורת, היודע על פשע העומד להתרחש, על רצח, התאבדות? אם כתב יודע מראש שפשע עומד להיעשות, שרצח עומד להתקיים במקום מסוים, האם יש לאותו כתב חובה אזרחית להודיע על כך? לא להשתתף בביצוע? ומדוע כאשר מדובר ביידי אכן, שידוע מראש שהיה במקום מסוים, והטלוויזיה מתמקדת בכך, זה נראה ברור ומוכן מאליו, כגלל הזכות של חופש הציבור לדעת? הלא ידוע שגם אבנים, כפי שראינו במקרה של אסתר אוחנה, ידברנה לבדכן, גם אבנים יכולות להרוג, לפצוע ולגרום אסונות. האין זה רצח? יודוע מראש שבמקום מסוים יהיה יירי אבנים, ובכל זאת זה דבר מובן מאליו.

הטלוויזיה גם יוצרת עיוותים בתחרות שבין הרשתות הזרות — אני מדבר עכשיו על הטלוויזיה שלנו. הטלוויזיות הן מסחריות. כל דקה קובעת. יש תחרות על מודעות, על תשדירי שירות. הטלוויזיה הטובה ביותר תוכה ביותר מודעות, וכמובן — כרווח יותר גדול. כאשר לכתב טלוויזיה בארץ יש דקה אחת לסקר את המהומות ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה, או בראד-ערה או במקום אחר; מה הוא יכלול באותה דקה?

השני — על כך שאינה מאפשרת לציבור לדעת את כל האמת על המתרחש שם.

אני רוצה לומר לך: לפי הערכתי לא ניתן לחסום את האירועים האלה מידעת הציבור בארץ ובחוץ-לארץ. כי אין מדובר לא על מקרה אחד ולא על תחום מוגדר אחד. העניין מקיף רכבות חיליים, חלק מהם במילואים, והם חוזרים לבתיהם ומספרים, ויש עיתונות.

גרשון שפט (התחיה):
אינני אומר לא לדעת, לא לראות.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
וכל העם רואים את הקולות, רואים את הקולות. ואינני מגיח שאפילו אתה, חבר הכנסת גרשון שפט, תסכים לא לדעת ולא לראות מה מתרחש. נכון שצריך לעשות את הדבר בזהירות ובמדינה רכה של היגיון ושל שכל. זו מתנת שמים. לפעמים יש, לפעמים אין. לפעמים נעשות טעויות, לפעמים יש דברים שלא צריך לעשות אותם. בדרך כלל, עד כמה שאני יכולתי לדעת מהנהלת רשות השדירות, עושים מאמץ שלא להיות יצרן של חרשות, תופעה שאנחנו מכירים אותה מכמה מקרים שהיו בטלוויזיות זרות, אשר יזמו, לדברי העדים, אירוע מסוים, ודרדו נערים ערכים להפגין, לשרוף צמיגים, לזרוק אבנים. היו גם מקרים כאלה. אני אינני יודע על מקרים כאלה בטלוויזיה שלנו.

גרשון שפט (התחיה):
לא אמרתי.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
אני חייב לציין את הדברים הללו, כי זו טענה רצינית, המושמעת לעתים קרובות.

אם מטלפנים לטלוויזיה ואומרים שבמקום פלוני מידים אבנים או יש הפגנה, הטלוויזיה הולכת לסקר אירוע, אירוע מסוים, שמתרחש ויודעים עליו, וישמעו עליו. במקום שיש עוצר או סגר, שם אין נותנים להיכנס לא לטלוויזיה וזה ולא לטלוויזיה הישראלית — וגם את הסגר הזה אתה ראתה בטלוויזיה, אם צפית בה.

היה מקרה אחד שקיבל פרסום. אתה לא התייחסת אליו, אבל אני רוצה לציין אותו כדוגמה לצעדי זהירות שנוקטים בטלוויזיה. היתה כתבה שהביאה טענות של אנשי הכפר עבד על חיילי צה"ל. לדבריהם נהגו החיילים באלימות ובהרסנות לשמן. הכתבה צולמה, אבל עורך "מבט" עיכב את שידורה ביממה שלמה כדי לתת לצה"ל אפשרות לברוק את הטענות ולהגיב עליהן. קצין בכיר שזוהה בשידור בתואר מפקד גזרה צפה בכתבה קודם שידורה, יחד עם עמיתיו, הוא רשם רשימות, וצמוד לשידור הכתבה שודר גם בשידור חי הריאיון של עורך "מבט" עם הקצין הזה.

גרשון שפט (התחיה):

שר החינוך והתרבות י' נבון:
אני רוצה לציין מהי המדיניות של רשות השידור. בכתבה טענו הכפרים, שהיהודים חיבלו במכון השאיבה, ובתשובה על שאלתו של עורך "מבט" הגיב על כך הקצין והביא את הממצאים של מכבי-האש, דהיינו — קצר חשמלי הוא שגרם את הנזק במכון השאיבה. הווי אומר במקרה זה, כמו במקרים נוספים, העדיפה מערכת "מבט" שלא להתעלם מהטענות, להביאן כפי שהן ולשדר את התשובה עליהן בצדן. לפי שיקולי

יודעים מה רוצה הציבור לדעת, חכנותו של הציבור לדעת. אבל, אולי נשאל פעם אחת את הציבור אם הוא רוצה כאמת לדעת הכול. האם הציבור לא אמר את דעתו על הטלוויזיה, מה הוא חושב עליה, בעת שביטח הטלוויזיה? ראיתי היום תוצאות של משאל דעת קהל. אומרים שישראל היא מדינה לא כל-כך דמוקרטית, לא דמוקרטית די הצורך. ביולי 1987 אמרו 15% שישראל איננה מדינה דמוקרטית די הצורך. בינואר 1988 — 8%, מחצית המשיכים במשאל הקודם, אמרו שאיננו דמוקרטים די הצורך. זאת אומרת, הציבור יודע טוב מאוד מהי דמוקרטיה.

טענה שנייה היא, שהטלוויזיה מונעת פעולות יוצאות-דופן, ומרתיעה חיילים מחריגה מהוראות שקיבלו: אלמלא הטלוויזיה מי יודע מה היה צה"ל עושה, מה היו חיילי צה"ל מעוללים — טובה, מי יודע מה. מובן שיש חיילים החורגים מן ההוראות שקיבלו. נאמן עלי צה"ל, שיטפל בהם. יש אפשרות להגיש תלונות על חיילי צה"ל, ויש מי שמטפל בתלונות אלה. אבל, האם בגלל עובדה זו נעשה הכול כדי לעזור לשווא?!

אולי נעשה מה שארצות דמוקרטיות מערביות עושות? אולי נעשה מה שאנגליה וארצות-הברית עשו, שלא נתנו לטלוויזיה ולכלי התקשורת לגשת לאיי פוקלנד ולמקומות אחרים במשך שבועות, עד שנגמרה המלחמה? ואיי פוקלנד נמצאים במרחק 10,000 מייל מלונדון.

הייתי מייעץ, אדוני שר החינוך והתרבות, שלא לאפשר לרשתות הטלוויזיה לסקר כל מקום וכל שטח שיש בו פעילות עוינת וצה"ל פועל למניעתה. הוא מונע קורבנות אדם הן מהצד הערבי והן מהצד שלנו. נהיה מדינה דמוקרטית כמו אנגליה וארצות-הברית ולא ניתן לטלוויזיות לסקר את האירועים ונמנע מאויבי הדמוקרטיה לבצע את זממם.

שר החינוך אמר כאן לפני שעה: איזהו גיבור — הכובש את יצרו. נכבוש את יצרנו ולא נראה חלק מהדברים למען צה"ל ולמען האפשרות לסיים את כל המהומות האלה בצורה נכונה, נכונה, על-ידי פעילות ולא על-ידי הסתה של הטלוויזיה.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני מציע לדון בנושא כאן, במליאת הכנסת.

היור"ר א' שוסטק:
איזהו גיבור הכובש את יצרו — נדמה לי שאמרו זאת חז"ל, לא פרס.

גרשון שפט (התחיה):
אבל אני ציטטתי את מר פרס לגבי עניין מסוים. חז"ל לא התכוונו לטלוויזיה.

היור"ר א' שוסטק:
אבקש משר החינוך והתרבות להתייחס להצעה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אינני מכיר מישהו שיש לו פתרון קל לסוגיה שהעלה חבר הכנסת גרשון שפט. אין פתרון קל, כי מצד אחד — הסוגיה ידועה — יש לא רק עניין של זכות הציבור לדעת והרצון לדעת, שהוא לגיטימי, אלא מצד אחר יש גם השיקול מה יתרחש אם לא יאפשרו צילום של האירועים במקומות ששם הם מתרחשים. בעיקר מדובר בטלוויזיות זרות. אתה עצמך ציינת, וזה נכון, שהטלוויזיה הממלכתית, רשות השידור הממלכתית, נוהגת בעצמה מידה לא קטנה של איפוק בתחום זה. והיא זוכה לביקורת מהכיוון

ואחים ואחיות ורצים לדעת מה קורה לכנים שלהם. לאחיהם שם.

גרשון שפט (התחיה):

אתה חושב שההורים רוצים לדעת את כל זה?

שר החינוך והתרבות י" נבון:

חסלה לי, ההורים רוצים לדעת איפה הבן שלהם, לא האינדיבידואלי, אלא היכן הם ומה קורה ומה עובר עליהם.

גרשון שפט (התחיה):

אבל אם הוא יודע שהסיקור הזה יקשה עליו, על הבן שלו?

שר החינוך והתרבות י" נבון:

כפי שאמרתי לך, הטלוויזיה שלנו נוהגת באיפוק לא קטן. במגבלות האלה אינני רואה אפשרות לתת מרשם ברוך, וכל יום מכיא אתו סיטואציות שונות מאלה שהביא היום הקודם.

על כל פנים, זו סוגיה רצינית מאוד. אינני בטוח שניתן להוסיף בה הרבה, אבל אין לי שום התנגדות שההצעה הזאת תובא לבירור ולדיון בוועדת החינוך של הכנסת. אפשר להזמין את האנשים העורכים את החדשות ולשוחח אתם.

אני מציע להעביר את ההצעה לוועדת החינוך והתרבות.

היו"ר א' שוסטק:

חבר הכנסת שפט, האם אתה מסכים להצעה להעביר את הנושא לוועדה?

גרשון שפט (התחיה):

כן.

היו"ר א' שוסטק:

ובכן, לפנינו הצעה אחת — להעביר את הנושא לדיון בוועדת החינוך והתרבות.

ה צ כ ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החינוך והתרבות התקבלה.

יד. הצעה לסדר-היום

מעמד ממלכתי למעפילים שטובעו בדרכם לארץ-ישראל

ההשמדה היתה כעיצומה. שערי ארץ-ישראל היו נעולים. יחזמה ציונית שאמרה — עלייה לארץ-ישראל, רכשה קליפות אגוז, ספינות רעועות, פרימיטיביות, שעליהן לא היו לא בריכת שחייה, לא קינו, לא מחסנים להחניית מכוניות, אפילו בתי-שימוש לא היו. על "כנסת ישראל", האונייה אשר על סיפונה אני יצאתי לארץ-ישראל עם עוד 4,000 מעפילים מרומניה ומהונגריה, נעמדנו בחור לבית-השימוש בחצות כדי להגיע למקום עם עלות השחר, והיינו — אחרי שש שעות. מי השתייה היו דלוחים ומלוחים. הנסיעה לא היתה מסע תענוגות. 30 ימים שהיתי על הים בנסיעתי לארץ-ישראל, מנמל הדייגים היוגוסלבי באקר עד למים הטריטוריאליים של ארץ-ישראל דאז.

אני בא לטעון על השכחתם של גיבורי מבצע זה. אני בא ומבקש לתקן עיוות ועוולה שנגרמו לזכרם. לכבודם וליוקרתם של בני משפחותיהם. השנה ה-40 למדינה היא הזדמנות נאותה כדי לחזור מתוך נוסטלגיה לאותם ימים, אבל גם הזדמנות להחדיר לאלה הראויים לכך את כבודם האבוד.

המערכת, דרך זו עדיפה מהתעלמות. כאשר מתעלמים מהאשמות, הן עדיין נפרצות מפי השמועה, ובהעדר תגובה עלולים אנשים רבים להסיק שיש דברים בגו. הידיעה מגיעה באמצעים אלה או אחרים, מפה לאוזן או מפי עדויות או בסילופים.

היות שהמצב סבוך ומסובך, חבר הכנסת שפט, אובייקטיבית זה משתקף בכל המגזרים, לרבות המגזר הזה של סיקור אירועים. המצב מסובך גם בתחומי העבודה, התעסוקה, המפעלים, התברואה ובתחומים רבים אחרים, בגלל חוסר הסדר שנגרם מפאת אי-בואם של הפועלים הערבים מהשטחים. מעזה, מיהודה ומשומרון, לעבודה במדינת ישראל. זה סקטור אחד שנפגע ויש בו בעיות. יש הרבה סקטורים אחרים. זה אחד מהם, והוא אחד הרגישים שבהם.

אני מתרשם שנעשה מאמץ שלא ליזום אירועים, שלא ליצור פרובוקציות, אלא לשקף מצב, להיות זהיר בשידור האירועים, ובמידה שיש איזו האשמה או איזו טענה כלפי צה"ל על התנהגות חיילים — להביא תגובה נאותה, כפי שראינו במקרה בולט זה ועוד בכמה מקרים — אפילו לעכב שידורה של כתבה עד שתתקבל תגובה מתאימה.

אני אינני חושב שאפשר לצפות במצב הזה להרבה יותר ממה שהטלוויזיה עושה היום. אחת הטענות הקשות שנשמעות היא, שהטלוויזיה איננה משקפת את כל מה שקורה שם. אתה שמעת זאת. אנשים שצפו בשידורים של ארצות אחרות אומרים לך: זה לא מה שמתרחש שם, מה שאנחנו רואים זה רק חלק ממה שקורה שם. היות שלא צפיתי בכתבות זרות, אני רק מצטט מה שנאמר מפי אנשים שצפו וראו. יש כאן אותו גבול רק שבין הסתרת אמת או סילופה ובין גילוייה. זהו גשר דק מאוד, ודרושות הרבה תבונה והרבה אחריות כדי ללכת בדרך הזאת. מצד אחד יש לומר לעם את האמת — — —

גרשון שפט (התחיה):

אבל לא להראות.

שר החינוך והתרבות י" נבון:

ידידי, חיילים נמצאים במקומות האלה ויושבים הורים

היו"ר א' שוסטק:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 6785 של חבר הכנסת יצחק ארצי בנושא: מעמד ממלכתי למעפילים שטובעו בדרכם לארץ-ישראל. בבקשה, חבר הכנסת ארצי.

יצחק ארצי (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות, חברי הכנסת, רצה המקרה שאח הצעתי לסדר-היום, הנוגעת ללמעלה מ-2,300 מעפילים שהוטבעו בדרך מאזור הכיבוש הנאצי ואזורי השואה באירופה ובצפון אפריקה בדרכם לארץ-ישראל, אני מעלה בשבוע שבו היתה תשומת הלב של אמצעי התקשורת ממוקדת סביב ספינת אש"ף, שיכלה להיות כעין קריקטורה גרועה של "אקסודוס", הפיכת נושא של טרגדיה אנושית שהיתה לפני למעלה מ-40 שנה לפארסה של יחסי ציבור זולים.

אני מדבר על יהודים נרדפי הנאצים ועוזריהם. הם נמלטו בשעה שכאשר שכן ובטרבלניקה נדלקו התגורים או כבר בערו.

לכל אלה שירדו למצולות בשנות המלחמה אין שום טקס של זיכרון. יוצא מן הכלל רק הטקס ל-23 טבועי האונייה "אגוז", שטבעו לפני 27 שנים. גם השנה נערכה להם כ"ג בטבת, 13 בינואר 1988, אזכרה מטעם ממשלת ישראל. עיני לא צרה בכך, אבל מדוע שוכחים לחלוטין את האחרים?

את שאלתי זו אני מעלה מתוך התרגשות עמוקה. כמו עיני ראייתי בנמל קונסטנצה את ההפלגה של "מפקורה". רק במקרה לא הייתי אחד מאלה. כיוון שזכיתי להישאר בחיים ולהגיע לסף השנה ה-40 לייסודה של מדינת ישראל, אני מרגיש חובה מוסרית לתבוע את עלבונם וכבודם.

מה אני תובע? — להכיר במעמדם, שיושוו למעמדם של אלה שנפלו במערכה על-פי צו המדינה, מעמד השווה למעמד הבריטי fell in action: לחלוק כבוד לשאירים; לקיים אחת לשנה אזכרה ממלכתית לכל אלה שיוענק להם מעמד זה; לעודד תוכניות באמצעי התקשורת כדי לספר לדור החדש את האפוס של אנשי האוניות שיצאו ולא הגיעו; להוציא לאור מחקר מיוחד שיכליל את סיפור הגבורה והקורבן.

חשוב שהדבר ייעשה בשנה ה-40 של המדינה, כדי שהמדינה תזכיר שביום חגה היא וזכרה גם את אלה האלמונים, נשים, זקנים, ילדים, גברים כמיטב שנותיהם, שהעזו לצאת מהתופת, שביקשו להצטרף לחיי היישוב ולמאבק, וירדו למצולות.

אני מבקש לקיים דיון בסוגיה זו כמליאת הכנסת. עצם הדין יש בו כדי לאפשר לדוברים לחזור לאירוע ולכטא, כאיחור, את היחס לעלילת גבורה זו, שנשתכחה מוקדם מדי מן הראש ומן הלב.

היור 'א' שוטקט;
תודה רבה. אני מזמין את שר החינוך והתרבות להשיב על הצעה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש לפתוח את דברי בציטוט ממגילת העצמאות: "שאירת הפליטה שניצלה מהטבח הנאצי באירופה ויהודי ארצות אחרות לא חזלו להעפיל לארץ-ישראל, על אף כל קושי, מניעה וסכנה". מלים אלו, המופיעות במגילת העצמאות של מדינת ישראל, מבטאות לא רק את הצלחתם של הרבבות לגבור על הקשיים והסכנות בהעפלתם ארצה, אלא אף את קורבנם של אלה ששילמו בחייהם על ניסיונם לממש את חלומם.

לא אזכיר את הפרטים של שמות האוניות ומספרי הטובעים שנפלו במאבקם האמיץ בחתירתם לארץ. חבר הכנסת ארצי עשה זאת במדויק.

זכרם של המעפילים חקוק בדברי ימי העם היהודי. גבורתם צוינה בהכרזה על הקמת מדינת ישראל. ממשלת ישראל קבעה את יום כ"ג בטבת כיום ההעפלה ולוחמת המתחרות מצפון-אפריקה. נמצאת עכשיו בבדיקה החלטת ממשלה לקבוע את יום כ"ג בטבת כיום ההעפלה והמאבק לעלייה, ובמסגרתו תוענק גם הכרה ממלכתית לכל חללי ההעפלה.

אמנן לין (המערק):
למה דווקא כ"ג בטבת?

שר החינוך והתרבות י' נבון:
אני חושב שזה היה גם התאריך של ספינת "אגוז".

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, יורשה לי לרענן את זיכרונכם במספרי רקע. בשנים 1934—1944, בעשור של עלייה ב' לפני המלחמה ובשנות המלחמה, הרעלו ארצה על-ידי המוסד לעלייה ב', המוסד לעלייה של אצ"ל רומים פרטיים, 69 אוניות, אשר על סיפונן יצאו 37,298 מעפילים. לא כולם הגיעו ליעדם. למעלה מ-2,300 מעפילים נספו בדרך, רובם טובעו על-ידי אוניות האויב, אוניות קרב ומלחמה של הגרמנים ושל הסובייטים, ובמקרה מסוים גם של הבריטים, שראו בספינות הרעעות אוניות שיש להילחם בהן.

היו אוניות שטובעו במישרין. בשבוע הבא, כ"ה בפברואר, נציין 46 שנים לטביעתה של "סטרומה". היא יצאה מקונסטנצה, רומניה, לארץ-ישראל, על סיפונה היו 776 אנשים, נשים וילדים. רק אחד נותר בחיים.

שנתיים מאוחר יותר טבעה "מפקורה" על 315 מעפיליה. גם אונייה זו יצאה מקונסטנצה. על סיפונה היו עשרות יחומים שהוחזרו ממחנות טרנסניסטריה, שיצאו לחיים חרשים. לדעתם של היסטוריונים טובעה אונייה זו על-ידי צוללת סובייטית. רק חמישה מעפילים נשארו בחיים.

למאזן אימים זה עלי להוסיף את 202 מעפילי "סלודור", בהם 66 ילדים, מתוך סך-הכול 325 מעפילים.

לרשימה זו עלי להוסיף גם את טבועי "פטריה", 204 אנשים, שטבעו כאשר שקעה האונייה כתוצאה מחבלה.

לטרגדיה זו שייכים גם קורבנות פרשת "קלדובה", 890 עולים שנותרו בלא סרטיפיקטים, נתפסו על-ידי הגרמנים, הוכנסו למחנה המעצר סאבאץ' ביוגוסלביה והושמדו יחד עם עוד 400 יהודים יוגוסלבים.

כך אני מגיע למספר של 2,286 מעפילים, ששילמו בחייהם על רצונם להגיע לארץ-ישראל.

למספר זה יש להוסיף בודדים שנפלו על אוניות שונות, וכן את 23 טבועי "אגוז", שטבעו לא כתקופת המלחמה אלא כ-1961 בדרם מצפון-אפריקה לארץ-ישראל. וכך אני מגיע למספר הנורא של 2,300 מעפילים.

אילו ניסיתי לסכם לא עשור, אלא רק את תקופת המלחמה, הייתי מגיע למעלה מ-25% מהאנשים שיצאו בדרך ולא הגיעו ליעדם.

מדינת ישראל שכחה את גיבורי האוניות האלה. לא נקבע להם יום של אזכרה. זכרם כבר לא חי, גם לא בלב קרוביהם וידידיהם המתמעטים והולכים. רצוני להבהיר את מעמדם כמושגים היסטוריים. הם שעו לצו הגורמים המוסמכים מארגני העלייה. תוך ידיעת הסיכון הם יצאו לדרך, לארץ-ישראל. הם ביקשו להגיע לארץ-ישראל תוך פריצת הבלוקדה הגרמנית, הסובייטית והבריטית. שירות כעל-החברות שיצאו לפרוץ את הבלוקדה בזמן המלחמה יצאו כליווי אוניות קרב ואוניות מלחמה. הם יצאו חשופים בקליפות אגוז. הגרמנים ראו בהן אוניות שיצאו מאזור ההשפעה הנאצי לאזור ההשפעה של בעלות-ההברית.

אלה שהגיעו פרצו את הבלוקדה. אלה שלא הגיעו והורדו למצולות — יש להכריז עליהם כעל גיבורים שנפלו בפעולה. על הכנסת לבקש זאת ועל הממשלה לעשות זאת. אינני בא לבקש לא פיצויים ולא שום הנאות חומריות. אני מבקש רק קורטוב של כבוד והתייחסות לקורבן הגדול שלהם, וקורטוב של זכיה.

יצחק ארצי (המערך):

זה היה היום של "אגוז".

שר החינוך והתרבות יי נבון:

זה היה היום של ספינת "אגוז", ותאריך זה, כ"ג בטבת, נבחר להיות היום שיציין את ההעפלה והמאבק לעלייה בכלל. עניין זה נמצא עכשיו בדיון בוועדת השרים לענייני טקסים וסמלים.

הנושא חשוב בעיני. אם יש לחבר הכנסת ארצי הצעות לא רק בעניין היום הזה אלא גם לגבי כל הפרשה ההיוראית הזאת של גבורת המעפילים, אשמח מאוד אם ייעשה הדבר הזה כמסגרת הוועדה.

אילו חשכתי שדין במליאה היה תורם יותר, לא הייתי מתנגד לכך עקרונית. אני מציע, שהנושא יעבור לוועדת החינוך של הכנסת. אם יהיו שם הצעות נוספות לציון יום כזה, אשמח מאוד לברר אותן באותה מסגרת. תודה רבה.

הי"ר א' שוסטק:

'תודה רבה. האם חבר הכנסת ארצי מסכים?

יצחק ארצי (המערך):
מסכים.

הי"ר א' שוסטק:

אם כן, יש לנו הצעה אחת: להעביר את ההצעה של חבר הכנסת ארצי לוועדת החינוך והתרבות.

אמנון לין (המערך):
ועדת החינוך?שר החינוך והתרבות יי נבון:
ועדת החינוך והתרבות.הי"ר א' שוסטק:
מי בעד? מי נגד?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

טו. הצעה לסדר-היום

תקציב אגף הנוער במשרד החינוך והתרבות

רק לפני כשבוע נתכנסה ועדת שרים לחלוקת כספי עיזבונות שנתרמו למדינה וחילקה 16 מיליון שקל לכל מיני גופים ומוסדות לפי אמות מידה מישנות, ולדעתי — בלתי צודקות. חלוקת השלל הזאת, אשר לכנסת אין כל השפעה עליה — הייתה מרחיק לכת ואומר כי למעשה אין פיקוח אמיתי עליה, גם לא לוועדת הכספים, החושבת שהיא יכולה לפקח על החלוקה הזאת — שיעורה הוא פי ארבעה מהקיצוץ הנדרש מאגף הנוער במשרד החינוך והתרבות. כאן מדובר על קיצוץ 4 מיליוני שקלים כלכד, ושם מדובר בחלוקת 16 מיליון שקלים.

אפשר גם להצביע על בזבזו בהיקף גדול יותר, וכוונתי לאותם 17 מיליון שקל, או לפי גרסת שר האוצר, 25 מיליון שקל, או לפי גרסת שר הכלכלה והתכנון, 50 מיליון שקלים, המוקרשים בעצם הימים הללו לארגון חגיגות ה-40 למדינת ישראל. את דעתי על תוכן החגיגות כבר הכעתי כאן במליאה לפני שבועות ספורים, ובוועדת החינוך והתרבות לפני שבוע. אך היום אני מבקש לזעוק: כיצד אנו יכולים להרשות לעצמנו כעין אחת להביע שמחה ובעין שנייה להזיל דמעה? אי-אפשר, מחד גיסא, לחגוג ולערוך פסטיבלים, המעוררים בחלקם גם מחלוקת, ומאידך גיסא לבטל את הפעולות הברוכות והחינוכיות של אגף הנוער, השוקד על פעילות של"ח ופעולות העשרה אחרות, אשר עלותן קטנה וההתלהבות בגינתן ותרומתן גדולות. עובדה היא, כי בדרך כלל ציבור ההורים נוטל כהכנה חלק במימון.

ביטול הטיולים ברחבי ארץ-ישראל, ביטול השירות הלאומי במסגרת של"ח, ביטול הביקורים במחיאונים — ואלה רק דוגמאות מעטות — יפגעו במיוחד בשכבות החלשות במערכת החינוך. לאותן קבוצות אין אלטרנטיבה, אלא לקפוא על השמרים מבחינת ההתפתחות החינוכית, או לדרת לרחוב במקרים החמורים ביותר.

אדוני היושב-ראש, אומר כרגע של גילוי לב, כי לא הייתי מעלה את ההצעה לסדר-היום לולא הכרתי את רגישותו המיוחדת של שר החינוך והתרבות לעניין הזה, ואני מאמין, שגם אם לא יסכים השר לערוך דיון במליאה — ואני אבקש זאת

הי"ר א' שוסטק:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה האחרונה בסדר-היום, הצעה מס' 6977, בנושא: תקציב אגף הנוער במשרד החינוך והתרבות — מאת חבר הכנסת דוד מגן. בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות, חבר הכנסת אמנון לין, אני מבקש להביע הוקרה לשר החינוך והתרבות על שניאות להיענות להצעה לסדר-היום כמעט בתנאי קרב. אומנם זוהי הצעה רגילה, שהינחה ואושרה על-ידי הנשיאות בתחילת החודש, אבל, ידוע לי שהיא הגיעה לידעתו של השר רק אתמול, ואני מוקיר את ההיערכות המהירה שלו לבוא ולהתמודד מול הצעה זו בהתרעה קצרה של 24 שעות.

אדוני היושב-ראש, כימים אלו נדרש אגף הנוער במשרד החינוך והתרבות לקצץ 4 מיליוני שקלים מתקציבו. משמעות קיצוץ זה היא ביטול 80 משרות מדרגיות של"ח — שדה, לאום, חברה — סגירת המכונים הציוניים היהודיים ונעילת בתי-הנוער ברשויות המקומיות, שבהן גבוה כמיוחד אחוז הנוער המנותק. לא פלא הוא, שראש עיריית קריית-גת, העיר שבה אני גר, הזדעק, ואני יודע שהוא הזדעק יחד עם ראשי ערי פיתוח נוספים, המבקשים כי הגורמים הציבוריים אשר יכולים להשפיע על אוצר המדינה ידונו ככובד ראש בגידיה הזאת.

גם אני חושב כי הכנסת לא יכולה לעבור לסדר-היום נוכח גזילת כבשת הרש. אין מדובר בסכומי עתק המשפיעים בצורה ניכרת על תקציב המדינה. בסך-הכול מדובר ב-4 מיליוני שקלים, שקיצוץם עלול להמיט אסון על החינוך הבלתי פורמלי, במיוחד בערי הפיתוח. לו היה מדובר בתקציב עתק, ייתכן שלא הייתי מעלה כלל את ההצעה לסדר-היום. ייתכן כי היינו משלימים עם התרומה למשק, המתבטאת בחיסכון תקציבי ניכר, גם אם היא מתבטאת בהעלאת חלק חשוב במערכת החינוך על מזבח החיסכון הלאומי. אבל, המחסכל והמרגיז הוא, שדווקא נדבך חשוב ביותר במערכת החינוך, שפעולתו וזלתי יחסית, דווקא הוא מתבטל.

דוד מגן (הליכוד):

יש הכנסות של מיליארד שקל כרשות הנמלים, ובממשלה לא יודעים מה לעשות אתן.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אתה יודע מה? לפני שנה ושנתיים, כאשר עלה רוגזי מעל לראשי, אמרתי שאני מקווה שהכנסת תתן את העיות הזה שעיוותה הממשלה. ואז, באולם הזה, קמו חברי כנסת שונים, בעיקר מצד מסרים, ואמרו לי: איך השר איננו מקיים החלטת ממשלה ופונה לחברי הכנסת שיעקפו את החלטת הממשלה? לכן, די לי בתרגיל הזה. לא אניד זאת עוד. אתה הצעת הצעה מסוימת, אם תרצה לעזור יחד עם אחרים, תבוא עליכם הברכה. זה מה שאני יכול להגיד לכם. אני לא עושה את זה כדמגוגיה ולא בשום כוונה אחרת. אני פשוט מתאר עובדות. ואם אחמן לוועדת הכספים ירצו לדעת פרטים, אני אמסור אותם.

אין הפסקת פעולות שלי"ח. זה לא כך. המצב די קשה ולא צריך גם להגזים. השעות של שלי"ח מורכבות משני חלקים: חלק אחד הוא שעה בכיתה, הניתנת בצורה פרונטלית פעם אחת בשבוע, ועוד שעתים וחצי או יותר ניתנות בשדה. לכן אמרנו שאת השעה הפרונטלית הזאת בכיתה, שבה מסבירים כל מיני דברים תיאורטיים, אפשר לבטל, והפעולות בשדה יקוימו. שם יוכל המדריך לומר לתלמידים את מה שאמר בדרך כלל בכיתה. על-ידי כך יצומצם מספר המורים, אבל תיעשנה אותן פעולות.

הקריטריון שלנו היה, שלא לפגוע פגיעה ישירה בתלמידים, והם באמת לא ירגישו דבר.

ברשויות המקומיות — שם ההשתתפות שלנו במועדונים חברתיים היא בערך 6,000 שקל לשנה והרשות המקומית משתתפת ב־60%—70%, תלוי באיזו רשות מדובר. אנחנו בודקים עכשיו, ישבנו עם השלטון המקומי כדי לבדוק אילו רשויות יכולות לספוג את המעמסה הזאת. לא יבטלו את הפעילות בגלל הקיצוץ ההשתתפות שלנו ב־30% או 40% בשכרו של מדריך אחד בשנה, 6,000 שקל. תל-אביב לא תפסיק את הפעילות, פתח-תקווה לא תפסיק, כפר-סבא לא תפסיק, רעננה לא תפסיק, הרבה מקומות לא יפסיקו. יספגו את הסכום של 6,000 שקל לשנה שהמשרד נותן. אבל, כאשר אתה מצרף את כל הסכומים שהמשרד צריך לתת, הרי זה מגיע לסכום נכבד מאוד.

לכן, הקמנו צוות משותף של משרד החינוך והתרבות והשלטון המקומי כדי לדון פרטנית, נקודתית, היכן אפשר להפחית את השתתפותו, בתנאי שהפעולה לא תיפגע. או שהרשות המקומית נוטלת על עצמה את האחריות, או שאנחנו נאלצים לתת את הסכומים הנדרשים.

חקציב אגף הנוער הוא 29 מיליון שקל. כפי שצינתי, אין מדובר בהפסקת פעילות שלי"ח, אלא בקיצוץ של אותה שעה פרונטלית. מימוש הכוונה הזאת של פעולה בשדה יכולה לחסוך אולי כ־50% ואולי 40% מכלל הפעולות, וזה אומר 0.7% מיליון שקל. הפעילות לא צריכה להיפסק, אלא מספר קטן יותר של מדריכים יהיה מופקד על מספר גדול יותר של כיתות, תוך ויתור על השעה הפרונטלית.

לא חיסרנה סדנאות להכשרת מדריכי נוער ולהנחיתם. לא ייגרע שקל אחד מהפעילות לגבי נוער מנותק. לא זו בלבד, אלא שאנחנו נגביר את הפעולות לנוער המנותק. השנה הוספנו 2,000 בני נוער למעגל הפעילות. מבחינת סדר הקדימות של פעילות אגף הנוער, אני הצנתי כבר לפני שנתיים את הנושא

— והנושא יעבור לדין כאחת מוועדות הכנסת, בכוחות משותפים של משרד החינוך והתרבות ונציגי הכנסת בוועדת החינוך והתרבות אפשר יהיה למצוא פתרון לסוגיה הכאובה הזאת. אני מאמין שהפתרון יימצא.

היו"ר א' שופטק:

אבקש משרד החינוך והתרבות להתייחס להצעה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הממשלה החליטה על קיצוץ של 10 מיליון שקל בתקציב משרד החינוך והתרבות. 5 מיליון שקל מהם יבואו מדחיית כריצו שעות למורים במסגרת הסכם עציוני. זה קורבן שהמורים הסכימו לקבל על עצמם, לדחות את הנתינה הזאת לשנה, ובכך ירדו 5 מיליון שקל מן הקיצוץ.

נוותר עוד 5 מיליון שקל. מיליון אחד יקוצץ מהשתתפותו באכסחת משחקי הכדורגל במגרשים והעברת המעמסה הזאת למועצה להסדר הימורים.

נוותר 4 מיליון שקל, ואני רוצה להגיד לחברי הכנסת: כל מי שאומר שלא להוריד כאן או שלא להוריד כאן — יקום יגיד היכן כן להוריד. כי אם אתם שואלים אותי, אני אינני רוצה לגעת בשום סעיף, ולדעתי הגיעה השעה להוסיף על כל הסעיפים.

מיום שנכנסתי למשרד הזה ומיום שהתחילו הקיצוצים, לא הורד מאגף הנוער אף לא שקל אחד. זוהי פעם ראשונה שאנחנו נוגעים בקטע הזה, כי מיתר הקטעים אי-אפשר להוריד עוד. אי-אפשר להוריד עוד שעות. אתה רוצה שהתלמידים יבואו הבייתה בשעה 11:00? בשעה 10:00? מה, אנחנו ה"בייביסיטר" של המדינה?

גם במסגרת הזאת היינו זזהים. קודם כול, לא יהיה שום קיצוץ בערי הפיתוח ובשכונות המצוקה. זוהי ההוראה, זוהי ההנחיה. אני חושש שלא נגיע לקיצוץ של 4 מיליון שקל שתכננו, כי הוצאתי מייד הנחיה שלא נוגעים בערי הפיתוח ובשכונות המצוקה. והיות שיש שם כל כך הרבה פעולות, וזה מתבטא בסכום כספי, אני חושב שלא נגיע ל־4 מיליון שקל ונצטרך לחפש עוד סעיפים כדי להשלים את ביצוע החלטת הממשלה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני ירשה לי להרגיע את ראש העיר שלי לפחות בעניין זה של ערי הפיתוח?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אתה יכול להרגיע אותו בנקודה זו. מיום שנכנסתי למשרד החינוך לא נגעתי בערי הפיתוח, ולא זו בלבד אלא שאנחנו משתדלים להוסיף להן עד כמה שניתן.

דוד מגן (הליכוד):

יישר כוחך.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

ובכן, אין פגיעה בשום תחום לא בערי פיתוח ולא בשכונות המצוקה בפרכים בערים הגדולות.

היות שזו היתה הנחיתת זו היתה החלטתי, והדעתי זאת לאנשים המטפלים בתקציב, נוצר פער. איננו יכולים להשלים את 4 המיליונים, ואנחנו באמת שוכרים את ראשו איך למלא את החלטות הממשלה לגבי הסכום הגלובלי הזה של הקיצוץ שהיא החליטה עליו.

בסך-הכול הביקורת היא יותר מבחינת מצב רוח מאשר ניתוח של מספרים. אין מצב רוח לחגוג. אנחנו צריכים — איך אמרת — עין שוחקת ועין דומעת. אבל כבר עניתי על הסכום הזה ואני מבקש ממך, חבר הכנסת מגן, לרשום לפניך, ואם אתה רוצה פירוט מדייק למה יופנה הסכום הזה במשך שנתיים, אתן לך את הפירוט.

דוד מגן (הליכוד):

זה נמצא בדיון בוועדת החינוך והתרבות, ואני שותף לדיננים שם.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

יפה, תהיה פעיל שם, ואם תוכל להוריד שם משהו, תוריד. על כל פנים, אני חושב שזה לא הרכה. תודה רבה.

הי"ר א' שוסטק:

אולי אתה מסתפק בהודעת השר, חבר הכנסת מגן?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

לא, אני מציע להעביר את הנושא לוועדה משותפת של ועדת הכספים וועדת החינוך והתרבות.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

אדוני השר, יש לי שאלה קטנה, שתבוא לדיון בשבוע הבא, אבל אני סקרנית לשמוע את תשובתך. יש לי שאלתא בעל-פה על כתר ארם-צובא — — — 50,000 שקל. במסגרת החגיגות ששמענו עליהן אני מבקשת ממך להציל את כתר ארם-צובא.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

יש לי תרעומת על מוסר "יד בן-צבי" — ואני מכבד אותך ומעריך אותו מאוד, ותומך בו — מדוע זה היה צריך לעלות בצורה כזאת ולא בפנייה אלינו?

הי"ר א' שוסטק:

תודה רבה. מי בעד העברת הצעתו של חבר הכנסת דוד מגן לוועדה משותפת של ועדת הכספים וועדת החינוך והתרבות?

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, נדמה לי שלפי התקנון אי-אפשר להעביר ישירות לוועדה משותפת אלא יש להעביר לוועדת הכנסת, והיא תקבע אם הנושא יידון בוועדה משותפת.

הי"ר א' שוסטק:

נכון. נכון. אם כן, יש הצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת. ועדת הכנסת תחליט אם תהיה זו ועדה משותפת.

ה צ כ ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה

שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

הי"ר א' שוסטק:

הנושא העבר פה-אחד לוועדה.

חברי הכנסת, ישיבה זו נעולה. הישיבה הבאה — ביום

שני בשעה 16:00.

הזה בראש סולם העדיפויות. בעיני, בכל התחום של הטיפול בנוצר, הנושא המרכזי החרף ביותר והחשוב ביותר הוא, שנערז מנותק לא יסתובב כלי מסגרת של לימודים או של עבודה. אנחנו מטפלים היום בכ-5,000 בני נוער טיפול אינטנסיבי. השנה, כאמור, הכנסנו 2,000 בני נוער נוספים לתוך המעגל הזה. לא ייגרע שקל אחד אלא תהיה תוספת בקטע הזה. מנין? מבפנים.

בתי-נוער ברשויות המקומיות, כפי שאמרתי, לא ייגעלו. ודאי שלא בייחמנו. על ערי הפיתוח ושכונות המצוקה בערים הגדולות גם כן אמרתי שלא יחול קיצוץ. לא בתחום הזה ולא בשום תחום. אין, לא יהיה. אנב, לא יחול קיצוץ גם במספר השעות במערכת הלימודים, בעיקר בערי הפיתוח. החוזנו מאות שעות, ובכל מקום שיש צפיפות של כיתה עם למעלה מ-38 תלמידים, מקבלים חמש שעות תוספת. כל שעה היא תרגום של גידול ב-800 שקל.

מכונים ציוניים — לא ייסגר שום מכון ציוני. אם מישוה מפסיק את זה, שיפסיק להפיק. צמצום פעולות מסוימות — כן, יהיו צמצומים, אבל לא ייסגר שום מכון ציוני.

אינני מוכן להגיד שהכול ייעשה יפה, חלק, ושום דבר לא יקרה. זו אחיזת עיניים. אני לא אגיד את זה. ודאי שיש הבדל בין מצב שיש בו כל התקציב ובין מצב שבו הוא מופחת. ואילו היה סדר קדימות בממשלתנו המשותפת, והיינו מעריכים מה המשמעות של כל נגיעה בתחומים הרגישים האלה, אני בטוח שלא היו נוגעים בתקציב הזה לאחר שלושת הקיצוצים הקודמים. שהיו קשים וחזקים.

שמחתי לשמוע את דבריו של חבר הכנסת דוד מגן, התחשב שחברים בוועדת הכנסת יכולים לעזור לנו בעניין זה. אינני רוצה להסית ולא לזיז, אבל אם הנושא יעבור לוועדה משותפת, של ועדת החינוך והתרבות וועדת הכספים של הכנסת, כדי שתדון בתקציב לנושא זה או בכל נושא אחר במסגרת משרדנו, אשמח מאוד.

אולי עוד הערה אחת, ברשותך, אדוני היושב-ראש, בנושא שאיננו קשור לעניין הנדון, אשר למקורות חלופיים לתקציב, כבר שבענו הצעות ואינני מתנגד לא להצעה זאת ולא להצעה אחרת לגבי רשות הנמלים או כל נושא אחר. לרבות מס היסוף — ואני מצטער שהוא לא עבר.

אומר רק מלה אחת על חגיגות ה-40. התקציב שאושר בממשלה לציון 40 שנות המדינה הוא 17 מיליון שקל לשנתיים, לשתי שנות תקציב. יש בו שני סעיפים מרכזיים: האחד, מפגן צה"ל ביום העצמאות, שיעלה 5 מיליון שקל. מתוך אותם 17 מיליון שקל 5 מיליון שקל נועדו למפגן צה"ל ביום העצמאות ולתערוכת צה"ל. סעיף שני, דומה לו, הוא תערוכת ההישגים של מדינת ישראל — 4 מיליון שקל. יחד — 9 מיליון שקל. היתרה, כ-8 מיליון שקל לשנתיים, נועדה ליתר האירועים, ביניהם ציון ההעפלה "אף-על-פי", ההעפלה של ותיקי אצ"ל, כנסים של מחתרות, כנסים של לוחמים, של חטיבות שונות שהשתתפו במלחמת השחרור, "אלכסנדרוני", "נבטתי" וכדומה, "בעקבות לוחמים" פעולות הסברה, פעולות חינוכיות. יש גם חגיגות שונות במקומות שונים. עיקר המעמסה תרביץ על אזרחים, גופים ורשויות מקומיות.

הישיבה ננעלה בשעה 16:15.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות ת"ד — ת"ו

- א. שאלות בעל-פה.
ב. שאלות ותשובות.
ג. הצעת חוק-יסוד: מבקר המדינה (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
ד. הצעת חוק מבקר המדינה (הוראות מעבר). התשמ"ח — 1988 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
ה. הצעת חוק לחיקוק פקודת הדיג (מס' 2). התשמ"ח — 1988 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
ו. הצעת חוק מלווה המדינה (תיקון מס' 7). התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).
ז. הצעות לסדר-היום.
ח. הצעת חוק ערי פיתוח, התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).
ט. הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 14). התשמ"ח — 1987.
י. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 18) (קריאה ראשונה).
יא. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 15) (קריאה ראשונה).
יב. הצעת חוק רשות השידור (תיקון מס' 7). התשמ"ח — 1987 (קריאה ראשונה).
יג. הצעת חוק לשכת עורכי-הדין (תיקון מס' 15). התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
יד. הצעת חוק הנוזקים האזרחיים (אחריות המדינה) (תיקון מס' 3). התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
טו. פיטורי מורים והשיבושים בעקבותם במערכת החינוך — הצעות חברי הכנסת מ' פלד, ד' דינינו, ד' מגן ור' איתן.
טז. עיצומים והשבתות במערכת החינוך — הצעת חבר הכנסת ר' איתן.
יז. הצעת חוק היטל על נסיעה לחוץ-לארץ (תיקון מס' 3). התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
יח. הצעת חוק חגורות בטיחות ברכב, התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
יט. הצעת חוק רישום קבלנים לעבודות הנדסה בנאיות, התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
כ. הצעת חוק המכר (דירות) (תיקון מס' 2). התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
כא. הצעת חוק פנקס הבוחרים (הוראות שעה). התשמ"ו — 1985 (קריאה ראשונה).
כב. הצעת חוק לחיקוק פקודת זכינות החשמל, התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- כג. עידוד שירות הקבע של קצינים ווטרים כצבא — הצעת חבר הכנסת י' שריד.
כד. הודעת ראש הממשלה בדבר הסדרים חדשים לניהול חיי התושבים כשטחים — הצעות חברי הכנסת ד' עטשי, ש' אלוני, א' גרנות, ב' בן-אליעזר, מ' איתן וג' כהן.
כה. נאום חוסיין ומשמעיותיו — הצעות חברי הכנסת א' לין, ר' כהן, י' צבן, מ' מיעארי וי' נאמן.
כו. הקמת מנזר הכרמליטים באושכין — הצעות חברי הכנסת ד' שילנסקי וח' גרוסמן.
כז. העלאת מחירי הדלק לתעשייה — הצעת חבר הכנסת א' גרנות.
כח. הצהרת ישראל בעצרת האו"ם על הפסקת אש בלבנון ועל נסיגה הדרגתית מדרום-לבנון — הצעת חבר הכנסת א' גרנות.
כט. הפסקת זרם המים לעיר אוס-אל-פחס — הצעת חבר הכנסת ת' טובי.
ל. בקשה מארצות-הברית לבטל מעמד של פליטים ליהודים היוצאים מברית-המועצות — הצעות חברי הכנסת א' גרנות וש' בן-שלמה.
לא. מאזן הגירה שלילי בגליל — הצעת חבר הכנסת א' נחמיאס.
לב. התבטאויות של הרב פרדס בעיתון "כותרת ראשית" — הצעת חברת הכנסת ש' אלוני.
לג. לימודי מדעים מדויקים בבתי-הספר — הצעות חברי הכנסת י' צבן וי' ארצי.
לד. שינויים באמנה בין הסוכנות היהודית לממשלת ישראל — הצעת חבר הכנסת ח' רמון.
לה. לקראת כינוס הקונגרס הציוני — הסוכנות היהודית, עתידה ומטרותיה — הצעת חבר הכנסת מ' שטרית.
לו. ועידת הפסגה הבין-ערבית בעמאן, תוצאותיה והשלכותיה — הצעות חברי הכנסת ש' דיניץ, י' צבן, ח' טובי וי' שריד.
לז. עשור לביקורו של אנואר סאדאת — הצעות חברי הכנסת א' הראל, א' ורדיגר, מ' איתן וי' נאמן.
לח. הצעת כנסית "סנט-פאל" בירושלים — הצעות חברי הכנסת א' סרטני וח' טובי.
לט. כיטול החוזה עם המרכז המורמוני — הצעת חבר הכנסת י' שפירא.
מ. האנטישמיות הגואה ברחבי תבל — הצעת חבר הכנסת ד' מגן.
מא. דוח ועדת ההיסטוריונים על עברו של ולדהיים — הצעות חברי הכנסת ח' גרוסמן, ש' וייס, ד' מגן וא' ח' שאקי.
מב. הצעת חוק לחיקוק פקודת האגודות השיתופיות (מס' 4). התשמ"ח — 1988 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).

ב. הצעות לסדר-היום לשיבות ת"ד ות"ו

- 205—206. מכירת חברת "פז" — הצעות חברי הכנסת
י' צבן וח' רמון.
- 207—208. הגדרה מחדש של פקודות צה"ל — הצעות
חברי הכנסת א' גרנות וד' צוקר.
209. קריאה של חברי כנסת לחיילי צה"ל כעניין מילוי פקודות
— הצעת חבר הכנסת א' ורדיגר.
210. ההסברה הישראלית — הצעת חבר הכנסת ב'
בן-אליעזר.
211. האירועים בשטחים ויחסי ישראל-מצרים — הצעת חבר
הכנסת ו' עטשי.
212. רוח מזכ"ל האו"ם על השטחים והיוזמה הסוכייטית —
הצעת חבר הכנסת מ' וילנר.
213. היוזמה המדינית של ארצות-הברית — הצעת חבר
הכנסת י' שרד.
214. התוכנית האמריקנית — הצעת חבר הכנסת ש' וייס.
215. תשובת הממשלה על היוזמה המדינית של ארצות-הברית
— הצעת חברת הכנסת ג' כהן.
216. בעיות תחבורה בנושדן — הצעת חבר הכנסת מ' חריש.
217. סיקור המהומות בטלוריה — הצעת חבר הכנסת ג'
שפט.
218. מעמד ממלכתי למעפילים שטובעו בדרכם לארץ-ישראל
— הצעת חבר הכנסת י' ארצי.
219. תקציב אגף הנוער במשרד החינוך והתרבות — הצעת
חבר הכנסת ד' מגן.

ג. הצעת חוק-יסוד: מבקר המדינה

1. מהות
ביקורת המדינה נתונה בידי מבקר המדינה.
2. ביקורת המדינה
(א) מבקר המדינה יקיים ביקורת על המשק, הנכסים, הכספים, ההתחייבויות והמינהל של המדינה, של משרדי הממשלה, של כל מפעל, מוסד או תאגיד של המדינה, של הרשויות המקומיות ושל גופים או מוסדות אחרים שהועמדו על-פי חוק לביקורתו של מבקר המדינה.
(ב) מבקר המדינה יבחן את חוקיות הפעולות, את טוהר המידות, את הניהול התקין, את היעילות והחיסכון של הגופים המבוקרים, וכל עניין אחר שיראה בו צורך.
3. חובה להמציא ידיעות
גוף העומד לביקורתו של מבקר המדינה ימציא למבקר ללא דיחוי, לפי דרישתו, ידיעות, מסמכים, הסברים, וכל חומר אחר שלדעת המבקר דרושים לו לצורכי הביקורת.
4. תלונות הציבור
מבקר המדינה יברר תלונות מאת הציבור על גופים ואנשים כפי שייקבע בחוק או לפיו; בתפקידו זה יכהן מבקר המדינה כתואר "נציב תלונות הציבור".
5. תפקידים נוספים
מבקר המדינה ימלא תפקידים נוספים כפי שייקבע בחוק.
6. אחריות בפני הכנסת
כמילוי תפקידיו יהיה מבקר המדינה אחראי בפני הכנסת בלבד ולא יהיה תלוי בממשלה.
7. בחירה ותקופת כהונה
(א) מבקר המדינה ייבחר בידי הכנסת בהצבעה חשאית; סדרי הבחירה ייקבעו בחוק.
(ב) תקופת כהונתו של מבקר המדינה תהיה חמש שנים.
8. כשירות
כל אזרח ישראלי שהוא תושב ישראל כשיר להיות מועמד לכהונת מבקר המדינה; חוק יכול שיקבע תנאי כשירות נוספים; מי שכהן כמבקר המדינה שתי תקופות בזה אחר זה לא יהיה מועמד בבחירות לתקופה הסמוכה לאחריו.
9. הצהרת אמונים
מבקר המדינה הנבחר יצהיר ויחתום לפני הכנסת הצהרת אמונים זו:
"אני מתחייב לשמור אמונים למדינת ישראל ולחוקיה ולמלא באמונה את תפקידי כמבקר המדינה".
10. תקציב
תקציב משרד מבקר המדינה ייקבע לפי הצעת מבקר המדינה בידי ועדת הכספים של הכנסת, ויפורסם ביחד עם תקציב המדינה.
11. משכורת וגמלאות
משכורתו של מבקר המדינה ותשלומים אחרים שישולמו לו בתקופת כהונתו או לאחריה, או לשאייריו לאחר מותו, ייקבעו בחוק או בהחלטה של הכנסת או של ועדה מועדונית שהכנסת הסמיכה לכך.
12. קשר עם הכנסת והגשת דוחות
(א) מבקר המדינה יקיים קשר עם הכנסת, כפי שייקבע בחוק.
(ב) מבקר המדינה יגיש לכנסת דיונים וחשבונות וחוות דעת בתחום תפקידיו, ויפרסם אותם ברבים, והכול בדרך ובסייגים שייקבעו בחוק.
13. העברה מכהונה
מבקר המדינה לא יועבר מכהונתו אלא על-פי החלטה של הכנסת ברוב של שני-שלישים מן המצביעים; סדרי ההעברה מכהונה ייקבעו בחוק.
14. ממלא-מקום המבקר
נבצר ממבקר המדינה למלא תפקידיו, ימונה ממלא מקום המבקר באופן ולתקופה כפי שייקבע בחוק.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

11. משכורת ותשלומים אחרים

משכורתו של מבקר המדינה ותשלומים אחרים שישולמו לו בתקופת כהונתו ייקבעו על-ידי החלטת הכנסת, והיא רשאית להסמיך לכך את ועדת הכספים; החלטות לפי סעיף זה יפורסמו ברשומות."

לסעיף 11

חברי הכנסת או לך וא"ח שאקי מציעים:

במקום סעיף 11 יבוא:

ד. הצעת חוק מבקר המדינה (הוראות מעבר), התשמ"ח — 1988

והימסר ליושב-ראש הכנסת, לא יאוחר מעשרה ימים לפני יום הבחירה; להצעה תצורף הסכמת המועמד בכתב או במברק; לא ישתף עצמו חבר הכנסת ביותר מהצעת מועמד אחד.

(ב) יושב-ראש הכנסת יודיע לכל חברי הכנסת, בכתב, לא יאוחר משבעה ימים לפני יום הבחירה, על כל מועמד שהוצע ועל שמות חברי הכנסת שהציעוהו, ויכריז על המועמדים בפתיחת ישיבת הבחירה."

(2) סעיפים 4, 4א ו-5 — בטלים;

(3) במקום סעיף 8 יבוא:

8. תום כהונתו

כהונת המבקר פוקעת —

(1) בתום תקופתה;

(2) בהתפטרותו או בפטירתו;

(3) בהעברתו מכהונתו.

8א. העברת המבקר מכהונתו

(א) הכנסת לא תעביר את המבקר מכהונתו, אלא עקב דרישה בכתב שהוגשה לוועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת בידי עשרים, לפחות, מחברי הכנסת, ולפי הצעת אותה ועדה.

(ב) ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת לא תציע להעביר את המבקר מכהונתו, אלא לאחר שניתנה לו הזדמנות להשמיע את דברו.

(2) דיוני הכנסת לפי סעיף זה ייערכו בישיבה שנועדה לעניין זה בלבד או בישיבות סמוכות זו לזו שנועדו כאמור; הדיון יתחיל לא יאוחר מעשרים ימים אחרי החלטת ועדת החוקה חוק ומשפט; על מועד תחילתו יודיע יושב-ראש הכנסת לכל חברי הכנסת בכתב לפחות עשרה ימים מראש; חלה תחילת הדיון שלא בזמן אחד הכנסים של הכנסת, יכנס יושב-ראש הכנסת את הכנסת לשם קיום הדיון."

(4) בסעיף 11, סעיף קטן (ה) — בטל;

(5) במקום סעיף 29 יבוא:

29. ממלא מקום המבקר

נבצר מהמבקר, דרך ארעי, למלא תפקידיו, תמנה הוועדה ממלא-מקום למבקר לתקופה שלא תעלה על שלושה חודשים; הוועדה רשאית להאריך את

1. המשך כהונה

מבקר המדינה המכהן ערב תחילתו של חוק-יסוד: מבקר המדינה¹, רואים אותו מכהן לפי חוק-היסוד מתחילת כהונתו.

2. תיקון חוק מבקר המדינה

בחוק מבקר המדינה, החשי"ח — 1958 [נוסח משולב]² —

(1) במקום סעיפים 1 עד 3 יבוא:

1. בחירת המבקר

(א) מבקר המדינה (להלן — המבקר) ייבחר בידי הכנסת בהצבעה חשאית בישיבת הכנסת שנועדה לעניין זה בלבד.

(ב) המועמד שבעד בחירתו הצביע רוב חברי הכנסת — הוא הנבחר; לא הצביע רוב כאמור בעד מועמד אחד — מצביעים שניים; לא הצביע רוב כאמור בעד מועמד אחד בהצבעה השנייה, תחזרים ומצביעים; בהצבעה השלישית ובכל הצבעה נוספת לא יועמד לבחירה המועמד שבעדו הצביע בבחירה הקודמת מספר חברי הכנסת הקטן ביותר; המועמד שבעד בחירתו הצביעו בהצבעה השלישית או באחת ההצבעות הנוספות רוב חברי הכנסת המשתתפים בהצבעה ומצביעים בעד אחד המועמדים — הוא הנבחר; קיבלו שני מועמדים מספר קולות שווה תחזרים על ההצבעה.

2. מועד הבחירה

(א) בחירת המבקר תיערך לא מוקדם מחשעים ימים ולא יאוחר משלושים ימים לפני תום תקופת כהונתו של המבקר המכהן; נחפנה מקומו של המבקר לפני תום תקופת כהונתו, תיערך הבחירה בתוך ארבעים וחמישה ימים מהיום שבו נחפנה מקומו.

(ב) יושב-ראש הכנסת, בהתייעצות עם סגניו, יקבע את יום הבחירה ויודיע עליו בכתב לכל חברי הכנסת לפחות עשרים ימים לפני יום הבחירה.

(2) חל מועד הבחירה שלא בזמן אחד הכנסים של הכנסת, יכנס יושב-ראש הכנסת את הכנסת לשם הבחירה.

3. הצעת מועמדים

(א) נקבע יום הבחירה, רשאים עשרה לפחות מחברי הכנסת להציע מועמד; ההצעה תהיה בכתב

¹ ס"ח התשמ"ח.² ס"ח התשי"ח, עמ' 92.

3. תיקון חוק-יסוד: משק המדינה
בסעיף 5 לחוק-יסוד: משק המדינה¹, המלים "פרטים
יִקְבְּעוּ כְּחֻק" — יִמְחָקוּ.
4. תחילה

תחילתו של חוק זה ביום תחילת חוק-יסוד: מבקר המדינה.

המינוי לתקופות נוספות, ובלבד שסך כל תקופות
כהונתו של ממלא-מקום המבקר לא יעלה על
שישה חודשים; נבצר מהמבקר למלא תפקידיו
כמשך תקופה של שישה חודשים רצופים, יראו
אותו כאילו התפטר².

(6) סעיף 31 — בטל.

³ ס"ח התשל"ה, עמ' 206.

ה. הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון — שוויון בקצבאות ילדים) התשמ"ז — 1987 (הצעת חבר הכנסת ע' דראושה)

- התשכ"ח — 1968¹ האמור בסעיף קטן (ב) יסומן (ד),
ובמקום סעיף קטן (א) יבוא:
(א) קצבת הילדים לחדש תהיה כלהלן:

נקודת קצבה

1

1

2

$3\frac{1}{4}$

$3\frac{1}{4}$

$3\frac{1}{2}$

הילד

1. הראשון

2. השני

3. השלישי

4. הרביעי

5. החמישי

6. בעד כל ילד נוסף

1. תיקון סעיף 109

(1) בסעיף 109 לחוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב).

2. תיקון חוק חיילים משוחררים

סעיף 40(ב1) לחוק החיילים המשוחררים (החזרה
לעבודה), התש"ט — 1949² והתקנות שהותקנו על-פיו —
בטלים.

(ב) משחלמת קצבה בעד ארבעה ילדים או יותר, תוגדל
הקצבה בעד הילד השלישי ב- $\frac{1}{2}$ נקודת קצבה.

(ג) "נקודת קצבה" — כמשמעותה בסעיף 33א
לפקודת מס הכנסה³.

¹ ס"ח התשכ"ח, עמ' 108.

² ס"ח התש"ט, עמ' 13; התשל"ה, עמ' 121.

דברי הסבר

הפער לרעת המשפחות הערביות, דבר הפוגע בהכנסתן וכרמת
החיים של ילדיהן, אין להעניש את הילדים הערבים כגלל
א-יביצוע חוק שירות חובה על-ידי הממשלה.

החוק המוצע אינו בא להפחית את קצבאות הילדים
שמקבלים יוצאי צבא וכני משפחותיהם, אלא בא להשוות את
קצבאות-הילדים לגבי כלל אוכלוסיית מדינת ישראל.

לפי החוק המוצע, יבוטל הסעיף והתקנות לפי חוק חיילים
משוחררים (החזרה לעבודה), ותשלום קצבאות הילדים כאמור
יעוגן כחוק הביטוח הלאומי, שישלם קצבאות שוות לכלל
האוכלוסייה.

ההפרש בתשלומי קצבאות הילדים למשפחות יוצאי צבא
ושאינן של יוצאי צבא פוגע קשה במשפחות הערביות
שבניהן לא נקראים לשירות חובה משיקולים ביטחוניים.

המשפחות הערביות משלמות את דמי הביטוח החוקיים
המלאים: ההבדל בתשלומי קצבאות הילדים מגביר את רגשות
המרירות, החסכול והניכור בין ערביי ישראל, גורם נזק
למערכת היחסים בין שני העמים ומהווה ניגוד למגילת
העצמאות אשר מביחה שוויון מלא לכל חלקי האוכלוסייה.

כאשר חוקק החוק בשנת 1970 היה הפער בתשלומים
למשפחות יוצאי צבא ואחרות קטן. בשנים האחרונות התרחב

ו. הצעת חוק ייעול המשק, התשמ"ח — 1987

(הצעת חבר הכנסת ד' מגן)

1. הגדרות

- (א) **השר** — שר העבודה והרווחה.
- (ב) **המכון** — המכון לפריון העבודה והייצור בישראל.
- (ג) **המנכ"ל** — המנהל הכללי של המכון לפריון העבודה והייצור בישראל.

2. הקמת המכון

יוקם מרכז לאומי להגברת הפריון והייצור בישראל והוא ייקרא: **המכון לפריון העבודה והייצור**.

3. מינוי המנכ"ל

בראש המכון יעמוד מנהל כללי, שייבחר על-ידי הממשלה על-פי המלצת השר, וכלבד שהוא מהנדס המוכשר להפעיל חקירה כוללת בשטח הפריון, לבדוק את הענפים השונים של כלכלת המדינה ולנתח את המצב מבחינת האפשרות להעלות את רמת הפריון, האיכות והיעילות.

4. תפקידי המכון

- (א) **המכון ישקוד על ייעול המשק הלאומי**, על קידום טכנולוגי וטיפוח מוסר העבודה במשק, תוך הפעלת מערכות הדרכה והסברה לשיפור טיב המוצרים, למניעת בזבז, לשכלול הספקה ולייעול השימוש בכלים ובמכשירים.
- (ב) **המכון יסייע בהפעלת מועצות ייצור** משותפות בענפים השונים של הכלכלה.
- (ג) **המכון יסייע ביישוב סכסוכי עבודה** על רקע פריון ייעול.

5. מבנה המכון

- (א) **המכון יפעיל שלשה מרכזים**: האחד לקידום טכנולוגי בתחום האוטומציה והרובוטיקה; השני לעיבוד נתונים אוטומטי והדרכה בתכנות ובהפעלת מחשבים; השלישי להשתתף יחסי עבודה חקניים במשק.
- (ב) **המנכ"ל יפעיל יחידות הנדסה, הדרכה והסברה שבמסגרתן יופעלו גם בתי-ספר מיוחדים להנדסאים, למנהלי עבודה ולניהול עסקים**.
- (ג) **רשם הפטנטים שנתמנה לפי חוק הפטנטים התשכ"ז — 1967 יפעל במסגרת המכון**.

6. עובדים מצטיינים

המכון יעודד תחרויות במגזרים השונים של המשק, במטרה לעודד עובדים מצטיינים.

7. סמכות לבדוק ייעול

המכון ישים בודק מוסמך מטעם הממשלה לגבי קביעת רמות יעילות והתייעלות של מפעלים ומוסדות המבקשים סיוע ממשלתי או תמריצי מס הכפופים להוכחת התייעלות.

8. קצין התייעלות

לכל מנהל כללי במשרדי הממשלה יהיה מגן שיוגדר כקצין התייעלות ושיופקד על פעולות ארגון ושיטות, על בדיקת הצעות לייעול ועל ייזום פעולות התייעלות במשרד ובגופים שעליהם אחראי המשרד.

9. התייעלות כתנאי להזמנת שירותים

משרדי הממשלה, מפעליה ומוסדותיה יורשו להזמין מוצרים ושירותים רק ממפעלים המקיימים מערכת מתמדת להתייעלות פנימית, ומערכת זאת אושרה על-ידי המכון.

10. תמריצי מס לעובדים המעלים את הפריון

(א) **ועדת הכספים של הכנסת רשאית לקבוע תקנות לגבי הכנסה מעבודה במשמרת שנייה או שלישית, וגמול המשתלם בעד פריון עבודה, בעבודות ייצור ושירותים ציבוריים, ובתנאי שצורת מדידת הפריון והתשלום בעבורו אושרו על-ידי המכון**.

(ב) **ההטבה תחבטא על-ידי פטור מכל מסי החובה הקבועים בחוק ובתנאי שהתשלום בעבור חוספת פריון העבודה ייעשה לפי תעריף שעת עבודה וגילה של העובד, פחות מחציית המס השולי החל על שכרו הרגיל**.

11. דין וחשבון

המנכ"ל יגיש לשר, לוועדת העבודה והרווחה ולוועדת הכספים של הכנסת דין וחשבון שנתי על התקדמות פריון העבודה והייצור בישראל ועל המלצותיו להגברת הפריון והייעול במגזרים השונים של המשק. הדוח יוגש באחד באפריל בכל שנה.

12. ביצוע ותקנות

השר יתקן תקנות לצורך ביצוע חוק זה.

13. תחולה

חוק זה יכנס לתוקף ביום י"ד בניסן התשמ"ח — 1 באפריל 1988.

דברי הסבר

- (א) **לעודד עובדים להגביר את פריון העבודה**.
- (ב) **ליצור מוטיבציה ולהחליש התנגדויות לעדכון של נורמות, כפי שמתחייב לקבלת האישור לפטור מס**.
- (ג) **להזייל את עלות העבודה במפעלים מתייעלים**.
- (ד) **להפנות מאמצים של הגהלות המפעלים להתייעלות בעבודה, במקום מאמצים להשגת רווחים מקורות אחרים**.

מטרת חק זה להגדיר, לעגן ולמסד את פעילות המכון לפריון העבודה והייצור, תוך הרחבת תחומי פעילותו גם לעניין רישום פטנטים, עידוד תחרויות בין מפעלים, התערבות בסכסוכי עבודה מסיבות של ייעול וכיו"ב.

בחוק זה נקבעה גם מערכת תמריצים לעידוד הפריון. מטרת התמריצים:

מאידך גיסא, אם קביעת רמת הפירון במפעל תוטל על גוף מקצועי נייטרלי — יימנע העימות הישיר בנושא זה בין הנהלה לעובדים, שבו, בדרך-כלל, מגיעים לפשרות הרחוקות מנורמות מקצועיות נכונות. התמרץ לקבלת הביקורת החיצונית יכול לבוא באמצעות פטור ממס על פרמיות נכונות שחושבו לפי נורמות מקצועיות. המאשרות על-ידי המכון לפירון העבודה והייצור.

התמרץ ינתן על העלאת תפוקה ריאלית של העובד מעל לנורמה שנקבעה לפי תחשיב מקצועי. התשלום על תוספת התפוקה יחושב בפרופורציה לשכרו הרגיל של עובד פחות מחצית המס השולי שחל על אותו שכר. תשלום זה (עבוד תוספת התפוקה) יהיה פטור ממס, בכפוף לאישור שנתי על היותו מחושב על בסיס מקצועי אוניקטיבי, הניתן לביקורת.

פירון העבודה בישראל נמצא ב־12 השנים האחרונות בירידה מסוכנת ביחס לארצות התעשייה המפותחות, ותוספת זו מסכנת את כושר התחרות שלנו בשוקי העולם ואת הסיכויים לצמיחה כלכלית מחודשת במשק, והצעת החוק המונחת לפניך באה לעצור תהליך זה ולהקים תשתית נאותה לפירון וייצור.

(ה) ליצור בסיס מציאותי לתמחיר ולהשתתפות במכרזים לאספקת מצרים ושירותים.

מאז הופסקה, בשנת 1975, הביקורת המקצועית של נורמות ופרמיות על-ידי גוף מקצועי חיצוני, לאישור הנחות ממס על הפרמיות, נוצר מצב שבו נשארו מעורבים בנושא — העובדים מצד אחד והנהלה מצד שני — בלא גורם אוניקטיבי שיפסוק במיקוח ביניהם. פרט למפעלים בעלי הנהגות חזקות במיוחד, התפשטה התופעה של "התחפרות" קבוצות עובדים כתוך נורמות שהתיישנו, כדי לקבל פרמיה ללא מאמץ. באין תמרץ לשינוי הנורמה ישנה התנגדות אוטומטית של עובדים — לא רק לעדכון, אלא גם להעלאת התפוקה מעל לנורמה קיימת לרמה ריאלית יותר (כגון — 50% מעל לנורמה הישנה), וזאת כדי שלא להבליט את האבסורד שכנורמה המיושנת, מכאן התופעה הרווחת של עצירת תפוקה במפעלים רבים וגם אחת הסיבות לסטגנציה בפירון העבודה בישראל ביחס לארצות התעשייה המפותחות.

אם נוסיף על כך את נוקשות מערכות השכר בישראל, עם הצמדות בין מקצועות וענפים, אפשר להבין את חוסר היכולת של הנהלות להשתמש בגורם השכר כבתמרץ להגברת הפירון.

ז. הצעת חוק-יסוד: השפיטה (תיקון — הרכב הוועדה למינוי שופטים), התשמ"ז — 1986 (הצעת חבר הכנסת מ' וירשובסקי)

1. תיקון סעיף 4

בסעיף 4 לחוק-יסוד: השפיטה, במקום סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ב) הוועדה תמנה חשעה חברים, שהם נשיא בית-המשפט העליון, שני שופטים אחרים של בית-המשפט העליון שיבחר חבר שופטי, שופט

בית-המשפט המחוזי שיבחר חבר שופטי, שני המשפטים, חבר כנסת שייבחר על-ידי הכנסת, שני נציגים של לשכת עורכי-הדין שתבחר המועצה הארצית של הלשכה ודקן של אחת משלוש הפקולטות למשפטים, אשר יתחלף מדי שנתיים בסדר שיקבע על-ידי שלושת הדקנים. יושב-ראש הוועדה יהיה נשיא בית-המשפט העליון."

דברי הסבר

השינוי השני המוצע הוא בתפקיד יושב-ראש הוועדה — נשיא בית-המשפט העליון יכהן בתפקיד במקום שר המשפטים. שינוי זה נועד להבטיח שמירה על פעילות סדירה של הוועדה בהתאם לצורכי המערכת השיפוטית, כמו גם מניעת הסתננות של שיקולים פוליטיים ומינהליים למנגנון מינוי השופטים.

ח. הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון) (בחירות בנציגויות ישראל בחוץ-לארץ), התשמ"ז — 1986 (הצעת חבר הכנסת ד' מגן)

3. תיקון סעיף 7

בסעיף 7 לחוק העיקרי, במקום "ט, י" או "י" יבוא "ט, י", "י" או "ז".

4. הוספת פרק י"ז

אחרי פרק י"ז יבוא:

"2: הבחירות בנציגויות ישראל בחוץ-לארץ

1116. מסירת רשימת נציגויות

לא יאוחר מיום 42 שלפני יום הבחירות ימסור שר הפנים לוועדה המרכזית, לאחר התייעצות עם שר החוץ, רשימה של נציגויות ישראל בחוץ-לארץ.

1. תיקון סעיף 1

בסעיף 1 לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט—1969 (להלן — החוק העיקרי), בסופו יבוא:

"נציגות" — נציגות דיפלומטית או קונסולרית של ישראל.

2. תיקון סעיף 6

בסעיף 6 לחוק העיקרי, במקום "ובכלי שיט ישראליים" יבוא "בכלי שיט ישראליים ובנציגויות ישראל בחוץ-לארץ".

116. יום ההצבעה

ההצבעה בנציגות תחכים כיום השמיני שלפני יום הבחירות.

116. הוראות אחות

על סדרי ההצבעה לפי פרק זה יחולו הוראות סעיפים 100—116 לחוק העיקר, בשינויים המחויבים לפי הענין, כפי שייקבעו על-ידי ועדת הבחירות המרכזית, בהתייעצות עם שר הפנים ושר החוץ.

116. קביעת הנציגות לצורך הצבעה

הוועדה המרכזית חקבה, לא יאוחר מהיום ה-37 שלפני יום הבחירות, את הנציגות שבהם תחכים ההצבעה לפי פרק זה; לא חקבה הוועדה נציגות כאמור אם סברה שביום ההצבעה ימצאו בה (פחות מ-14) אזרחים ישראלים הזכאים לבחור על-פי פרק זה.

לענין סעיף זה, "זכאי לבחור" — אזרח ישראלי שהוא בן 18 ומעלה, אשר נמצא בנין תפקידו כעובד המדינה, מחוץ לגבולות המדינה למשך תקופה (שלא תפחת משנה), ולרבות כן משפחתו של אזרח כאמור, הנמצא עמו.

דברי הסבר

האחרים. לפני חודשים ספורים אושר החוק המאפשר לאסירים להשתתף בבחירות לכנסת, ובשל כך ייקטו אמצעים וסידורים מיוחדים, ואין הרעה סובלת כי העבריינים יוכלו להשתתף בבחירות ואילו שליחי המדינה, להבדיל, לא יוכלו לממש את הזכות הזאת.

הצעת התיקון כאה לוודא, כי ועדת הבחירות המרכזית תנקוט את האמצעים המתאימים (והפשוטים) כדי שאזרחי ישראל הנמצאים בשליחות המדינה מחוץ לגבולות המדינה יוכלו לממש את זכותם להשתתף בבחירות לכנסת. הרין החל על ימאים מתאים וטוב גם לשליחי המדינה

ט. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון — סמכויות ועדת חקירה פרלמנטרית)
(הצעת חבר הכנסת ד' מגן)

על סמכויותיה על-פי סעיף קטן (א), הסמכויות הנתונות לוועדת חקירה, בסעיפים 9—17 לחוק ועדות חקירה, התשכ"ט—1986.

1. תיקון סעיף 22
סעיף 22 לחוק-יסוד: הכנסת יסומן "א", ולאחריו יבוא:
"ב. לוועדת חקירה שנתמנתה על-ידי הכנסת יהיו, נוסף

דברי הסבר

של דבר, רשאים הם לסרב להישבע ולסרב להעיד, דבר היוצר מצב בלתי נסבל.

הצעת חוק זו תשווה את המצב, בהקשר של סמכויות להזמנת עדים והשבעתם על-ידי ועדת חקירה של הכנסת, למצבה של ועדת חקירה שהוקמה על-פי חוק ועדות חקירה, התשכ"ט—1968, ובכך יוענקו לוועדות הכנסת הכלים ההולמים לשם מילוי תפקידם.

המצב המשפטי כיום הוא, שאף שהכנסת רשאית על-פי סעיף 22 לחוק-יסוד: הכנסת, למנות ועדות חקירה, כדי לחקור דברים שהכנסת קבעה, הרי שלא הוקנו לוועדות אלו סמכויות לזמן עדים, להשביעם ולהוקדם, וזאת בניגוד לסמכויות שהוקנו לוועדות חקירה המוקמות על-פי חוק ועדות חקירה, התשכ"ט—1968.

בהעדר הוראה מפורשת בחוק, רשאים מוזמנים לוועדות חקירה של הכנסת לסרב להופיע לפניה, וגם אם הופיעו בסופו

י. הצעת חוק, לתיקון פקודת האגודות השיתופיות (מס' 4), התשמ"ח—1988

(4) בני הווג מחזיקים כדן במשק חקלאי בתחום היישוב השיתופי כבעלים, כחוכרים או כחוכרי משנה, או כבני רשות של האגודה או של מוסד מיישב כמשמעותו בחוק המועמדים להתיישבות חקלאית, התשי"ג—1953.

(ב) מי שנתקיימו לגביו התנאים המפורטים בסעיף קטן (א) יהיה, על אף האמור בתקנות האגודה, לחבר האגודה מעת הגשת ההודעה כאמור בפסקה (1)(א), ייחולו עליו הזכויות והחובות של חבר באגודה לפי פקודה זו ולפי תקנות האגודה.

(ג) בהוראות סעיף זה לגרע מהוראות תקנות האגודה בדבר פקיעת חברות בה, יציאת חבר או הרצאתו ממנה.

1. הוספת סעיף 6א

אחרי סעיף 6 לפקודת האגודות השיתופיות¹, יבוא:

"6א. חברות של בן-זוג ביישוב שיתופי

(א) חבר באגודה רשומה, שהרשם סיווג אותה כמושב עובדים או ככפר שיתופי (להלן — יישוב שיתופי), יהיה בן זוגו לחבר באותה אגודה, אם נתקיימו כל אלה:

- (1) בן הווג הגיש לאגודה הודעה בטופס שנקבע בתקנות על רצונו להיות חבר באגודה;
- (2) בן הווג כשיר לפי תקנות האגודה להיות חבר בה;
- (3) בני הווג גרים דרך קבע ביישוב השיתופי;

¹ תא"י, כרך א', עמ' 336; התשי"א, עמ' 225; התשכ"ב, עמ' 107; התשמ"א, עמ' 243.
² סיח התשי"ג, עמ' 126.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

לסעיף 1

חבר הכנסת אר' לין מציע:

(א) בסעיף קטן (א) —

(1) במקום הרישא יבוא:

חבר באגודה רשומה שהרשם סיווג אותה לעניין סעיף זה כמושכ עובדים או ככפר שיתופי (להלן — "ישוב שיתופי"). כאישור ועדת הכלכלה של הכנסת, יהיה בן זוגו לחבר כאותה אגודה אם נתקיימו כל אלה:

(2) אחרי פסקה (4) יבוא:

"(5) האספה הכללית של האגודה קבעה כי אכן התקיימו התנאים לצירוף בן-הזוג על-פי סעיף זה, ובן-הזוג מילא אחר כל התנאים

המוקדמים המוטלים על כלל החברים לצורך ההצטרפות, בכפוף להוראות סעיף זה. לא קבעה האספה הכללית כאמור, בתוך שלושים ימים ממתן ההודעה כאמור בפסקה (1), רשאי מגיש ההודעה לפנות לרשם האגודות, אשר ייתן החלטתו בעניין."

(ב) בסעיף קטן (ב)

במקום הרישא, עד המלים "הגשת ההודעה", יבוא "מי שנחבל לאגודה", והאות "ו" במלה "ויהיו" — תימחק.

חבר הכנסת ב' שליטא מציע:

בסעיף 6 בסעיף קטן (א)

ברישא המלים "או ככפר שיתופי" — יימחק.

יא. הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (עניין חקלאי), התשמ"ח — 1987

(הצעת חבר הכנסת א' ויינשטיין)

1. תיקון סעיף 151

בסופה יבוא: "או קרקע שעליה מבנים המשמשים לארחה או מיון של תוצרת חקלאית".

בסעיף 151 לפקודת העיריות¹, בהגדרת "ארמה חקלאית".

¹ דני מדינת ישראל, נוסח חדש, התשכ"ה עמ"ד 197, ס"ח התשכ"ה, עמ' 10.

דברי הסבר

בתיארוזה ומיון של תוצרת חקלאית משרתים את החקלאים ואת החקלאות גם אם הם ממוקמים לעתים על אדמה שאינה מוגדרת כקרקע חקלאית על-פי תוכנית בניין עיר של הרשות המקומית. אי לכך הם מהווים "עניין חקלאי". על-פי הגדרת הפקודה יש להתאים את נוסח הפקודה באופן שיחייב את הרשות המקומית לפעול בנושאי מיסוי בתיארוזה ומיון על-פי שיקולים של טובת החקלאים המייצגים בוועדה החקלאית.

הוועדה החקלאית ברשויות המקומיות היא הגוף אשר פקודת העיריות מסמיכה אותו לקבוע את שיעורי המסים, ההיטלים, האגרות והארנונות בכל נושא הקשור לחקלאים או שיש בו עניין חקלאי. הוועדה החקלאית היא זו שצריכה לקבל לידיה שני-שלישים מההכנסות שהוטלו על אדמה חקלאית. למעשה, הוועדה החקלאית היא הגוף המייצג את החקלאים, והיא שומרת על האינטרסים של הענף.

תוכן העניינים

שנת פרסום	שם החוק	חוקרת	שנת פרסום	שם החוק	חוקרת
2001	הצעה לסדר-היום א"אכיפת חוקים רחיים	ח.	(ד' באדר התשמ"ח — 22 בפברואר 1988)	מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת	א.
			1951	הצעות לסדר-היום	ב.
2004	שאלות בעל-פה	א.		הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית על-פי סעיף 22 לחוק-יסוד: הכנסת. לנושא דלקת הגז בקריית	ג.
2007	שאלות ותשובות	ב.	1951	אתא	א.
	הצעת סיעת, תנועת "כך" להביע אי-אמון לממשלה בשל קשיים עורפה ועקשנותה וסירובה להבין כי האסון המתרחש בא עלינו	ג.		הצעות לסדר-היום	ג.
2017	בגלל פריקת עול מלכות שמים	ה.	1955	דוח ועדת המומחים לרפורמה במס הכנסה ליחידים	ד.
	הצעת ועדת העבודה והרווחה, בהתאם לסעיף 139(ב) בחקיקת הכנסת, להסיר מסדריומה של הכנסת הצעת חוק טיפול רפואי (זכות לסייג).	ה.	1965	הצעת חוק גמלאות לנושאי משרה בשרויות השלטון (תיקון) — הירדע. בצבור	ה.
2020	התשמ"ו — 1986	ה.		הצעת חוק המינויים למשרות בכירות	ה.
2022	מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת	ה.	1966	התשמ"ז — 1986 (הצעת חבר הכנסת ב' שליטא)	ו.
	הצעה לסדר-היום	ו.	1966	הצעת חוק חוזה הביטוח (תיקון מס' 2)	ו.
2022	סגירת יחידה להשתלות כליה בבית-חולים "שיבא" בתל-השומר	ו.		הצעת חוק הארנונה הכללית (סייג להעלאה בשנת הכספים 1988).	ז.
	הצעה לסדר-היום	ז.	1970	שנייה וקריאה שלישית	ז.
2024	התפטרות מחלת דלקת קרום המוח בכני-ברק	ז.		הצעת חוק המקרקעין (תיקון מס' 11).	ח.
	הצעות לסדר-היום	ח.	1972	התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה)	ח.
2026	המשך קיומו של בית-חולים "ביקור חולים" בירושלים	ח.		הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 28).	ט.
	הצעת חוק הגנת הדייר (תיקון) (קביעת דמי שכירות בבתי-עסק על-ידי בית-הדין).	ט.	1973	התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה)	ט.
2030	התשמ"ח — 1987 (הצעת קבוצת חברי הכנסת)	ט.			
	הצעה לסדר-היום	י.			
2034	עמדת ממשלת ישראל וראש הממשלה בנושא האוטונומיה	י.	1975	בחירת נשיא המדינה	א.
2040	הצעה לסדר-היום	יא.			
	בעיית הסמים בישראל	יא.			
2041	הצעה לסדר-היום	יב.	(ה' באדר התשמ"ח — 23 בפברואר 1988)		
	גידול מדהים בסחר הסמים	יב.	1977	מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת	א.
2043	הצעה לסדר-היום	יג.	1977	הצעה לסדר	ב.
	הצורך בהקמת ועדת חקירה פרלמנטרית בנושא מגפת הסמים בישראל	יג.	1977	שאלות בעל-פה	ג.
2044	הצעה לסדר-היום	יד.	1979	שאלות ותשובות	ד.
	ממדי צריכת הסמים והצורך להסביר הסכנה הכרוכה בזה	יד.		הצעת חוק שוויון ההזדמנויות בעבודה, התשמ"ח — 1988 (קריאה שנייה וקריאה שלישית)	ה.
2045	הצעה לסדר-היום	טו.	1984	הצעת חוק החקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1987, התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה)	ו.
	גידול מדהים בשימוש בסמים	טו.	1992	הצעה לסדר-היום	ז.
2049	הצעה לסדר-היום	טז.		פעילות של אנשי "כך" נגד חבר הכנסת צ'רלי ביטון ונגד דובר חד"ש עוזי בורשטיין	ז.
	המשבר ב"תדיראן"	טז.	2000		
2051	הצעה לסדר-היום	יז.			
	עיתים של עובדי "תדיראן"	יז.			

	יח.	הצעה לסדר-היום		ג.	הצעת חוק גמלאות לנושאי משרה כרשויות השלטון (תיקון – הידוע כציכור). החשמ"ח – 1987 (הצעת קבוצת חברי הכנסת)
2057		הצווח בנקיטת עמדה ובהכבדה של האוצר על ייבוא ממדינות השוק האירופי בשל עיכוב חתימתן על הסכם הייצוא החקלאי	2053	ד.	הצעת חוק הארנונה (סייג להעלאה בשנת הכספים 1988), החשמ"ח – 1988
2058		הצעת חוק-יסוד: הכנסת (החלפת סעיף 24 – מניין חוקי) (הצעת חבר הכנסת ד' מגן)	2054	ה.	הסתייגויות לחוק הנ"ל
2058					הצעת חוק שוויון ההזדמנויות בעבודה, החשמ"ח – 1988
2061		נספחות			הסתייגויות לחוק הנ"ל
	א.	סדר-היום לשיבות ת"ז – ח"י	2056	ו.	הצעת חוק-יסוד: הכנסת (החלפת סעיף 24 – מניין חוקי) (הצעת חבר הכנסת ד' מגן)
	ב.	הצעות לסדר-היום לשיבות ת"ז, ת"ט ו-ח"י	2057		